

Project 20427

Mei 2006

Hans Leneman
Sandra van der Kroon
Greet Overbeek
Ronald de Graaff

Communicatie en Voorlichting Nationale Landschappen

Verslagen van interviews en bijeenkomsten

Inhoud

	Blz.
1 Inleiding	5
2 Inleidende interviews en bijeenkomsten	6
2.1 Arjan Koomen, Alterra	6
2.2 Berendien Spiers, Unie van Waterschappen	8
2.3 Marianne van Steenis, Vereniging Nederlandse Gemeenten	10
2.4 Startconferentie Nationale Landschappen	14
3 Vragenlijsten voor de interviews	20
4 Laag Holland	23
4.1 Elisabeth de Nooijer, Ministerie van LNV, Directie Regionale Zaken	23
4.2 Monique Miltenburg, Provincie Noord Holland	25
4.3 Gelske van Beusekom, Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier	27
4.4 Jan Heijink, gemeente Zaanstad	31
4.5 Liesbeth Rijkhoff, Intergemeentelijk Samenwerkingsorgaan Waterland	35
5 Rivierengebied	41
5.1 Jos Karssemeijer, LNV Regio West	41
5.2 Gerard Soppe, Waterschap Rivierenland	42
5.3 Han Wuisten, Gemeente Geldermalsen	42
5.4 Ies Bos, provincie Utrecht	43
5.5 Martin Brons, provincie Gelderland	46
6 Graafschap	49
6.1 Paul Smit, provincie Gelderland	49
6.2 J. Niewold, Gemeente Bronckhorst	50
6.3 Roel Heij, Gemeente Berkelland	52
6.4 Mevrouw De Lange, Waterschap Rijn en IJssel	54
6.5 Startconferentie Provincie Gelderland	57
7 ZuidWest Zeeland	60
7.1 E. de Koning, Provincie Zeeland	60
7.2 J. Minderhoud, Waterschap Zeeuwse Eilanden	62
7.3 Martin Jonker, Gemeente Veere	64
7.4 Veronique Calus en Gabrielle Naaijer, Gemeente Sluis	66
7.5 Mariska van Nieuwenhuijzen, Gemeente Borsele	68

	Blz.	
8	Het Groene Woud	71
8.1	Ger Duijf, Provincie Noord-Brabant	71
8.2	Hein Elemans, Waterschap Den Dommel	76
8.3	Ton van den Oord en Carel van Dijck, Gemeente Oirschot	79
8.4	Jacqueline Kuppens, Gemeente Eindhoven	81
8.5	Ger van den Oetelaar, Gemeente Boxtel	82
9	IJsseldelta	85
9.1	Wim Jansen, Ministerie van LNV, Directie Regionale Zaken	85
9.2	Harke Dijksterhuis en Harry Stoffer, Provincie Overijssel	87
9.3	Gerard van Weerd, Provincie Overijssel	91
9.4	Peter Bos, gemeente Kampen	92
9.5	Gerrit Vrielink, Waterschap Groot Salland	96
9.6	Gert Stam, gemeente Zwartewaterland	99

1. Inleiding

LNV wil het beleid rond de Nationale Landschappen voorzien van een communicatie- en voorlichtingsstrategie en zoekt naar manieren om deze vorm te geven. Ze ziet als doel van communicatie over Nationale Landschappen het werken aan draagvlak bij alle mensen in/rond de NL. De communicatie tot het uitbrengen van de Nota Ruimte minimaal geweest, maar vanaf het voorjaar 2005 op gang gekomen. De aftrap van (de communicatie over) het Nationale Landschappenbeleid was een startconferentie in Edam in februari 2005. Deze conferentie werd bezocht door provincies, maar ook gemeenten en waterschappen waren goed vertegenwoordigd. Daaruit kan worden afgeleid, dat bij deze groepen waarschijnlijk ook een informatie behoefte aanwezig is, al is niet duidelijk aan welke informatie ze precies behoefte hebben.

Wel is het de vraag of gemeenten en waterschappen een doelgroep zijn van communicatie door het rijk over de Nationale Landschappen. Kan communicatie naar gemeenten en waterschappen bijdragen aan het realiseren van de doelen van het rijk? Wat betekent dat voor de verdeling van activiteiten tussen het rijk en de provincies op dit terrein? De centrale vraag in dit onderzoek is dan ook:

Hoe kan het rijk communicatie en voorlichting naar gemeenten en waterschappen over Nationale Landschappen zo effectief mogelijk inzetten?

Dit rapport kan beschouwd worden als achtergrond bij het hoofdrapport over communicatie en voorlichting over nationale landschappen, dat eveneens dit voorjaar zal verschijnen. Het bevat de integrale weergave van de interviews met provincies, gemeenten en waterschappen en van bijeenkomsten, die hebben gediend ter verzameling van materiaal in het onderzoek. Waar zinvol zijn ook gesprekken met regionale directies van het ministerie van LNV opgenomen in dit overzicht.

Het tweede hoofdstuk geeft verslagen van voorbereidende interviews op nationaal niveau en vervolgens wordt per hoofdstuk het materiaal gepresenteerd uit een Nationaal Landschap; in totaal passeren zes verschillende nationale landschappen de revue.

2. Inleidende interviews en bijeenkomsten

2.1 Arjan Koomen, Alterra

22 februari 2005

Hans Leneman

0. Wat is je eigen mening over Nationale Landschappen en het beleid daarbij?

Arjan heeft 7-8 provincies benaderd en gesproken. Zijn conceptrapport verschijnt binnenkort, we krijgen een concept. Hij schetst een heel divers beeld, eigenlijk is het in alle Landschappen weer anders. Neem Middag Humsterland, waarbij in een klein gebied (5.000 ha) al sinds 1992 afspraken zijn gemaakt met actoren. Dat liep goed. Het nu aangewezen gebied is vele malen groter. Wat moet de provincie nu doen? Ander voorbeeld: in Winterswijk, ooit WCL gebied, bestaat bij de agrarische sector veel weerstand tegen het NL. De provincie voert nu al natuurplannen uit waar men het niet mee eens is en de boeren vinden het NL bedreigend. Het WCL gevoel/draagvlak is er niet meer.

1. Met welke vraag heeft LNV je op pad gestuurd? Achtergrond van de vraag enzovoort.

LNV kan het beleid in principe stimuleren/in gang zetten met regels, geld of kennis. Dat laatste is uitgangspunt voor de vraag van LNV. Arjan is gevraagd de kennisbehoefte in de toekomstige Nationale Landschappen te bepalen; wat voor type kennis is er nodig, welke vragen spelen er? Suggesties voor een oplossing te geven.

- informatie te geven met betrekking tot de voortgang Nationale Landschappen (als een soort startpunt).

(nb mogelijk ook Koopmansgelden hiervoor ingezet?)

2. Heb je met VROM ook contact gehad hierover? Zo ja met wie, zo nee, waarom niet?

Maarten van Arkel en Rudi van Venetië hebben meegedacht, ze zitten in de 'werkgroep Nationale Landschappen' (LNV en VROM). Verder doet VROM iets met de Monitor Ruimte.

3. Met welke boodschap over de Nationale Landschappen ben je door LNV op pad gestuurd?

Boodschap over de Nationale Landschappen was en is niet duidelijk. Arjan heeft bij LNV en VROM geen verhaal anders dan de AVP en Nota Ruimte teksten gehoord. Hij denkt dat vorig najaar de NL geen prioriteit hadden.

4. *Hoe reageerden de provincies op je verzoek tot een gesprek? Waren er verschillen in enthousiasme? Zo ja, hoe zijn die verschillen volgens jou te verklaren?*

De provincies reageerden overwegend positief, ook vanwege een zekere nieuwsgierigheid. Ze wilden wel het gesprek aangaan. Drenthe wees dat af, omdat bij de Drentse AA alles al geregeld was (begrenzing enzovoort). Friesland had ook een negatieve insteek. De regisseurs rol, de nieuwe situatie, beschouwen ze als heel positief, al blijkt bij doorvragen dat ze nog wel wat bagage nodig hebben. De coördinatoren zijn werkzaam bij Landelijk Gebied of bij Ruimtelijke Ordening. Arjan acht de mening van de gedeputeerde van wezenlijk belang voor de activiteit van de provincie. Als deze niets in NL ziet zal de provincie niet veel doen.

5. *Wat zijn de beelden die bij provincies leven bij een Nationaal Landschap? Wat willen ze ermee? Kans of bedreiging? Verschillen - overeenkomsten tussen provincies? Hoe zijn verschillen/overeenkomsten volgens jou te verklaren?*

Ook hier weer veel verschillen. Voorbeelden: LaagHolland heeft eind dit jaar naar verwachting al een formele status binnen de provincie. Men is daar vanuit de provincie, maar ook de ANV, natuurorganisaties, mee bezig. 'De Groene Long' verandert in Nationaal Landschap Laag Holland. Provincie Zeeland wacht af: wat doet Den Haag? Winterswijk kent weerstand vanuit de boeren (LTO heeft al brief gestuurd). Arjan denkt dat de verschillen mede culturele achtergronden zouden kunnen hebben. Wel is er een algemeen beeld dat een Nationaal Landschap kansen biedt voor Recreatie en Toerisme. Men zou dat verder kunnen ontwikkelen. Provincies zien een Nationaal Landschap vaak in het kader van (als onderdeel van kun je ook zeggen) gebiedsgericht beleid. Verschillen tussen provincies in belangrijke mate veroorzaakt door 'Rijp' vs 'Groen' qua nadenken over hun landschap/gebied. Sommigen zijn al heel ver, anderen gaan pas beginnen.

6. *Weten provincies van andere actoren (bijvoorbeeld burgers) hoe die tegen de Nationale Landschappen aankijken? Hoe weet de provincie dat, met andere woorden, hoe onderhouden provincies contact met hun doelgroepen?*

Is in gesprek niet expliciet aan de orde geweest. Arjans werk richt zich op de provincies en de provinciale coördinatoren.

7. *Hoe zien de provincies hun eigen rol ter attentie van de Nationale Landschappen? Waar zijn ze goed in en wat laten ze liever aan anderen (wie?) over en waarom?*

Provincies geven aan dat ze de regisseursrol prima kunnen vervullen. Ze laten ook blijken dat ze nog wel bagage nodig hebben, op het gebied van kennis (wat zijn kernkwaliteiten, kosten). Verder zijn ze op zoek naar instrumenten voor hun beleid. Hoe gaan we het handhaven, hoe gaan we het financieren. Men is duidelijk bezig met het zoeken naar Meerwaarde, die de instelling van een nationaal landschap met zich mee kan brengen. Een andere vraag die leeft is in hoeverre nu aangesloten kan worden bij reeds bestaande plannen en visies die op het gebied van toepassing zijn. Een aantal provincies geeft aan dat ze niet precies weten hoe ze met de agrariërs om moeten gaan. Ze zien wel het belang van agrariërs in het NL, maar hoe daar vervolgens in te opereren dat weten ze nog niet.

8. *Wat zijn jouw bevindingen? Wat zijn de behoeften bij de provincies? Heb je daarvoor verklaringen?*

Zie concept rapport, dat wordt opgestuurd. Arjan heeft geen aspecten gevonden die hem verrast hebben.

9. *Hoe kijken de provincies tegen LNV aan met betrekking tot de Nationale Landschappen? Wat verwachten ze van LNV en waarom verwachten ze dat volgens jou? En VROM?*

Provincies verwachten vooral een voorbereidende rol van LNV; LNV moet duidelijkheid geven (geldt ook voor VROM). Provincies hebben duidelijke verwachtingen van het ILG.

10. *Hoe verliep de bespreking met alle coördinatoren gezamenlijk? Kun je een sfeerbeschrijving geven? Open gesprek/discussie? Enige spanning? Begrepen mensen elkaar? Hoe stelde LNV zich op, wat straalde LNV uit? Wat was de reactie van de coördinatoren?*

Er waren ongeveer 50 mensen; Het Groene Hart was op de bespreking net vertegenwoordigd. De coördinator van dat Landschap beschouwt het NL als extra ballast, naast het uitvoeringsprogramma. Verder waren alle coördinatoren/projectleiders en ook nog anderen van de provincies aanwezig. Verder VROM en LNV. Wim Jansen (LNV) maakt het verslag, is nog niet gereed. De provincies waren zeer geïnteresseerd en stelden vele vragen. Er vond een open uitwisseling plaats. LNV en VROM stelden nadrukkelijk dat iedereen met vragen naar hen toe kan komen. Niet alles kan ook direct beantwoord worden, maar waar mogelijk wordt dan een tijdpad geschetst. LNV gaf duidelijk aan dat de verdeling van de 30 miljoen euro gaat naar rato van de oppervlakte die het NL groot is. Dit om iedereen aan bod te laten komen en niet afhankelijk te zijn van ideeën enzovoort. VROM meldde op vragen over het migratiesaldo dat ze ook nog niet precies weten hoe ze dat gaan implementeren. Ze nodigden de provincies uit om daar met oplossingen voor hun Landschap te komen.

2.2 Berendien Spiers, Unie van Waterschappen

Den Haag
12 april 2005
Hans Leneman

Vooraf: het was een oriënterend gesprek. Het is niet gevoerd aan de hand van een vooraf opgestelde en opgestuurde vragenlijst, omdat tijdens het telefoongesprek voor het maken van een afspraak besloten is 'de koe bij de horens te vatten'.

Mevrouw Spiers is Beleidsmedewerker Water bij de Unie van Waterschappen (UvW). Dit is de vereniging van waterschappen, en behartigt waterschapsbelangen, die individuele waterschappen overstijgen. Ze noemt de UvW het 'schakelbord' tussen Den Haag en de waterschappen in het land.

Het Uniebureau voert geen dienstverlenende taken uit naar de waterschappen, zoals bijvoorbeeld de VNG dat wel doet. De Unie is sterk in bestuurlijke meningsvorming, via

haar netwerken en commissies. Als er via de Unie een mening wordt gevormd of een standpunt wordt ingenomen (bijvoorbeeld in de ledenvergadering) dan voelen de leden (waterschappen) zich over het algemeen wel gehouden aan deze mening of dat standpunt. Mevrouw Spiers denkt dat dit gevoel bij de leden van de UvW veel duidelijker aanwezig is dan bij provincies (het IPO) of gemeenten (de VNG).

De UvW heeft geen beeld van of een visie over de Nationale Landschappen. Mevrouw Spiers heeft zelf wel ervaring met Laag Holland (vanuit haar vorige functie), maar Nationale Landschappen zijn geen issue voor de UvW. Er komen ook geen vragen binnen over de Nationale Landschappen. Bij haar bestaat de indruk dat waterschappen niet wakker liggen van de Nationale Landschappen. Onderdelen uit de Nota Ruimte die wel de aandacht hebben zijn de waterbergingsgebieden en de vrijwaringzones (vanuit het veiligheidsbeleid). Dat zijn de speerpunten van de UvW.

Op het Uniebureau is wel belangstelling voor cultuurhistorie en andere aspecten die met het landschap te maken hebben. Maar in de prioritering staat het onderaan, men kan niet alles oppakken vanwege capaciteitsgebrek. Verder is het de vraag in hoeverre de UvW zich ook moet bemoeien met de Nationale Landschappen. Moet men daar wel tussen gaan zitten, het is toch meer het lokale niveau?

Via het Investeringsbudget Landelijk Gebied (ILG) heeft de UvW wel met Nationale Landschappen te maken. Het ILG is het aanknopingspunt, met name omdat de individuele waterschappen nu in gesprek moeten met provincies om financiering voor hun plannen te krijgen (via opname van activiteiten in de provinciale meerjarenprogramma's). De UvW activeert de individuele waterschappen op dit punt. Ze merkt verder op dat ook WB21 en de EU Kaderrichtlijn Water ook reeds een actievere opstelling van waterschappen vragen.

Het ILG gaat uit van een ontschotting; grenzen tussen sectoren vallen weg. Ontschotting betekent voor de waterschappen een andere opstelling. Het waterbelang moet in het ILG worden gebracht en men moet daartoe in gesprek met gemeenten, maatschappelijk organisaties en anderen om dat belang veilig te stellen. Het sectorale denken moet worden verlaten en dat vergt een meer proactieve houding.

Mevrouw Spiers neemt deel in het Implementatieteam van het ILG, dat het raamwerk neer moet zetten. Het valt haar op dat er op dit moment vooral veel aandacht is voor de contracten tussen het rijk en de provincies. Dat is zoals in het ILG traject is afgesproken. Maar het betekent ook dat er nauwelijks aandacht is voor de volgende stap, de contracten tussen de provincies en de waterschappen. Hoe gaan die tot stand komen? Vandaar dat de UvW ook de individuele waterschappen aanmoedigt vroegtijdig bij de provinciale programma's aan tafel te gaan zitten.

Mevrouw Spiers beoordeelt de communicatie rond de Nota Ruimte als heel gering. Het is stil tot nu toe. Wel zijn er activiteiten voor de verdere invulling van de Agenda Vitaal Platteland opgestart, het LOGR (Landelijk Overleg Groene Ruimte). De communicatie rond de Nota Ruimte verloopt dus via het LOGR (Landelijke Overleg Groene Ruimte). Daar is de UvW ook bij betrokken, daar wordt onder andere de kwaliteit van het landelijk gebied besproken en zo komen de Nationale Landschappen aan de orde.

Ze ziet als een oorzaak van de stilte de decentralisatie. Er bestaan bij het rijk aarzelingen die voortkomen uit onzekerheid over hoe met provincies omgegaan moet worden. Men is bang om de provincies tegen de schenen te schoppen en er wordt dus

uiterst voorzichtig opgetreden. Het is de vraag voor het rijk: 'Hoe laat je los'? Hoe doe je dat?

Ze is van mening dat waterschappen wel iets meer van het rijk verwachten dan ze toe nu toe merken. Het rijk is te afwachtend. Zeker als het gaat om vragen zoals of provincies in staat zijn de taken van het rijk over te nemen (denk aan kwaliteiten definiëren en het beschikbare apparaat).

Zeker op het terrein van het invullen van ontwikkelingsplanologie verwachten waterschappen wel iets van het rijk. Waar overschrijdt je nu de grens? Welke kwaliteit wordt nagestreefd? Mevrouw Spiers noemt voorbeelden: Ruimte voor de Rivier, de vorm en wijze van waterberging irt cultuurhistorie en het omgaan met nieuwe economische dragers.

De waterschappen zijn een functionele democratie (itt algemene democratie, zoals een gemeente) en hun inbreng zal steeds zijn vanuit hun doelstelling het watersysteem in ons land duurzamer te maken. Ze zullen dus in het algemeen geen hoofdrol vervullen, die ligt bij de algemene democratie, maar houden wel oog in hun visie voor de algemene democratie en de beslissingen die daar worden genomen. De visie van de waterschappen op de Nationale Landschappen zal niet beslissend zijn, maar wel bepalend.

2.3 Marianne van Steenis, Vereniging Nederlandse Gemeenten

21 april 2005 van 15.00 - 16.00 uur te Den Haag

Ronald de Graaff en Sandra van der Kroon

Introductie

1. *In hoeverre bent u bekend en bezig met het rijksbeleid rond de NLS, zoals beschreven in de Nota Ruimte?*

Marianne van Steenis (MS) is medewerker Ruimtelijke Ontwikkeling met portefeuille Groen. Ze is reeds gedurende enige tijd met de Nota Ruimte bezig. Aan de hand van eerdere versies van de Nota, die ook bij gemeenten wordt gelezen, krijgt zij via deze gemeenten vragen daarover. Zij is binnen VNG aanspreekpunt op het gebied NLS.

2. *Wat is de visie van c.q. welke beelden leven er bij de VNG ten aanzien van de NLS?*

Ten aanzien van (het beleid rondom) de NLS zegt MS: 'Weinig tot geen nieuws onder de zon!' De gebieden bestaan al heel lang en er wordt door betrokken gemeenten ook al veel aangedaan. Het NLS-beleid is een voortzetting van het landschapsbeleid zoals we dat al 20 - 25 jaar kennen, maar wat nu (weer) een andere naam heeft gekregen. MS is vrij sceptisch en noemt de woorden 'schimmenspel' en 'werkgelegenheid': NLS-beleid is 'nieuw' beleid (wat natuurlijk niet nieuw is) om mensen bij LNV en VROM aan het werk te houden. MS heeft het gevoel dat LNV en VROM vooral willen scoren met de NLS (soort van prestige) en daarbij niet noemen wat er allemaal al aan vooraf is gegaan. MS geeft aan dat vooral gemeenten het beleid rondom de NLS niets nieuws vinden, maar wel met vragen zitten: wat zijn de financiële consequenties? In hoeverre beperkt de eis van migratiesaldo nul de woningbouw? Wat zijn de consequenties voor uitbreiding van bedrijventerrein?

3. *Welke rol ziet de VNG voor zichzelf weggelegd in (het beleid rond de NLS)?*

De VNG probeert de gemeenten zo veel mogelijk te ondersteunen door vragen te beantwoorden (informerend), hen te adviseren en hen te helpen in bijvoorbeeld onderhandelingsprocessen. MS noemt het voorbeeld van 'het op één lijn krijgen van VROM en LNV - waar maanden overheen zijn gegaan - ten behoeve van een vraag van één van de gemeenten'. Overigens trekken gemeenten over het algemeen niet veel aan de bel bij de VNG, aangezien ze zelf al veel ervaring hebben en doen. MS heeft onlangs (7 april) voor VNG-cie een presentatie van het RLG rapport georganiseerd.

Gemeenten

4. *Zijn gemeenten al actief bezig met (het rijksbeleid rond) de NLS? Zo ja, heeft u zicht op welke gemeenten? Zo nee, waarom niet, volgens u?*

Ja, gemeenten zijn - net als voorheen (WCL, Belvédère, enzovoort) - actief met landschapsbeleid. Bijna allemaal.

5. *Wat willen gemeenten zoal met de NLS? Welke doelen streven zij na?*

Zo mooi mogelijk houden van het landschap, waarin plaats is voor woningbouw en bedrijventerreinen. Tussen gemeenten en provincies vindt nu vooral overleg plaats over de grenzen van de NLS.

6. *Wat zijn motieven van gemeenten om zich actief met de NLS bezig te houden en welke rol zien zij voor zichzelf weggelegd?*

De motieven zijn vooral economisch van aard: de omgeving moet aantrekkelijk zijn, zodat het toeristen aantrekt en zodat prijzen van woningen op niveau blijven of stijgen. Dit biedt kansen. Toch ervaren de gemeenten het NLS-beleid over het algemeen als lastig. MS is bijvoorbeeld gebeld door een (aantal) gemeente(n) met de vraag of de VNG er niet voor kan zorgen dat de desbetreffende gemeenten niet in een NLS valt. NLS zijn een bedreiging voor gemeenten vanwege potentiële beperkingen in de woningbouw en bedrijventerreinen en het migratiesaldo van nul. Gemeenten zijn over het algemeen zo kritisch, omdat ze weten dat er veel geld gepaard gaat met nieuw landschapsbeleid en waar moet dat vandaan komen? Dat geld is vooralsnog niet zichtbaar! Daarnaast is het zo dat dit 'de zoveelste verandering in beleid is': eerst hadden we de Vijfde Nota waarin de rode en groene contouren waren opgenomen, nu ligt er weer het volgende plan (en waar moeten we heen met de rode en groene contouren?). Gemeenten vragen zich sterk af hoe duurzaam dit beleid is. Daar kan niemand antwoord op geven. Gemeenten willen overigens graag hun eigen beleidsvrijheid behouden.

7. *Welke strategieën benutten gemeenten om zaken rond de NLS voor elkaar te krijgen (financieel, netwerk, samenwerking,...)?*

Haar eerste reactie was: 'Strategieën...zo denken ze helemaal niet!' Er is weinig zichtbaar geld, dus gemeenten moeten er wel op uit om de financiering voor projecten rond te krijgen. Gemeenten gaan op zoek naar extra potjes of proberen potjes te combineren. Volgens haar groot deel 'sigaar uit eigen doos': bijvoorbeeld bestaande ILG-gelden worden aangewend voor NLS. MS adviseert de gemeenten: 'Kijk wat er mogelijk is met het

provinciale bestuur!' MS is erg benieuwd of er met dit 'nieuwe' NLS-beleid nog (extra) geld naar de gemeenten gaat.

8. *Zijn er - over het algemeen - verschillen te constateren in hoe gemeenten met NLS bezig zijn en zo ja, waar wordt dat door veroorzaakt?*

Alleen al door het feit dat er 489 gemeenten zijn, zijn die verschillen er. Noord-Brabant is het beste voorbeeld met betrekking tot samenwerking. Het heeft volgens MS vooral met de ligging van het gebied en de mentaliteit van de medewerkers bij gemeenten te maken: wat is je achtergrond en waar kom je vandaan? In het Westen (Noord en Zuid-Holland) van het land moeten mensen vechten om elke meter grond: er is strijd om de ruimte en er spelen veel verschillende belangen. Dat kan ervoor zorgen dat medewerkers er extra hard aan moeten trekken en dus extra gemotiveerd zijn, maar het kan ook leiden tot moedeloosheid. In het Oosten van het land (Achterhoek, Graafschap) is er wellicht meer verbondenheid met het gebied en is er wellicht sprake van (meer) duurzaamheid.

9. *Is er een verschil tussen gemeenten met een vrij uniform bezit van grond (landbouw) en meer verspreid bezit van grond (landbouw, landgoederen, natuur, enzovoort) met betrekking tot de vraag hoe zij met NLS bezig zijn?*

Daar kan MS geen antwoord op geven. Ze denkt wel dat er verschillen zijn, maar kan dit niet onderbouwen.

Communicatie/Organisatie

10. *Hoe ervaart u (VNG) de communicatie rond de Nota Ruimte tot nu toe? (Éénzijdig/twee(meer)zijdig, duidelijk of onduidelijk, tijdig of ontijdig...)?*

In het begin verliep de communicatie erg moeizaam. MS moest er veel moeite voor doen om de juiste persoon bij LNV en VROM te pakken te krijgen. Nu is er per NLS een contactpersoon bij zowel LNV als bij VROM, dat werkt veel prettiger. Informatie met betrekking tot de NLS wordt vooral bijgehouden op een 'Rijksoverheidsite' (welke?) en er is een helpdesk (check!).

11. *Heeft u zicht op hoe gemeenten de communicatie rond de Nota Ruimte tot nu toe ervaren? (Éénzijdig/twee(meer)zijdig, duidelijk of onduidelijk, tijdig of ontijdig...)?*

Heel verschillend. VNG is in ieder geval bezig met het goed voorbereiden van gemeenten. De vragen naar informatie over NLS zijn binnen VNG georganiseerd rond 'front-office/back-office' systeem. Veel gestelde vragen komen op website. VNG maakt ook boekjes rond NLS.

12. *Van wie ontvangt u (VNG) informatie over (het beleid rond) de NLS? Van wie ontvangen de gemeenten deze informatie?*

Nu weet MS bij wie ze aan de bel moet trekken op de ministeries van LNV en VROM. Ze heeft lijsten met contactpersonen en MS wordt nu ook door mensen van LNV en VROM op de hoogte gehouden. Informatie met betrekking tot de NLS wordt ook bijgehouden op een 'Rijksoverheidsite' (welke?) en er is een helpdesk (check!).

13. *Heeft u/de gemeenten behoefte aan (meer/andere) informatie over de NLS OF andere manier van communicatie over NLS? Zo ja, op welke terreinen precies? Van wie (de provincie, het Rijk of anderen) zou u/de gemeenten deze informatie willen ontvangen?*

De gemeenten willen in gesprek met rijksoverheid en ze (een aantal) organiseren zelf bijeenkomsten met/voor elkaar in het kader van landschapsontwikkelingsplan of andere thema's die spelen. Dit doen ze ook om feeling te houden met wat de burger wil. (Het is dus niet alleen informeren wat plaats vindt, maar ook dialogiseren: met elkaar in gesprek, al voor beleid tot stand komt).

14. *Hoe kijkt u aan tegen de regisseursrol van de provincies?*

Provincies hebben deze rol nog niet kunnen waarmaken, maar ze zijn ook nog steeds te weinig geïnformeerd door onduidelijkheden rond uitwerking en consequenties van NLS-beleid. Dat gaat het vooral om de vragen: wat is nu toegestaan in het gebied en wat niet? Op die vragen zouden de gemeenten ook graag een antwoord willen hebben, vanwege de praktische gevolgen ervan; bijvoorbeeld 'moeten we wel of geen vergunning verstrekken?'. (Wat kan er op het gebied van bouw-, aanleg- en milieuvergunningen?). Bestemmingsplannen zijn nog niet aangepast naar aanleiding van het NLS-beleid. Op het gebied van Ruimtelijke Ordening werken gemeenten en provincies al jaren samen met elkaar, dus daar is niets nieuws. Er bestaan verschillen van verwachtingen tussen gemeenten en provincies (?): Gemeenten hebben heel concrete vragen en willen snel antwoord. Er zijn veel evaluaties uitgevoerd met betrekking tot de rol die provincies hebben gespeeld bij voorgaand beleid. Marianne noemt Palet (?). Het lijkt er echter wel op - gezien het verleden - dat gemeenten 'veroordeeld' zijn op RO-gebied.

15. *Hebt u suggesties voor verbeteringen ten aanzien van de communicatie en organisaties van het beleid rond NLS?*

MS merkt op dat het Natuurbeleid is versnipperd (voorbeelden....). Het imago van het Natuurbeleid is daardoor én vanwege onduidelijke wet- en regelgeving en bureaucratische rompslomp niet goed. Bovendien kan bijna niemand de wet goed uitleggen. 'Het geheugen is weg'. MS verwijst hier naar veel oudere werknemers die weg zijn bij LNV en mensen die vaak van plaats verwisselen, enzovoort waardoor veel medewerkers niet goed op de hoogte zijn van het oude beleid en de relatie met het nieuwe beleid. Dat maakt dat er minder ervaringskennis aanwezig is en dat heb je juist nodig in dit type trajecten! De NLS worden door het ministerie als 'iets nieuws' gepresenteerd, iets wat niet strookt met de beleving van de gemeenten.

2.4 Startconferentie Nationale Landschappen

23 februari 2005, Edam

Sandra van der Kroon

1. *Opening door gedeputeerde van de provincie Noord-Holland, P.J.M. Poelmann*

Formeel bestaan Nationale Landschappen(NL) nog niet. NL is geen controversieel onderwerp gebleken. In de provincie Noord-Holland zijn 4 NL geheel of gedeeltelijk gesitueerd. Veel bijzondere gebiedskwaliteiten die in stand gehouden moeten worden! Doel NL: behoud van kernwaarden! Teken van manifest door de minister toont dat hij het onderwerp NL zeer serieus neemt

2. *Presentatie van het RLG-advies door prof. Beckers, voorzitter van de werkgroep*

Titel van het rapport is 'Vaste Koers, Lange Adem'. We moeten dit advies betrekken op de toekomst. Van een vaste koers rond de NL was in het verleden geen sprake, nu hopelijk wel! Het advies heeft een strategisch karakter: het gaat om een advies voor het beleid op hoofdlijnen.

Ten aanzien van de NL is een hoge ambitie gesteld en een duurzame inzet ('kwaliteit behouden in levende landschappen'). Er is lang gepraat! En inmiddels zijn er veel initiatieven in de praktijk ondernomen.

Voor draagvlak voor NL bij actoren moeten we aansluiten bij:

- voorgeschiedenis van de NL (WCL: ervaringen gebruiken!);
- lokale initiatieven en lokale verbanden (de verantwoordelijkheid van gemeentes is essentieel!);
- Europees perspectief: rural landscapes.

'Behoud door ontwikkeling': dat betekent dat niet alles kan...initiatieven toetsen aan kwaliteiten van de specifieke landschappen → komen die kwaliteiten niet in gevaar?

De NL spelen een cruciale rol bij niet alleen de Hollandse identiteit, maar ook regionale identiteit.

Binnen de NL is het landschap leidend, buiten de NL zijn de ontwikkelingen leidend. NL zijn er voor de eeuwigheid. In veel NL is al veel ontwikkeld, maar de tijd dringt! Binnen 2 jaar moeten provincies een financieel plan presenteren voor hun NL om in te kunnen spelen op de Europese financieringsbronnen. Aan het Rijk de aanbeveling: binnen 5 jaar moeten de NL er zijn, sneller dan de periode die nodig was om de Nationale Parken 'er te laten zijn'. Zie de NL als een innovatie c.q. transitie, in ieder geval in het kader van een duurzame ontwikkeling.

Typologie NL, criteria:

- internationale zeldzaamheid;
- representatieve landschapstypen;
- landschappelijk waardevol;
- recr./toeristische waarde;
- ecologische betekenis.....maar: maak wel onderscheid tussen NL-beleid en -natuurbeleid! Dat onderscheid is nodig.

Beheersopgaven:

- beheersproblematiek hele gebied;
- inrichting van gebied;
- mix van inrichting en beheer van netwerken, thema's of specifieke elementen.

Beschouw de NL niet als een park: zet er geen hek om heen! NL hebben de functie om stad met platteland te verbinden.

Proces voor realisatie:

Gedeelde verantwoordelijkheid (Rijk, provincies, gemeente, maatschappelijke organisaties, ondernemers, burgers/consumenten). De provincies zijn in staat om een centrale rol op zich te nemen! Het Rijk blijft eindverantwoordelijke (SvdK: later sprak ik met de projectleider van het NL Laag Holland i.o. die stelling van mening was dat de provincie eindverantwoordelijke is. Ben even kwijt hoe het nu precies zit. Is dit punt toch nog niet helemaal duidelijk voor betrokkenen?) Interactieve voorbereiding: positief! Kwaliteitsteam dat helpt bij de uitvoeringsorganisatie (bijvoorbeeld ontwerp) Nationaal netwerk: leren van elkaar en van elders. Het leren van elkaar is belangrijker dan de besluitvorming in de TK.

Instrumenten: regels

Nieuwe wet R.O

Pilots (Verhandelbare Ontwikkelings Rechten in Zuid-Limburg)

Grondbeleid → grondbanken (ruil, functieverandering, beheer)

Instellen NL: snel gebeuren, binnen 5 jaar!

Instrumenten: geld

Ambitie vraagt geld: 225 miljoen euro/jaar over 20 jaar. Stapsgewijs invullen

3. *Reactie door Chris Kalden - SG van LNV (Minister was verhinderd te komen)*

Motto 1975: bescherming van het gebied stond centraal. Anno nu: leefbaarheid van het gebied staat centraal!

Na jaren van voorbereidingen is het dan toch eindelijk van de grond gekomen: er is maatschappelijk draagvlak voor de NL en dat sluit aan bij het Europese denken over de NL. Het ongeduld van de doorlooptijd komt bekend voor, spreekt ook aan. De NL zijn papieren tijgers.....totdat de provincies het beleid gaan implementeren. Belangrijk daarbij is dat de wensen van de burgers ter harte worden genomen en dat is een verantwoordelijkheid van alle betrokkenen. Kalden haalt drie punten in het bijzonder aan:

- Decentralisatie krijgt steun: uit het advies blijkt dat provincies het aankunnen de centrale rol op zich te nemen.
- Onderscheidenheid van NL is belangrijk: wijs de verschillen aan.....maar: in alle NL moeten daarvoor wel projecten op touw gezet worden, want alleen daardoor ontstaat draagvlak
- NL binnen 5 jaar instellen.....zijn ze dan nog niet ingesteld? De RLG bedoelt waarschijnlijk de invulling/realisatie/uitstraling van de NL.

4. *Reactie door A.J.M. Poppelaars, gedeputeerde provincie Zeeland*

Zeeland heeft 1 NL, opgedeeld in 3 gebieden. Toont waardering voor het veldwerk dat de RLG heeft uitgevoerd. Het is niet beperkt gebleven tot een bureaustudie. Ik zie NL als een kans en die pakken we: wervend beleid → NL moeten niet op slot, er is ruimte voor dynamiek, er mag over gesproken worden! NL moet een verkoopartikel worden.

Provincies zijn de regisseurs (in tal van provincies zie je al gebiedsgerichte projecten!), zij nemen het voortouw, samen met de gemeentes en waterschappen.

Diversiteit van de NL is enorm. De kwaliteitsteams kunnen een rol vervullen bij de onderlinge concurrentie.

Van de expertise van het rijk en kennisinstellingen (!) zullen we dankbaar gebruik maken.

Vanuit LNV is 30 miljoen euro beschikbaar. Echter, er is 225 miljoen euro gewenst. Er bestaat dus een groot financieel gat. Kunnen we dat opvullen met fiscale faciliteiten, 'Rood voor Groen' en Europese subsidies?

Over het creëren van draagvlak:

Stel NL open voor het publiek. Eenduidigheid in terminologie. WCL, EHS, Vogel- en Habitatrichtlijn, Nationale Parken, NL..... Verschillen leiden tot verstarring, geen draagvlak en geen betrokkenheid bij burger. Burgers betrekken bij begrenzing/inrichting van NL

Reacties vanuit publiek

Gijs Kuneman (Stichting Natuur en Milieu): als we het geld niet hebben, houden we dan wel die waarde van de NL? Antwoord (Kalden): In de 20 gebieden is al een restrictief beleid. We moeten veel meer stimuleren: enthousiasme en goede plannen genereren altijd geld!

Mevrouw Keijzer (wethouder gemeente Waterland): Er bestaat onduidelijkheid bij ons. Zijn we een NL, wanneer? Waar moeten we aan toetsen bij de aanvraag van ontwikkelingen? Antwoord (Poppelaars): In Zeeland gaan de gemeentes bij elkaar zitten en maken plannen die ze vervolgens voorleggen aan provincie! Neem zelf initiatief. (Poelmann) De provincie Noord-Holland hoopt dat het NL een stimulans is om te denken 'hoe ga ik om met mijn omgeving?' Welke voordelen haal je er dus uit? De gemeente Amsterdam heeft bijvoorbeeld ook bijgedragen aan het project 'De groene long'.

Dhr. Kloen (CLM): Welke prikkel is er voor bedrijfsleven om geld te stoppen in NL? Antwoord (Poppelaars): de recreatieve bedrijven hebben natuurlijk groot belang bij de NL! (Kalden) Over private financiering wordt steeds reëler gedacht door bedrijfsleven. In welke mate voel je je betrokken bij de streek? Als die mate groot is, dan ben je ook bereid te investeren!

5. *Pauze*

In de pauze spreek ik met dhr Meeuwissen (projectleider van het NL Laag-Holland i.o.). Uit zijn verhaal maak ik op dat Laag-Holland al ver is in haar gedachten rond en de uitvoering van het NL (blijkens de presentatie die na de pauze zal komen). Er is tevens een dame aangesteld die zich met een communicatiestrategie voor dit landschap bezig gaat houden (Loes Hekkens, 023-5143143).

Na de pauze neemt R.P. Brouwershaven (LNV Regiodirecteur West) de gelegenheid om LNV positief neer te zetten. Hij merkt dat er veel behoefte bestaat (SvdK: bij wie precies...?) aan gesprekken met het Rijk over de NL. VROM en LNV hebben een uitstekende samenwerking rond de NL. We hebben hoge ambities, willen verbinding met provincies en andere actoren....We moeten allen onze verantwoordelijkheden kennen. Zie ons als een vliegende brigade die in gesprek wil met u. De oproep is dan ook: Bel de regiodirecteur in uw regio! Wij kunnen zorgen voor verbinding en ondersteuning.

6. *Inleiding door dhr Strolenberg, projectleider Belvédère*

Vergeleken met het buitenland zijn wij in Nederland - noodgedwongen! - meesters in het combineren van belangen. NL bezitten meervoudige betekenissen: beleving, ecologisch, cultureel, gebruik.

We zijn momenteel de Nota Belvédère (nota zonder status!) aan het uitvoeren. De Nota staat voor een 'bepaalde manier van kijken'.

Hoe omgaan met spanning 'behoud door ontwikkeling'?

Klassieke manier	nu
Elkaar negeren	samenwerking, wederzijds profijt
Behoud door bescherming	behoud door ontwikkeling
Holy ground	common ground
Economisch isolement	functioneel herpositioneren
Conflicterende belangen	integratie van belangen
Materieel	betekenis van landschappen

Hoe om te gaan met kwaliteiten van NL?

- benoem ze;
- vertaal ze naar identiteit;
- koppel identiteit aan ruimtelijke opgaven;
- maak keuzes;
- voer ze uit!;
- mensen die werken met/in NL kunnen een beroep doen op Belvédère!

7. *Inleiding door J. Fokkens, voorzitter NL Laag Holland*

LOGO Laag Holland: koe (zonder de koe zag het gebied er heel anders uit, rode kleur: opvallend). Kernkwaliteiten Laag Holland: grote openheid, strokenverkaveling, stelling Amsterdam als 2e NL.

Maatschappelijke vraagstukken:

- weinig toekomst voor agrarische sector;
 - kwaliteit van natuurbeheer loopt dramatisch terug;
 - grote recreatieve vraag;
 - onvoldoende waterbeheer door vermenging van functies.
- Gevolg: verrommeling van het landschap!

Problemen:

- geen eenduidig beeld van elkaars belangen;
- veel verschillende potjes en doelen;
- wel geld voor investeringen, niet voor beheren.

Er is een Taskforce veeweide ingezet (WLTO, 3 natuurorg., 2 gemeente,...+ onafh. Voorzitter) die trachtte:

- belangentegenstellingen te overbruggen;
- samenwerking te realiseren;
- bestuurlijk instemde met functiekeuzen.

De clash tussen Natuur en Landbouworganisaties was binnen 2 maanden opgelost doordat (1) actoren afgesloten waren van de buitenwereld (minimale invloeden van media) (2) gemeenschappelijk belang zichtbaar werd (anders kom je er nooit uit!) en (3) de positieve rol die LNV heeft gespeeld: niet 'zoek het maar uit', maar constructief, meedenken en adviseren (SvdK: kunnen we dit als de contouren van de 'betrokken facilitator' omschrijven?)

Benadering van gemeente is nu nog nodig. Zij hebben nog een relatief conservatieve houding en denken eerder in termen van 'wat wil LNV nu weer van ons'?

8. *Inleiding door mevrouw Van Heuven, directeur Landschapsbeheer Nederland*

Over de betrokkenheid van burgers, 3 academische termen zijn van belang:

- identiteit: het 'eigene' van een bepaald NL, visueel waarneembare elementen. Identiteit verbindt, geeft gevoel van vertrouwen en thuis komen. Identiteit wapent tegen vervlakking, maakt dat mensen trots zijn;
- duurzaamheid: aanwezigheid van voldoende draagvlak, bottom up benadering, heldere verantwoordelijkheden: dan is lange termijn beleid bestendig;
- beleving: herkennen van verhalen uit het landschap. Ervaren van rust, ruimte, donkerte, Voorwaarde voor beleving is bereikbaar- en toegankelijkheid.

Landschapsbeheer Nederland is geen grondeigenaar, wil ook zgn. 'witte' gebieden mooier maken. Landschapsbeheer Nederland wil altijd samenwerken, niet op basis van macht, maar op basis van vertrouwen, in de functie van trekker, coach, 'regelneef', uitvoerder.

Onder het motto 'Als je weet wat je hebt, kun je er beter voor zorgen' heeft Landschapsbeheer Nederland (ism Alterra) een monitoringssysteem ontwikkeld, gebaseerd op betrokkenheid van lokale partijen. Meten = weten gezamenlijke uitdaging.

9. *Inleiding door Ger van de Oetelaar, wethouder VROM, gemeente Boxtel, lid bestuurlijk platform NL Het Groene Woud (een welkome afwisseling (deze man was 'niet te houden') na de manier waarop het vorige verhaal gebracht werd)*

Belangrijk is te weten: wat wil je met NL? Meerwaarde van NL moet toets zijn voor de ontwikkeling van het NL! Ik bedank LNV ook voor hun opstelling in de WCL-periode! De ware bestuurder die wil en denkt niet in termen van bedreigingen. Begin met datgene wat binnen je eigen mogelijkheden ligt. Vertel wat je gedaan hebt! Uiteindelijk gaat het erom:

hoe beleeft de burger het NL? Wat moet daarbij leidend zijn? De kip met de gouden eieren die niet geplukt wordt, maar gevoed wordt. Belangrijk daarbij is: betrek mensen bij het project, laat zien dat het NL van hun is, geef hen het gevoel van identiteit. Bij elk project hoort dan ook een gezicht! En neem daarbij niet alleen de grote projecten serieus, maar ook de kleine.

Het NL kunnen we zien als een laboratorium voor duurzaamheid. Niet alleen voor 'hier en nu', maar ook voor 'daar en later'.

30 jaar lang is het beleid rondom de gebieden van de NL niet echt van de grond gekomen, nu in de Nota Ruimte opeens wel!

Afsluiting:

Er was geen ruimte meer voor vragen, gezien de uitloop van een half uur.

3. Vragenlijsten voor de interviews

Voor de interviews zijn twee vragenlijsten gehanteerd, een voor provincies en een voor gemeenten en waterschappen gezamenlijk

Vragen voor Provincies

- Kun je iets vertellen hoe het besluit tot NL tot stand is gekomen, dat wil zeggen wie heeft hierin het voortouw gehad (Provincie, NL zelf, Gemeenten, Landeigenaren (boeren, recreatie, natuur), anderen, gezamenlijk)?
- Hoe is het besluit door belanghebbenden in het gebied ontvangen door Gemeenten, waterschappen, landeigenaren (wie)?
- Welke plannen met betrekking tot landschap en/of gebiedsgericht beleid zijn er?
- Welke gemeenten hebben een LOP? Welke doen er ook werkelijk iets mee (implementatie). Is er een gebiedsprogramma voor 2005-2006? Reconstructie?
- Wat is de stand van zaken met betrekking tot opstellen uitvoeringscontracten en de Nationale Landschappen?

Ten aanzien van de betrokkenheid provincie:

- welke acties ten aanzien van de NL reeds ondernomen, welke staan op stapel? (communicatieacties?)
- Welke zaken moeten worden afgesproken?
- Wat loopt goed, wat niet (waar krijg je vragen over, door wie)?
- Wanneer verwacht je realisatie?

Ten aanzien van de voorgeschiedenis qua interne samenwerking:

- Wat is daarin voor de provincie het belangrijkste geweest?
- Welke actoren (gemeenten, waterschappen, landeigenaren, anderen) hebben meegewerkt? Wie zijn cruciaal?
- Met welk resultaat?

- In hoeverre zijn NL ook naar 'buiten' gericht? Welke doelgroepen beoogt men?
- Welke activiteiten worden daar op ontwikkeld? Welke actoren trekken dit?
- Aan welke informatie hebben verschillende partijen in het NL, van gemeenten tot landeigenaren) op dit moment behoefte? Hoe zou aan die behoefte het beste kunnen worden voldaan?
- Wie zijn mogelijk gesprekspartners voor ons?

Vragen voor Gemeenten en Waterschappen

Algemeen:

1. Een aantal (globale) kenmerken van het Nationaal Landschap (gemeenten, aantal inwoners enzovoort).
2. Wat is de opgave uit de Nota Ruimte voor het Nationale Landschap?
3. Zijn er voor het Nationaal Landschap beleidsplannen, zoals regiovisies, streekplannen, of andere plannen waarin landschap en cultuurhistorie een plaats heeft? Wat is de stand van zaken met betrekking tot deze plannen?
4. Zijn er in het Nationale Landschap overlegstructuren aanwezig? Commissies en degelijke? Zo ja, met welke achtergrond, en met welk doel? Wie zijn de belangrijkste 'stakeholders'? Wie spelen er geen rol van betekenis? Is er samenwerking in het Nationale Landschap tussen gemeenten onderling, tussen gemeenten en waterschappen, en tussen andere 'stakeholders'?

Gemeenten en Waterschappen in het Nationale Landschap.

- beelden¹ (visies op) bij het Nationale Landschap?
 - activiteiten op het gebied van landschap en cultuurhistorie?
 - ambities met het Nationale Landschap?
5. Welke beelden leven er bij gemeenten c.q. waterschappen over het Nationale Landschap? Welke opgaven zien zij voor het Nationale Landschap? Wie moeten die opgave realiseren en wat is hun positie bij die realisatie?
 6. Is er een Landschapsontwikkelingsplan² in de gemeente? In welk stadium bevinden dit plan zich? Wat betekent dit concreet? Idem voor Belvedere projecten in de gemeente. Zijn er andere initiatieven op het gebied van landschap en/of cultuurhistorie?
 7. Wat is de plaats van landschap en cultuurhistorie in Waterschapsbeleid en -plannen? Wat houdt concreet dit in?
 8. Welke activiteiten, samenhangend met het Nationale Landschap, gaat de gemeente c.q. het waterschap ondernemen?

Communicatie over het Nationale Landschap

9. Welke communicatieacties heeft u reeds zelf ondernomen met betrekking tot het NLS?
 - a. richting Rijksoverheid, provincie, VNG, UvW;
 - b. richting uw burgers/inwoners;
 - c. richting andere organisaties;
 - d. Zowel intern als extern?.

¹ Denk hierbij aan items als bestuurlijke vernieuwing (vertical, dat wil zeggen verschuiving van verantwoordelijkheden tussen rijk, provincies en gemeenten, en horizontaal, dat wil zeggen samenwerking met verschillende actoren met het oog op een doel), ontwikkeling met kwaliteit (het landschap moet positief ontwikkeld worden) en draagvlakontwikkeling).

² Info via Landschapsbeheer Nederland en of het MNP Natuurcompendium.

Welke doelstelling(en) heeft u met deze acties nagestreefd? (Bijvoorbeeld...)?

Betrekt u hierbij ook burgers in uw gemeente? Hoe worden deze betrokken?

10. Wat verwacht U van de provincie en het Rijk met betrekking tot communicatie over de Nationale Landschappen? Wordt er over het uitvoeringscontract gecommuniceerd met gemeenten en waterschappen?

Indien nog niet aan de orde geweest:

- Van wie ontvangt u informatie over (het beleid rond) het Nationale Landschap?
- Heeft u behoefte aan (meer/andere) informatie over Nationale Landschappen? Zo ja, op welke terreinen precies? Van wie (de provincie, het Rijk of anderen) zou u deze informatie willen ontvangen?
- Heeft u behoefte aan een andere manier van communicatie over Nationale Landschappen?
- Heeft u suggesties voor verbeteringen ten aanzien van de communicatie en organisatie van het beleid rond Nationale Landschappen?

4. Laag Holland

4.1 Elisabeth de Nooijer, Ministerie van LNV (Directie Regionale Zaken)

Utrecht, 30 juni 2005
Sandra van der Kroon

1. *Hoe is besluit tot NLS tot stand gekomen?*

De Nationale en Provinciale Landschappen uit de Vijfde Nota en het Tweede Structuurschema Groene Ruimte worden samengevoegd tot één categorie Nationale Landschappen (bron: stellingnamebrief nationaal ruimtelijk beleid, ter behandeling in de Ministerraad van 1-11-02).

Voor de Hoeksche Waard (HW) geldt dat er vanuit het gebied zelf (bewoners) sterk de wens bestond om NLS te worden. Via een motie is de HW als NLS alsnog in de Nota Ruimte terecht gekomen. VROM kon zich hier goed in vinden. Bij LNV is er nog wel discussie geweest of de HW wel als NLS opgenomen moest worden. Is het landschap in de HW nu wel zo bijzonder en is het gebied niet te klein? De beschrijving van de kernkwaliteiten voor de NLS is gedaan aan de hand van 4 punten (natuurlijke streekeigenheid, culturele streekeigenheid, gebruik en beheer, beleving). De drie kernkwaliteiten per NLS vloeien hieruit voort.

2. *Hoe is het besluit door belanghebbenden in het gebied ontvangen?*

Zowel in Laag Holland (LH) en HW is het besluit tot NLS goed ontvangen. In LH stralen provincie en het programmabureau dit als zodanig uit. LH had de WCL status al, voor HW geldt dit niet. In de stuurgroep LH is onlangs overleg geweest over de begrenzing: de Stichting/Stuurgroep heeft een voorstel gedaan aan de provincie NH. De provincie neemt dit voorstel mee in de discussie over het streekplan. De gemeenten aan de rand van het gebied NLS zouden graag onderdeel uitmaken van het NLS, gemeenten zien daadwerkelijk voordelen. Overigens hebben sommige gemeenten, gezien hun ligging ten opzichte van Amsterdam, een binnenstedelijke bouwopgave. Het is dus de vraag of dit onderdeel van het NLS LH uit zullen gaan maken.

Rina Tienkamp (DRZ - expert veenweidegebied) is bij een stuurgroepoverleg geweest en zou kunnen aangeven welke gemeenten interessant zijn om te benaderen. Wellicht Purmerend, Edam en Waterland ivm de discussie rond 'migratiesaldo = 0'. Voor veel gemeenten is het overigens onduidelijk wat 'migratiesaldo = 0' eigenlijk inhoudt.

In het uitvoeringscontract (UC) staat omschreven dat de definitieve begrenzing dit jaar besloten moet worden.

Ter attentie van de verdeling taken/bevoegdheden - 'decentraal wat kan, centraal wat moet' - zegt Elisabeth dat dit per provincie een verschillende uitwerking heeft. In LH blijkt de provincie goed met dit principe c.q. deze taakverdeling om te kunnen gaan. Bij HW ligt dit anders: toen in de HW net bekend was geworden dat het een NLS zou worden, waren er

veel vragen bij de provincie. Momenteel heeft de provincie een aantal stappen gezet. Dat moest ook wel, want de begrenzing van het NLS moet opgenomen worden in het streekplanproces. Er is nu meer druk gekomen op de vraag wat er binnen het NLS opgenomen moet worden en wat niet, gegeven de kernkwaliteiten. Vanuit de regio is er een afsprakenkader samengesteld: wat kan er nog in het gebied? Er is een discussie rond de A4 en bedrijventerreinen, die buiten de begrenzing zouden moeten vallen. De provincie wil, vanwege de bedrijventerreinen ook ruimte houden voor woningbouw, maar VROM heeft aangegeven dat dit niet mogelijk is nu zij NLS zijn (migratiesaldo = 0).

3. *Welke plannen met betrekking tot landschap en/of gebiedsgericht beleid zijn er?*

De LOP's zijn een vervolg op de Landschapsbeleidsplannen (destijds kon hiervoor subsidie worden aangevraagd bij LNV). Elke gemeenten kon hiervoor in aanmerking komen (gemeente hoefde zich niet persé in een NLS te bevinden). In de HW vormt het afsprakenkader de basis. In LH is een gebiedsprogramma waar interventies in staan omschreven. Per interventie (10 in totaal) is een gebiedsmakelaar (potentiele gesprekspartners voor ons).

In LH zijn de ontwikkelingen al ver, mede vanwege de hoge urgentie in het gebied. De problemen rondom veenweide zijn nijpend. Agrarische bedrijven verdwijnen er vanwege de financiële onhaalbaarheid om boer te zijn. De provincie moet dus iets met het gebied! De internationale bekendheid heeft ook een positief effect op de mate waarin NLS LH nu is uitgewerkt.

4. *Stand van zaken met betrekking tot opstellen van het uitvoeringscontract NLS?*

LH heeft het eind april 2005 getekend. DRZ was erbij betrokken in vorm van een clubje mensen die zich intensief met ILG bezig houden. Het UC heeft betrekking op het gebied van de hele provincie, NLS vormt er een onderdeel van. Bedragen moeten verdeeld worden over meerdere sectoren en NLS krijgt hier dus een deel van. In Zuid-Holland is het UC nog niet getekend, maar de oorzaak van de vertraging ligt niet aan de discussie rondom de NLS. Ter attentie van realisatie UC:

- 1) begrenzing moet gereed zijn in 2005, sommige NLS 2006.
- 2) Uitvoeringsprogramma's: welke projecten moeten uitgevoerd worden? De projecten worden vanzelfsprekend weer gekoppeld aan financiering. 50% van het budget wordt overigens al besteed aan projecten, terwijl uitvoeringsprogramma's soms nog niet af zijn. LNV toetst begrenzing en checkt uitvoeringsprogramma's. Er wordt een monitoringssysteem opgesteld om kernkwaliteiten te toetsen.

6. *In hoeverre zijn NLS ook naar 'buiten' gericht?*

In LH is er recent een communicatieplan neergelegd. Vooral ten behoeve van naamsbekendheid. Ook om vervolgens mensen naar het gebied te trekken. Projectleider is Geert Meeuwissen (023-5144541). Nieuwe website gelanceerd www.laagholland.nl. Van HW weet Elisabeth de Nooijer niet in hoeverre zij 'naar buiten gericht zijn'.

7. *Informatiebehoefte?*

Sommige gemeenten hebben behoefte aan antwoord op de vraag 'wat houdt migratiesaldo = 0' nu precies in? Algemeen: gemeenten weten heel vaak niet wat er in de UC staan, terwijl ze hier wel behoefte aan hebben. Het blijkt een stroperig, lastig proces. Provincies zullen later gemeenten en gebiedsgerichte actoren moeten betrekken, ten behoeve van draagvlak. Maar vooralsnog zijn Provincies vooral blij met financiering!

8. *Mogelijke gesprekspartners?*

HW: Rob Ligtenberg 070-4417251 provincie Zuid-Holland.

4.2 Monique Miltenburg, Provincie Noord Holland

Communicatiemedewerker Laag Holland

8 september 2005, Haarlem
Sandra van der Kroon

Algemeen

De afspraak voor dit gesprek was bij mijn weten gemaakt met Geert Meeuwissen (projectleider provinciale coördinator Laag Holland) en Monique Miltenburg (communicatiemedewerker voor Laag Holland). Helaas bleek Geert Meeuwissen niet aanwezig bij het gesprek en konden dus een flink aantal vragen uit 'het vragenlijstje provincie' niet beantwoord worden. Op zich geen ramp, aangezien er al veel informatie over Laag Holland beschikbaar is. Minder prettig was dat Monique, die pas sinds april 2005 voor twee dagen per week als communicatiemedewerker voor Laag Holland werkzaam is, mij niet verder kon helpen aan namen en contactgegevens van werknemers van gemeenten en waterschappen...

Over de stand van zaken met betrekking tot: de organisatie rondom het NLS Laag Holland
Momenteel wordt er hard gewerkt om te komen tot een bestuursovereenkomst/samenwerkingsovereenkomst tussen betrokken partijen bij NLS Laag Holland. Meer concreet gaat het om gemeenten (Amsterdam en Zaanstad), waterschap, Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten, Landschap Noord-Holland, Vereniging Agrarisch Natuurbeheer Waterland, Vereniging Agrarisch Natuur- en landschapsbeheer tussen IJ en Dijken, LTO-Noord, Intergemeentelijk Samenwerkingsorgaan Waterland en Provincie Noord-Holland. Het gaat om een samenwerkingsovereenkomst voor de komende vier tot vijf jaar. Deze partners moeten uiteindelijk gaan beslissen over de begrenzing van het NLS welke momenteel nog niet definitief is. Het Programmabureau 'De Groene Long' wordt eind dit jaar opgeheven, het NLS Laag Holland (i.o.) gaat dan verder. Monique vertelt dat er een gedreven club mensen werkt aan de vormgeving (van activiteiten in het kader) van Laag Holland. De ambities zijn hoog. Dit is wellicht ook gelegen aan het feit dat Laag Holland een relatief lange historie kent (onder andere WCL en De Groene Long).

De communicatie rondom het NLS Laag Holland

- Monique vertelt dat er momenteel een concept communicatieplan ligt dat op 20 september besproken gaat worden in de stuurgroep, waar vertegenwoordigers van bovengenoemde partijen zitting in hebben. Zij hoopt daar een definitief akkoord voor te krijgen. Wanneer dit communicatieplan definitief is, wordt het naar verwachting ook breder verspreid.
- In juni 2005 is de website www.laagholland.nl gelanceerd. De website bevat onder andere een nauwkeurige uiteenzetting van de acht deelgebieden waar Laag Holland uit bestaat.
- Naast de openbare website is er ook nog een soort van 'intranet' voor alle partners die hier middels een wachtwoord toegang tot verkrijgen. Uitwisseling van informatie en aankondiging van activiteiten vindt hier plaats.
- Monique heeft op 18 augustus jl. een bijeenkomst georganiseerd voor alle 'medewerkers communicatie' van de betrokken partijen bij Laag Holland en heeft hiervoor de gelegenheid 'SAIL' benut. 14 mensen waren uiteindelijk aanwezig en hebben kennis met elkaar gemaakt (= doel). Monique geeft aan dat het belangrijk is om met elkaar een bewustwordingsproces te doorlopen, wat onder andere inhoudt dat partners:
 - 1) zich onderdeel van het NLS gaan voelen;
 - 2) verantwoordelijkheid voor het NLS willen dragen;
 - 3) bereid zijn de verantwoordelijkheid te vertalen in financiële consequenties.

Dit beoogde bewustzijn bleek nog lang niet altijd aanwezig te zijn bij de medewerkers communicatie, al is dit overigens wel het geval bij de stuurgroepleden. Aan het einde van deze kennismakingsbijeenkomst merkte Monique enthousiasme bij de medewerkers, al gaf zij in tweede instantie ook toe dat sommige communicatiemedewerkers nog niet of maar net op de hoogte waren van het NLS Laag Holland. 'Bij sommige medewerkers moet het nog wel meer gaan leven!' Op 10 november aanstaande is de vervolgbijeenkomst waar de gezamenlijke doelstellingen zullen worden gepresenteerd. De vragen die dan centraal zullen staan zijn 'Hoe de doelstellingen te realiseren?'; 'Welke ideeën leven er over de uitvoering?' en 'Welke rol kunnen partijen daarin vervullen?'.

De activiteiten en beoogde doelgroepen van de communicatie

Promotie NLS/neerzetten van het merk. Doel: promoten/bekend maken en informeren (en géén massa-toerisme/pretpark!). Doelgroep = het brede publiek

Interne afstemming tussen samenwerkingspartners. Doel: gezamenlijk 'gevoel' krijgen bij NLS. Politieke circuit, PR, lobby, niet alleen binnen Nederland, ook binnen Europa
Faciliteren van ondernemers (in het vernieuwend ondernemersschap). Doel: behoud NLS, want ondernemers zijn een belangrijke partner op gebied van natuurbeheer.

Monique houdt zich voornamelijk bezig met het neerzetten van het merk NLS Laag Holland en de interne afstemming tussen de samenwerkingspartners.

4.3 Gelske van Beusekom, Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier (HHNK)

Senior medewerker plannen en projecten integraal waterbeheer

4 oktober 2005

Sandra van der Kroon

Introductie

Gelske van Beusekom werkt sinds september 2004 bij het HHNK. Zij is toen ook betrokken geraakt bij het Nationaal Landschap Laag-Holland middels overname van dit 'dossier' van het afdelingshoofd.

Het Task Force-rapport Veenweide (uit 2003) fungeert als een bron van informatie en is een markering voor haar als het gaat om het beleid dat betrekking heeft op de nationale landschappen.

Een aantal (globale) kenmerken van het Nationaal Landschap (gemeenten, aantal inwoners enzovoort).

- Grote diversiteit in landschappelijke kenmerken; enerzijds de hoger gelegen, waterrijke veenweidegebieden met een onregelmatig percelpatroon, anderzijds de lager gelegen droogmakerijen met hun rationele kavelpatroon.
- Waterhuishoudkundige eenheden (peilvakken) van uiteenlopende grootte. Grote diversiteit aan peilen, lokaal onderbemalingen.

Wat is de opgave uit de Nota Ruimte voor het Nationale Landschap?

De landschappelijke kernkwaliteiten moeten worden behouden, duurzaam beheerd en waar mogelijk versterkt. Op voorwaarde dat de kernkwaliteiten worden behouden of versterkt zijn binnen Nationale landschappen ruimtelijke ontwikkelingen mogelijk. Er is ruimte voor ten hoogste de natuurlijke bevolkingsgroei (migratiesaldo nul) en voor regionale en lokale bedrijvigheid.

De kernkwaliteiten van Laag Holland volgens de Nota Ruimte zijn: openheid, geometrisch inrichtingspatroon droogmakerijen en strokenverkaveling.

Opgaven zijn: duurzaam waterbeheer, realisatie van natuur- en recreatiedoelstellingen, behoud van de agrarische functie, voorkomen/vertragen van een sterke bodemdaling en het terugdringen van de zoute kwel.

Zijn er voor het Nationaal Landschap beleidsplannen, zoals regiovisies, streekplannen, of andere plannen waarin landschap en cultuurhistorie een plaats heeft? Wat is de stand van zaken met betrekking tot deze plannen?

Voor de veenweidegebieden is het zogenaamde Taskforcerapport opgesteld, waarin per veenweidepolder een visie is opgesteld voor water, landbouw, natuur, landschappelijke kwaliteit, recreatie en behoud veenpakket. Hierin blijft cultuurhistorie onderbelicht.

Voor de meeste droogmakerijen bestaan dergelijke visies (nog) niet. Voor droogmakerij de Wijde Wormer wordt momenteel onder leiding van het Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier een gebiedsvisie opgesteld. Verder stelt de

gemeente Beemster een ontwikkelingsvisie op voor droogmakerij de Beemster waarin cultuurhistorie ruim aandacht krijgt.

Gelke licht verder toe dat beleidsplannen en visies redelijk versnipperd zijn, waarmee ze doelt op het gebrek aan een overkoepelend document. De behoefte aan dit laatste bestaat wel bij haar, omdat het - vanuit pragmatisch oogpunt - goed zou zijn om vanuit een (gemeenschappelijk) kader te denken, spreken en handelen. Op mijn vraag waarom er niet gewerkt wordt aan een overkoepelend document, antwoordt Gelske dat de prioriteit momenteel bij het 'werken aan projecten' ligt.

Zijn er in het Nationale Landschap overlegstructuren aanwezig? Commissies en degelijke? Zo ja met welke achtergrond, en met welk doel? Wie zijn de belangrijkste 'stakeholders'; wie spelen er geen rol van betekenis?

Er bestaat een 'bouwteam', dat gemiddeld één keer in de twee maanden bij elkaar komt. Hierin zitten ambtelijke vertegenwoordigers van alle binnen het landschap samenwerkende partijen. Oorspronkelijk was de rol van het bouwteam, zoals de naam al zegt, het oprichten van het Nationale Landschap en het van de grond trekken van projecten. In de loop van de jaren heeft het bouwteam een steeds meer strategisch, beleidsmatige rol gekregen, bijvoorbeeld bij het opzetten van het gebiedsprogramma en de samenwerkingsovereenkomst. Voor het vervolgtraject ziet Gelske het bouwteam als een adviescommissie voor het projectbureau met betrekking tot het oppakken van grootschalige integrale projecten. Verder kan het een rol vervullen in de afstemming van de verschillende belangen die bij de start van een project een rol spelen.

Het Hoogheemraadschap speelt een belangrijke rol in het bouwteam, omdat water een belangrijke dragende functie heeft. Maar ook de provincie heeft een belangrijke rol, aangezien zij de trekker van het project zijn. Gelske vertelt dat de gemeenten een enigszins afwachtende houding aannemen. De gemeenten hebben graag inzichtelijk welke meerwaarde er is voor hen. Deze meerwaarde blijft redelijk abstract voor hen. Gelske denkt dat deze houding enerzijds met gezonde scepsis te maken heeft, anderzijds met gebrek aan durf. Overigens verschilt deze houding per gemeente. Zo ervaart Gelske de houding van de gemeente Zaanstad als enthousiast.

Is er samenwerking in het Nationale Landschap tussen gemeenten onderling, tussen gemeenten en waterschappen, en tussen andere 'stakeholders'?

Ja, binnen projecten zoals Wijde Wormer en Wormer- en Jisperwater wordt samengewerkt tussen gemeente, hoogheemraadschap en natuur- en landbouworganisaties.

Welke beelden leven er bij gemeenten c.q. waterschappen over het Nationale Landschap? Welke opgaven zien zij voor het Nationale Landschap?

De samenwerking tussen verschillende partijen ervaart Gelske als belangrijk, omdat deze kan zorgen voor de integratie van verschillende belangen. Gelske noemt het voorbeeld van de Groene Long waar - vanuit de streek - veel relatief kleine ('postzegel')projecten worden ingediend (bijvoorbeeld: bouw van een potstal). In het kader van nationaal landschap Laag Holland kunnen grootschalige projecten waarin belangen als water, natuur, recreatie en leefbaarheid integraal op een hoger plan gebracht kunnen worden en dat 'voor de hele polder'. Gelske noemt dit 'een redding voor het gebied'.

Wie moeten die opgave realiseren en wat is de rol van gemeenten c.q. waterschappen daarin?

De Provincie is formeel verantwoordelijk voor de realisatie van de doelen zoals deze afgesproken zijn tussen Rijk en provincie. Maar andere organen zijn ook nodig om de doelen te realiseren. In die zin moet er sprake zijn van een gezonde wisselwerking tussen de organisaties. Het Bouwteam kan fungeren als denkteam.

Wordt er over het uitvoeringscontract gecommuniceerd met gemeenten en waterschappen?

Er wordt gewerkt aan een gebiedsprogramma voor het ILG. Dit wordt door de betrokken provinciale ambtenaren voorbereid en in bijeenkomsten met het bouwteam teruggekoppeld/verder ingevuld. Gevoel heerst dat er veel 'achter de schermen' gebeurt, waar je geen invloed op hebt. Gelske ervaart dit soms als vervelend. Volgens haar is het namelijk belangrijk dat je zicht hebt op 'het speelveld', de context en de hoofddoelstelling. Gelske verwacht dat er nog contact wordt gezocht met het hoogheemraadschap om waterthema's verder uit te werken.

Is er een Landschapsontwikkelingsplan in de gemeente? In welk stadium bevinden dit plan zich? Wat betekent dit concreet? Idem voor Belvedere projecten in de gemeente.

Zijn er andere initiatieven op het gebied van landschap en/of cultuurhistorie?

Niet van toepassing voor het hoogheemraadschap.

Het hoogheemraadschap beschikt over een deelstroomgebiedsvisie. Hierin wordt voor onder meer het veenweidegebied en de droogmakerijen een visie op het waterbeheer (voorkomen van wateroverlast, watertekort en verbeteren van de waterkwaliteit) gegeven. Tevens wordt op hoofdlijnen de functiegeschiktheid van ons beheersgebied in relatie tot de waterhuishouding beoordeeld en weergegeven in kaartbeelden.

Welke activiteiten, samenhangend met het Nationale Landschap, gaat de gemeente c.q. het waterschap ondernemen?

Het heeft geen expliciete plaats in beleidsplannen van het hoogheemraadschap. Het hoogheemraadschap is een functionele democratie die zich strikt dient te houden aan haar wettelijke taken, te weten:

- water keren: bescherming van het land tegen overstromingen;
- water beheersen: regelen van de juiste waterstand;
- water zuiveren: het afvalwater uit huizen en fabrieken zuiveren;
- beheer en onderhoud van plattelandswegen.

Gelske vertelt dat het Hoogheemraadschap 'buiten haar boekje zou gaan' wanneer zij beleid zou ontwikkelen gericht op landschap en/of cultuurhistorie. Wel wordt in de praktijk op het niveau van de afzonderlijke plannen en projecten bekeken, waar kansen liggen om water en landschap en cultuurhistorie met elkaar te verbinden.

Welke rol ziet het waterschap voor de Provincie en voor het Rijk in het Nationale Landschap?

Het hoogheemraadschap ziet kansen in integrale projecten waarin de opgaven volgend uit het waterbeleid 21e eeuw en de Europese Kaderrichtlijn Water gekoppeld kunnen worden aan de doelstellingen van het Nationale Landschap (bijvoorbeeld de Wijde Wormer);

Het hoogheemraadschap draagt bij aan projecten en gebiedsvisies door het uitdragen van haar visie op het waterbeheer en ruimtelijke ontwikkeling, het uitvoeren van maatregelen in het watersysteem en het aanleveren van waterinformatie.

Welke rol ziet het waterschap voor de Provincie en voor het Rijk in het Nationale Landschap?

Rijk:

Geeft kaders en zet de lijnen en doelstellingen neer. Rekent de provincie af op behaalde resultaten. Gelske ervaart dat het Rijk op grote afstand staat, maar geeft tegelijkertijd aan dat het wat haar betreft ook niet nodig is dat het Rijk meer betrokken is.

Provincie:

Regierol, bewaart gezonde afstand tot de uitvoering, houdt vinger aan de pols met betrekking tot de uitvoering en voortgang. Voorts adviseert ze het Rijk met betrekking tot haalbaarheid van doelstellingen en staat ze open voor advies en ideeën vanuit het Nationaal Landschap.

Gebiedsactoren bevinden zich in de regio en hebben kennis van de gebiedsproblematiek. Zij kunnen goed een adviserende rol richting de provincies vervullen. Het rijk en de provincie hebben vooral een initiërende rol, maar zouden zich niet met de uitvoering moeten bemoeien.

Welke communicatie-acties heeft u reeds zelf ondernomen met betrekking tot het NLS, richting Rijksoverheid, provincie, VNG, UvW, richting uw burgers/inwoners, richting andere organisaties. Zowel intern als extern? Welke doelstelling(en) heeft u met deze acties nagestreefd? Betreft u hierbij ook burgers in uw gemeente? Hoe worden deze betrokken?

Geen actieve communicatieactiviteiten over nationale landschappen. Dit is strikt genomen onze taak ook niet.

Wat verwacht U van de provincie en het Rijk met betrekking tot communicatie over de Nationale Landschappen?

Gelske verwacht dat ze nieuwe beleidsontwikkelingen, plannen en subsidies met betrekking tot nationale landschappen via een digitale nieuwsbrief (met doorklik mogelijkheid naar de van toepassing zijn de webpagina's/bronnen) eens per maand onder de aandacht van betrokkenen brengen.

4.4 Jan Heijink, gemeente Zaanstad

Senior Beleidsmedewerker Ruimtelijke Ordening

21 oktober 2005

Sandra van der Kroon

Introductie

Jan Heijink is door de Provincie Noord Holland aangezocht om als 'lokale veenweide deskundige' namens de gemeente Zaanstad zitting te nemen in het bouwteam van het Nationaal Landschap Laag Holland. Ook voor Jan Heijink geldt dat het Task Force-rapport Veenweide - dat in 2002 is afgerond - fungeert als een bron van informatie voor het Nationale Landschap Laag Holland. In dit Task Forcerapport is een visie op het beleid rondom het Nationale Landschap omschreven. Meer concreet: het Nationale Landschap als kans op extra financiering voor het gebied.

Een aantal (globale) kenmerken van het Nationaal Landschap (gemeenten, aantal inwoners enzovoort).

Grote diversiteit in landschappelijke kenmerken; enerzijds de hoger gelegen, waterrijke veenweidegebieden met een onregelmatig percelenpatroon, anderzijds de lager gelegen droogmakerijen met hun rationele kavelpatroon. De gemeente Zaanstad heeft 140.000 (+) inwoners.

Wat is de opgave uit de Nota Ruimte voor het Nationale Landschap?

De landschappelijke kernkwaliteiten moeten worden behouden, duurzaam beheerd en waar mogelijk versterkt. Op voorwaarde dat de kernkwaliteiten worden behouden of versterkt zijn binnen Nationale landschappen ruimtelijke ontwikkelingen mogelijk. Er is ruimte voor ten hoogste de natuurlijke bevolkingsgroei (migratiesaldo nul) en voor regionale en lokale bedrijvigheid.

De kernkwaliteiten van Laag Holland volgens de Nota Ruimte zijn: openheid, geometrisch inrichtingspatroon droogmakerijen en strokenverkaveling. Opgaven zijn: duurzaam waterbeheer, realisatie van natuur- en recreatiedoelstellingen, behoud van de agrarische functie, voorkomen/vertragen van een sterke bodemdaling en het terugdringen van de zoute kwel.

Zijn er voor het Nationaal Landschap beleidsplannen, zoals regiovisies, streekplannen, of andere plannen waarin landschap en cultuurhistorie een plaats heeft? Wat is de stand van zaken met betrekking tot deze plannen?

Het vastgestelde streekplan 'Noord-Holland Zuid' vormt het vertrekpunt voor het planologisch beleid. Daarin is ook een passage opgenomen over het veenweidegebied. Daarnaast vertelt Jan Heijink (opnieuw) over het Taskforce rapport Veenweide waarin staat omschreven dat oude tegenstellingen (landbouw-natuur) overbrugd kunnen worden en waarin de aanbeveling staat opgenomen tot oprichting van een stichting Nationaal Landschap Laag Holland. Heijink vertelt dat verschillende partijen in het gebied eigenlijk

al voorbereid waren op samenwerking: de Groene Long bestond namelijk al. Binnen het verband 'de Groene Long' gebeurde al veel op het niveau van beleid en uitvoering ervan. Heijink noemt het voorbeeld van de afstemming tussen verschillende partijen op het gebied van recreatie. Het Nationaal Landschap Laag Holland lijkt een logisch vervolg te zijn op de Groene Long waarin alleen de overheden (provincie, gemeenten en waterschap) samenwerkten.¹ Nieuw aan het Nationaal Landschap Laag Holland is dat ook particuliere organisaties in het samenwerkingsverband zijn opgenomen.

Heijink vertelt dat een deel van het gebied Laag Holland reeds een aparte status had: Waardevol Cultuur Landschap (WCL). Met de komst van de Nationale Landschappen is dit opgeschaald naar Laag Holland (veenweidegebieden én de droogmakerijen). Momenteel werkt het bouwteam aan het zogenaamde Gebiedsprogramma 2006 wat vooruitloopt op het ILG.

Zijn er in het Nationale Landschap overlegstructuren aanwezig? Commissies en degelijke? Zo ja met welke achtergrond, en met welk doel? Wie zijn de belangrijkste 'stakeholders'; wie spelen er geen rol van betekenis?

Er bestaat een 'bouwteam', dat gemiddeld één keer in de twee maanden bij elkaar komt. Hierin zitten ambtelijke vertegenwoordigers van alle binnen het landschap samenwerkende partijen. In principe zijn deze partijen gelijkwaardig. Heijink is van mening dat het proces binnen het Bouwteam gebaseerd is op samenwerking, consensus en vertrouwen. Dat zijn ieder geval de uitgangspunten. In de praktijk zie je dat er een aantal partners zijn 'die meer te vertellen hebben' omdat zij over meer financiële middelen beschikken. Landbouw- en natuurorganisaties 'zitten er momenteel zwaar in'. Er is afstemming nodig om op één lijn te komen. In termen van belangen en inzet zie je tussen grotere en kleinere gemeenten schaalverschil. De gemeenten Zaanstad (grootste inliggende gemeente) en Amsterdam zijn rechtstreeks vertegenwoordigd in het Bouwteam, de kleinere gemeenten zijn vertegenwoordigd via het Intergemeentelijk Samenwerkingsverband Waterland (ISW). De gemeenten aan de Westkant van de regio zijn niet in het ISW vertegenwoordigd.

Is er samenwerking in het Nationale Landschap tussen gemeenten onderling, tussen gemeenten en waterschappen, en tussen andere 'stakeholders'?

We proberen de gemeenten zo goed mogelijk aan te laten haken bij het Nationale Landschap. De betrokkenheid van de gemeenten is echter verschillend, dat heeft met schaalgrootte c.q. inhoudelijke capaciteit te maken. Eens in de zoveel tijd praten we de gemeenten bij over de stand van zaken en ontwikkelingen middels een bijeenkomst georganiseerd door ISW en de gemeente Zaanstad. De betreffende aanwezige vertegenwoordigers van de gemeenten krijgen informatie zodat zij hun bestuurders kunnen informeren. Zo kan een Raadsbesluit over deelname aan het Nationale Landschap goed voorbereid worden. Of het Nationale Landschap leeft bij de gemeente is dus mede afhankelijk van de schaal van de organisatie en het ambtelijk apparaat. In de regel wordt gepoogd om gemeenten gelijkkelijk bij het proces te betrekken.

¹ Chronologie: Groene Long, Taskforce Veenweide, Nationaal Landschap Laag Holland.

Welke beelden leven er bij gemeenten c.q. waterschappen over het Nationale Landschap?

Het beeld dat Heijink bij het Nationale Landschap heeft is 'niet conserverend, maar ontwikkelingsgericht'. De status Nationaal Landschap stelt partijen in het gebied in staat om het gebied éénduidig, uniform op de kaart te zetten. In verband met de groei van Almere is er veel aandacht voor natuur(ontwikkeling) in de Noordvleugel van het gebied. Een toename van de economische groei en werkgelegenheid moet dus wel een compensatie van landschap en natuur inhouden ('voor wat hoort wat!'). Heijink is sterk de mening toegedaan dat het Nationaal Landschap ook inhoudt dat afspraken gemaakt moeten kunnen worden over vormen van stedelijke ontwikkeling die een regionaal of nationaal belang dienen. De vraag 'wel of geen ruimte voor bebouwing?' houdt de gemeenten Purmerend, Volendam en Waterland erg bezig (CHECK bij Lenie van Duivenvoorde). Er is nog geen complete duidelijkheid over de begrenzing van het Nationale Landschap. Heijink vindt dat dit 'begrenzingsproces' nogal traag in gang is gezet in Haarlem.

Welke opgaven zien zij voor het Nationale Landschap? Wie moeten die opgave realiseren en wat is de rol van gemeenten c.q. waterschappen daarin?

Opgave: Het Nationale Landschap moet vooral faciliterend zijn. Met faciliterend bedoelt Heijink ondersteunend. Uitvoering van projecten moet geschieden door deelnemende partijen. Vertrekpunt hiervoor is een visie of gebiedsprogramma voor het Nationale Landschap. De opgave is gezamenlijk te werken aan instandhouden van de kernwaarden in het gebied. Wat individuele partijen niet voor elkaar krijgen moet wel lukken door samenwerking en erkenning van elkaars belang.

Het Nationale Landschap moet vooral op de burger gericht zijn. Zo is er volgens Heijink een PR-plan nodig om burgers bekend te laten maken met het Nationale Landschap. 'Voor de gewone burger in de straat is het Nationale Landschap namelijk een onbekend begrip', aldus Heijink. De Groene Long is overigens over het algemeen een meer bekend begrip. Dat heeft wellicht ook te maken met het feit dat de Groene Long een multiplier was voor geld dat boeren en burgers zelf verwachtten te investeren in projecten (eigen geld werd meer als gevolg van goedkeuring van het project door de Groene Long). Heijink vertelt dat het lastig is om de gemeente Amsterdam bij het proces te betrekken en om daar geld te reserveren voor - bijvoorbeeld - het PR-plan gericht op burgers. De gemeente Amsterdam heeft duidelijk andere prioriteiten (het gebied ten Zuiden van Amsterdam in plaats van ten Noorden ervan).

Wordt er over het uitvoeringscontract gecommuniceerd met gemeenten en waterschappen?

Bij uitvoeringscontract denkt Heijink aan 'het convenant tussen Rijk en Provincie'. In november begint de uitvoering van dit convenant. De provincie heeft de timing van het proces doorgegeven aan de gemeente Zaanstad. De Gedeputeerde Staten hebben een 'Verkenning ILG' gemaakt, dit betreft een voorstel over inhoud én proces (dwz een stappenplan over hoe met bestuurlijke projecten om te gaan c.q. het te hanteren besturingsmodel over hoe gebieden aan te sturen). De gemeente is in de gelegenheid geweest om commentaar te geven op deze verkenning, zowel in de rol van gemeente als in de rol van partner van Laag Holland.

Is er een Landschapsontwikkelingsplan in de gemeente? In welk stadium bevinden dit plan zich? Wat betekent dit concreet? Idem voor Belvedere projecten in de gemeente.

Zijn er andere initiatieven op het gebied van landschap en/of cultuurhistorie?

Nee, er is geen LOP, maar er is wel een Groen Structuurplan dat gericht is op het stedelijk groen. Wat betreft de initiatieven op het gebied van landschap en/of cultuurhistorie vertelt Heijink over de ontwikkeling van de Cultuurhistorische Waardenkaart in Zaanstad. Drie jaar geleden is deze Cultuurhistorische Waardenkaart ontstaan als één van de initiatieven rond het verdrag van Malta. Voorbeelden van Cultuurhistorische Waarden zijn de oude zeedijken (eigendom van waterschap) en het middeleeuwse landschap. De bedoeling van de Cultuurhistorische Waardenkaart is dat bij initiatieven in het kader van behoud, beheer en ontwikkeling van het gebied, deze waarden meegewogen worden.

Welke activiteiten, samenhangend met het Nationale Landschap, gaat de gemeente c.q. het waterschap ondernemen?

Voordat je als gemeente activiteiten wil ondernemen die samenhangen met het Nationale Landschap, dan moet je eerst goed weten wat je als gemeente wil met het gebied. Welk doel wil je voor het landelijke gebied formuleren? Belangrijk is om samenhangend beleid te maken voor het buitengebied. De gemeente Zaanstad zou ervoor willen zorgen dat het buitengebied meer 'de achtertuin' van de inwoners van Laag Holland wordt en denkt daarom na over mogelijkheden met betrekking tot recreatief gebruik van het buitengebied.

Welke rol ziet het waterschap voor de Provincie en voor het Rijk in het Nationale Landschap?

Rijk:

Het Rijk is een partner op afstand. Het Rijk moet ervoor zorgen dat de overheden die het werk in het kader van het Nationale Landschap moeten doen (provincies en gemeenten), haar werk zo makkelijk mogelijk kunnen doen. Dat betekent bijvoorbeeld de zorg voor een eenvoudig makkelijk toepasbaar ('lean and mean') instrument. Heijink vertelt dat het huidige ILG bijvoorbeeld een eenvoudig instrument is, echter vroeger was dit niet het geval.

Provincie:

De provincie moet een ('behoorlijke') regiefunctie vervullen, dat doet zij naar de mening van Heijink goed. Ook steekt de provincie zelf geld in Laag Holland wat positief is, aangezien gemeenten weinig tot geen geld mee kunnen brengen ('de gemeenten zijn zo arm als Job!').

Welke communicatie-acties heeft u reeds zelf ondernomen met betrekking tot het NLS, richting Rijksoverheid, provincie, VNG, UvW, richting uw burgers/inwoners, richting andere organisaties? Zowel intern als extern? Welke doelstelling(en) heeft u met deze acties nagestreefd? Betreft u hierbij ook burgers in uw gemeente? Hoe worden deze betrokken?

Vorig jaar heeft de gemeente Zaanstad het landelijke VNG-congres medegeorganiseerd. Eén van de onderwerpen was de rol van de gemeenten in het landelijk gebied. Op deze

manier is er landelijk bekendheid aan gegeven. Richting Rijksoverheid is er nauwelijks gecommuniceerd. Richting bewoners is er via een persbericht en een artikel gecommuniceerd over het B&W-besluit. Dit B&W-besluit hield in de deelname van Zaanstad aan de stichting Nationaal Landschap Laag Holland. Verder is er in het wekelijks verschijnende Zaanstad Journaal gecommuniceerd over 'de week van het Landschap' georganiseerd door het Nationaal Landschap.

Wat verwacht U van de provincie en het Rijk met betrekking tot communicatie over de Nationale Landschappen?

Heijink vertelt dat hij bij deze vraag ook spreekt namens de afdeling Communicatie. De vraag 'Waarom willen we een Nationaal Landschap en waarom is Laag Holland een Nationaal Landschap?' vormt de basis en deze moeten we goed kunnen beantwoorden met elkaar. Heijink doelt ook op het punt dat niet iedereen deze vraag voor zich moet beantwoorden, maar dat samenwerkende partijen dat samen moeten doen. Als zij het met elkaar eens zijn over het antwoord op deze vraag, dan pas zullen zij er met elkaar in geloven. Wat Heijink betreft, moeten de kernwaarden van het Nationale Landschap Laag Holland bij de burgers onder de aandacht gebracht worden. Het Rijk zou daar best meer handen en voeten aan mogen, ja zelfs moeten, geven en daarmee de Nota Ruimte niet alleen 'op schrift' laten staan.

Heeft u behoefte aan (meer/andere) informatie over het Nationale Landschap?

Heijink geeft aan meer informatie te willen die door te plaatsen is in huis-aan-huisbladen. Hij zou, meer dan nu het geval is, de huidige kanalen willen benutten om beleid daar te laten landen waar het moet landen. Heijink doelt hiermee ook op de inwoners van de kleinere gemeenten (met 10.000-15.000 inwoners). Interessante vraag aan Lenie van Duivenvoorde zou zijn hoe de kleinere gemeenten zijn aangehaakt bij het Nationale Landschap Laag Holland.

4.5 Liesbeth Rijkhoff, Intergemeentelijk Samenwerkingsorgaan Waterland

Werkzaam op de beleidsafdeling van ISW

8 november 2005

Sandra van der Kroon

Introductie

De volgende zeven gemeenten maken onderdeel uit van het ISW: Purmerend, Edam/Volendam, Zeevang, Landsmeer, Waterland, Wormerland en Beemster. Met nog vijf andere mensen werkt Rijkhoff op de beleidsafdeling van het ISW te Purmerend. Het ISW bestaat reeds lange tijd, aldus Rijkhoff. Voorheen maakten uitvoerende diensten zoals de GGD en Brandweer onderdeel uit van het ISW, maar sinds een aantal jaren zijn deze diensten zelfstandig. Rijkhoff vertegenwoordigt genoemde gemeenten in onder andere het Regionaal Overlegorgaan Amsterdam (ROA) en Provinciale overleggen. Belangrijk binnen

het ISW is de gezamenlijke standpuntbepaling tussen de gemeenten. Mede daarom zijn de contacten met de gemeenten erg nauw.

Zijn er voor het Nationaal Landschap beleidsplannen, zoals regiovisies, streekplannen, of andere plannen waarin landschap en cultuurhistorie een plaats heeft? Wat is de stand van zaken met betrekking tot deze plannen?

Donderdag 10 november 2005 wordt de tijdelijke samenwerkingsovereenkomst Laag-Holland ondertekend door de bestuurders uit de stuurgroep. Het proces om tot de samenwerkingsovereenkomst te komen en het tekenen ervan heeft enige vertraging opgelopen als gevolg van twee problemen. Het eerste probleem was financieel van aard: bij de voorloper van het Nationale Landschap Laag Holland, de Groene Long, waren louter overheidspartijen betrokken in de organisatie. Nu het Nationaal Landschap Laag Holland is ingesteld en er derhalve ook private partijen betrokken zijn bij de organisatie, geldt de BTW-compensatie niet wat een financiële tegenvaller vormt. Het tweede probleem had te maken met de begrenzing: de gemeenten Edam/Volendam en Purmerend willen het stedelijk gebied en de polder De Purmer buiten de begrenzing houden. Deze gemeenten houden graag de handen vrij in verband met uitbreiding van woningbouw. Uiteindelijk moeten de Provinciale Staten (PS) beslissen over de begrenzing. Er is tot op de dag van vandaag nog geen besluit genomen en ook laten de PS niets doorschemeren over deze kwestie waardoor betrokkenen niet weten waar ze nu aan toe zijn. De begrenzing van de Groene Long is anders dan de begrenzing in de Nota Ruimte. De gemeenten verwijzen naar de Nota Ruimte (zie ook verder, is al vermeld).

De samenwerkingsovereenkomst wordt voor een jaar getekend. Rijkhoff vertelt dat alle partijen voornemens zijn om de overeenkomst te ondertekenen en daarmee ook financiële middelen toe te kennen aan Laag Holland. Deze financiering is nodig om door te gaan met projecten en om het secretariaat draaiende te houden.

De gemeente Amsterdam ligt officieel niet in het gebied Laag Holland, stadsdeel Amsterdam Noord ook niet, maar Amsterdam Noord doet wel mee. De gemeente Amsterdam heeft zich gedurende het proces steeds kritisch opgesteld. De reden hiervan zou zijn dat zij al met zo veel partijen te maken zouden hebben (waaronder Recreatieschappen rondom de stad. Er zijn meer buitengebieden waar Amsterdam mee te maken heeft) en daarmee al voor zoveel zaken geld beschikbaar stellen. Recentelijk is bekend geworden dat de gemeente Amsterdam de samenwerkingsovereenkomst definitief niet ondertekent en daarmee ook geen gelden beschikbaar stelt. Rijkhoff vertelt dat dit een tegenvaller is, aangezien de gemeente Amsterdam wel regelmatig meegedacht heeft over het landschap Laag Holland. Ook Edam-Volendam heeft uiteindelijk niet getekend, maar deze gemeente doet via het ISW wel mee.

Met betrekking tot het gebiedsprogramma ('wat gaan we als Laag Holland doen?'): Laag Holland maakt jaarlijks een eigen werkprogramma. De eerste besprekingen over het gebiedsprogramma vinden nu plaats. Dit is een meerjarenprogramma dat ook voor het ILG wordt gebruikt. Het gebiedsprogramma is momenteel nog erg breed van aard en derhalve moet nog duidelijk worden hoe de afbakening er precies uit gaat zien. Desalniettemin worden er volop activiteiten georganiseerd. Van 3 tot 11 november 2005 organiseren Laag Holland en De Groene Long bijvoorbeeld de Week van Laag Holland. De week biedt een gevarieerde mix van activiteiten om de overdracht van de oude naar de nieuwe

gebiedsorganisatie luister bij te zetten. Het gebiedsprogramma is overigens gekoppeld aan het ILG wat volgens Rijkhoff vooral kansen biedt.

Zijn er in het Nationale Landschap overlegstructuren aanwezig? Commissies en degelijke? Zo ja met welke achtergrond, en met welk doel? Wie zijn de belangrijkste 'stakeholders'; wie spelen er geen rol van betekenis?

Rijkhoff heeft namens het ISW zitting in het Bouwteam. Hierin zitten de ambtelijke vertegenwoordigers van alle binnen het landschap samenwerkende partijen. Namens de gemeenten Schermer, Graft-De Rijk en Beemster is ook iemand vertegenwoordigd in het Bouwteam. Zaanstad en Amsterdam (Noord) hebben zelf zitting in bouwteam en stuurgroep. In de stuurgroep, waarin alle bestuurlijke vertegenwoordigers van de samenwerkende partijen zitting hebben, heeft het ISW een DB-lid afgevaardigd. Dit is de burgemeester van de gemeente Waterland, die Laag Holland in zijn portefeuille heeft.

Volgens Rijkhoff is vooral de provincie erg betrokken en een belangrijke stakeholder. Maar om het landschap te beheren en te behouden - wat voor alle partijen belangrijk is - zijn in het samenwerkingsverband alle partijen nodig!

Aanvulling: Rijkhoff omschrijft de Groene Long als een relatief kleinschalig en behapbaar initiatief. Ondernemers kunnen projectideeën aandragen en er subsidies voor vragen en de Groene Long vervult een makelaarsfunctie die heel concreet is. Het zou prettig geweest zijn om hiermee door te gaan. Echter, de achterliggende gedachte van Laag Holland is dat het veenweidegebied zeer kwetsbaar is en dat er veel geld voor nodig is, wil je dit in stand houden. Problemen dienen dan niet op ondernemersniveau aangepakt te worden, maar op gebiedsniveau, waarvoor alle actoren in het gebied nodig zijn. Bovendien zijn de droogmakerijen nu officieel toegevoegd.

Is er samenwerking in het Nationale Landschap tussen gemeenten onderling, tussen gemeenten en waterschappen, en tussen andere 'stakeholders'?

Zoals gezegd is het Bouwteam een ambtelijk overleg. Elk onderwerp (bijvoorbeeld 'recreatie/toerisme') wordt nader uitgewerkt in project- c.q. werkgroepen. De ervaring leert dat werknemers in dienst bij de gemeenten over het algemeen niet zelf zitting hebben in de projectgroepen, aangezien het hen vaak ontbreekt aan capaciteit. Rijkhoff geeft aan dat mensen uit het Bouwteam als gevolg hiervan vaak zelf zitting hebben in de projectgroepen. Om ambtenaren bij de gemeenten toch op de hoogte te houden van ontwikkelingen in Laag Holland organiseren Heijink (gemeente Zaanstad) en Rijkhoff af en toe bijeenkomsten om de gemeenten bij te praten.

Over het algemeen verloopt de samenwerking tussen betrokken partijen goed, er wordt veel besproken. Wel merkt Rijkhoff dat de Provincie vaak een informatievoorsprong heeft wat kan zorgen voor een gevoel van 'achterstand' bij de overige partijen.

Welke beelden leven er bij gemeenten c.q. waterschappen over het Nationale Landschap?

Het Nationaal Landschap Laag Holland leeft in ieder bij de ambtenaar en bestuurder. Zij waren reeds positief over de Groene Long, mede vanwege het zicht op resultaten, wat de overgang naar het Nationaal Landschap Laag Holland relatief eenvoudig maakt. De gemeenten Edam/Volendam en Purmerend zijn kritisch vanwege de mogelijke belemmeringen met betrekking tot woningbouw. Rijkhoff merkt bij veel partijen de wens

tot gebruik maken van de reeds bestaande organisatievormen c.q. samenwerkingsverbanden. Een voorbeeld is de wens om goed af te stemmen met de recreatieschappen over het buitengebied. Gemeenten zijn bang dat steeds meer partijen gebruik maken van inspraakmogelijkheden bij plannen in het buitengebied.

Rijkhoff heeft onvoldoende zicht op hoe burgers het Nationaal Landschap Laag Holland beleven. Wel ziet zij dat veel ondernemers aanvragen voor projectsubsidies hebben ingediend bij de Groene Long wat een positief signaal kan betekenen.

Hoe zien gemeenten hun eigen rol met betrekking tot NLS?

Rijkhoff vertelt dat alle gemeenten het belang van het behoud van het gebied onderschrijven en dat alle gemeenten het motto 'behoud door ontwikkeling' benadrukken. Ofwel zij willen wel mogelijkheden houden om het gebied leefbaar en werkbaar te houden. Als er projecten zijn in een bepaald gebied, dan is een gemeente ook altijd betrokken.

Wordt er over het uitvoeringscontract gecommuniceerd met gemeenten en waterschappen?

Rijkhoff is niet bekend met de term uitvoeringscontract. Er worden misschien meer termen gebruikt voor hetzelfde. Is het gebiedsprogramma bijvoorbeeld hetzelfde als het uitvoeringsprogramma?

Is er een Landschapsontwikkelingsplan in de gemeente? In welk stadium bevinden dit plan zich? Wat betekent dit concreet? Idem voor Belvedere projecten in de gemeente. Zijn er andere initiatieven op het gebied van landschap en/of cultuurhistorie?

Rijkhoff heeft onvoldoende zicht op Belvédère-projecten in gemeenten. Zij verwijst hiervoor door naar Mark Waardenburg van de gemeente Waterland. Wel is Rijkhoff op de hoogte van het project van de gemeente Beemster die de polder 'De Beemster' op de Werelderfgoedlijst geplaatst heeft gekregen. Het project is professioneel aangepakt waarbij veel aandacht was voor communicatie met de plaatselijke bevolking. Rijkhoff voegt er ook aan toe dat het wel een zeer tijdrovende klus is geweest en dat het nog maar de vraag is of er in het kader van Laag Holland ook zo veel tijd beschikbaar is om een dergelijk iets voor elkaar te krijgen.

Welke rol ziet het ISW voor de Provincie en voor het rijk in het Nationale Landschap?

Provincie:

Volgens Rijkhoff vervult de Provincie haar regisseursrol goed, maar moeten de overige partijen alert blijven dat de Provincie niet te veel naar zich toetrekt en alleen gaat doen zonder andere partijen daarbij te betrekken. De provincie heeft relatief veel mensen in dienst die werken voor Laag Holland (ten opzichte van de overige partijen) en zij gaat ook het secretariaat beheren. In het Bouwteam is dit punt overigens reeds ter sprake geweest.

Rijk:

De ervaring van Rijkhoff is dat het Rijk enigszins achter de feiten aanloopt (en voegt daar ook aan toe dat het Rijk wellicht overvallen is door alle gebiedsgerichte activiteiten die 'van onderop' zijn ontstaan). Voordat zij verzoeken neerlegt bij de provincie en de regio, zou ze beter moeten weten wat ze nu eigenlijk wil (bereiken), aldus Rijkhoff. Rijkhoff verwijst naar de discussie rond 'migratiesaldo=0' en de begrenzing. Met betrekking tot

'migratiesaldo=0': daar was vooral in het begin erg veel onduidelijkheid over, nu is de discussie erover meer naar de achtergrond verschoven. Aansluitend hierop vertelt Rijkhoff dat zij het enigszins vreemd vindt dat LNV opdrachtgever is van dit onderzoek en dat LNV bijvoorbeeld ook aanspreekpunt van de provincies is voor het Nationale Landschap. Dat was ook zo in het kader van 'migratiesaldo=0'. De rol van VROM is Rijkhoff onduidelijk. Met betrekking tot begrenzing: de voorlopige begrenzing in de Nota Ruimte is een andere dan de begrenzing die reeds bestond voor de Groene Long. Het Rijk zou meer duidelijkheid kunnen geven over het 'hoe en waarom' van de voorgestelde begrenzing in de Nota Ruimte. Op mijn vraag of deze ervaringen wellicht ook te maken hebben met de verandering van het sturingsmodel (decentralisatie) en het wennen daaraan door alle partijen, antwoordt Rijkhoff ontkennend.

Het rijk heeft geen zitting in het Bouwteam. Rijkhoff geeft aan dat ze het contact met het Rijk soms wel mist, maar aan de andere kant snapt ze ook wel dat het niet (altijd) haalbaar is om het Rijk zo dicht bij de organisatie te betrekken. De provincie en natuurorganisaties hebben wel nauw overleg met LNV.

Welke communicatie-acties heeft u reeds zelf ondernomen met betrekking tot het NLS, richting rijksoverheid, provincie, VNG, UvW, richting uw burgers/inwoners, richting andere organisaties? Zowel intern als extern? Welke doelstelling(en) heeft u met deze acties nagestreefd? Betreft u hierbij ook burgers in uw gemeente? Hoe worden deze betrokken?

Gemeenten communiceren niet afzonderlijk over Laag Holland. De communicatie richting bovengenoemde partijen verloopt via de organisatie Laag Holland en bouwt voort op wat er reeds ondernomen is op het vlak van gebiedsgericht beleid (bijvoorbeeld Groene Long). Rijkhoff vertelt dat gemeenten over bepaalde onderwerpen (niet alle, maar bijvoorbeeld wel over woningbouw) zeker open staan voor meer tweerichtingsverkeer.

Wat verwacht U van de provincie en het rijk met betrekking tot communicatie over de Nationale Landschappen?

Rijk:

Meer duidelijkheid over bijvoorbeeld 'migratiesaldo=0' en 'begrenzing' (zie hiervoor) en over ILG.

Provincie:

Openheid en het voldoende betrekken van andere partijen. Rijkhoff voegt tevens toe dat zij informatie over andere Nationale Landschappen mist. 'Laag Holland doet een heleboel dingen, maar wat kunnen we leren van andere Nationale Landschappen?' Rijkhoff is zich ervan bewust dat ze deze behoefte zelf kenbaar zou kunnen maken bij de projectleider Geert Meeuwissen.

Hebben gemeenten actie ondernomen richting Rijk over de begrenzing?

Gemeenten hebben, voor zover Rijkhoff weet, altijd in ISW-verband gereageerd. Bij de inspraak van de Nota Ruimte is er een reactie opgesteld, die volgens de gemeenten tot gevolg heeft, dat de begrenzing is zoals hij in de Nota Ruimte staat.

Bij de oprichting van de Stichting Laag Holland hebben gemeenten ook per brief en in gesprekken aan de provincie laten weten welke grens volgens hen aangehouden moet worden. Telkens onder verwijzing naar de Nota Ruimte. Gemeenten hebben dit via het ruimtelijke ordeningsnetwerk laten weten. De brief is dus ook aan de Gedeputeerde over ruimtelijke ordening gestuurd.

5. Rivierengebied

5.1 Jos Karssemeijer, LNV Regio West

Ronald de Graaff

Werkzaamheden contactpersoon: Jos Karssemeijer

Werkt bij LNV Regio West. Doet dossier NL Rivierengebied er bij. NL staat nog niet goed op het netvlies. Volgens Karssemeijer zijn ze bij de provincie Gelderland al een stuk verder, dan bij provincie Utrecht.

Algemeen

Wat zijn de taken van de provincie ter attentie van NL?

Vragen

De vragen hebben betrekking op het landschap Rivierengebied.

1. *Kun je iets vertellen hoe het besluit tot NL tot stand is gekomen?*

Gebieden zijn in laatste nota ruimte aangewezen. Rivierengebied voldeed aan de criteria. Aanwijzing van NL is behoorlijk topdown gebeurd. NL Rivierengebied heeft nog geen geschiedenis als één landschap. Is een heterogeen gebied. JK noemt Tielerwaard als voorbeeld van een gedeelte van het NL Rivierengebied waar een Agrarische Natuurvereniging (ANV) actief. Zit het betreffende NL meer als een verzameling plekjes onder andere Langbroekerwetering (LBW).

2. *Hoe is het besluit door belanghebbenden in het gebied ontvangen?*

Vanuit LBW zat men er niet op te wachten. JK geeft aan dat hij het van de rest van het gebied niet weet.

3. *Wat is de houding van gemeenten en waterschappen?*

Afgaand op zijn gevoel geeft JK aan: maakt niet zoveel uit bij gemeenten en waterschappen. Het laat ze onverschillig. Voor gemeenten is 'migratie saldo nul' het belangrijkste item. Hierover is nu veel onzekerheid. Dit moet helder worden opgelost volgens JK.

Gemeenten in de provincie Gelderland maken er minder een punt van. In provincie Utrecht is dit een belangrijker item, vanwege de hoeveelheid nieuwbouwwgebied.

4. *In hoeverre is Rivierengebied ook naar 'buiten' gericht?*

Speelt volgens JK nauwelijks. Heeft hier geen goed zicht op.

5. *Sprake van interne samenwerking?*

Drie gemeenten zijn gestart met LOP: Geldermalsem, Neerrijnen en Culemborg: gebied omvat een deel van NL Rivierengebied.

6. *Aan welke informatie hebben verschillende partijen in het NL, van gemeenten tot landeigenaren) op dit moment behoefte? Hoe zou aan die behoefte het beste kunnen worden voldaan?*

Gemeenten zitten vooral in over onzekerheid rond interpretatie 'migratiesaldo nul'. Veel lokale overheden zien nut en noodzaak van NL niet.

7. *Wie zijn mogelijk gesprekspartners voor ons?*

-

5.2 Gerard Soppe, Waterschap Rivierenland

Nationaal Landschap Rivierengebied

Ronald de Graaff

Algemeen:

Had tijdens telefonisch interview niet veel tijd, ondanks eerdere afspraak om later terug te bellen. Afsproken is om na feestdagen terug te bellen om uitgebreider te praten.

NL Rivierengebied leeft wel. Waterschap nog aan het zoeken welke rol zij hierin moet gaan vervullen. Water is een steeds belangrijker issue, ook maatschappelijk gezien. NL Rivierengebied speelt water een belangrijke rol ook met betrekking tot de landschappelijke kwaliteit van het gebied. Waterschap kan samen met andere actoren een belangrijke rol spelen om NL beter op de kaart te zetten. De meerwaarde van samenwerking binnen een NL zou beter moeten worden gecommuniceerd. Nu is dat nog onduidelijk en niet helder. Er is ook nog veel onduidelijk rond NL. Bijvoorbeeld de afspraken rond migratiesaldo nul. Gemeenten zitten niet te wachten op onduidelijkheid hierover. Dat zou de Rijksoverheid toch moeten weten.

5.3 Han Wuisten, Gemeente Geldermalsen

Nationaal Landschap Rivierengebied (ambtenaar, 0345 - 586682)

Ronald de Graaff

Algemeen:

Was tijdens gesprek wat terughoudend om hierover te praten. Wilde ook geen aparte afspraak voor interview maken. Heb tijdens telefoon gesprek echter wel wat relevante informatie ter attentie van communicatie NL kunnen achterhalen.

NL Rivierengebied leeft niet sterk bij de gemeente. Volgens Han is er geen apart beleid voor NL bij de gemeente.

Doen als gemeente ook al veel aan het landelijk gebied. Vooral in streekplan wordt hieraan aandacht besteed.

Er is wel overleg met andere gemeenten, maar niet of nauwelijks als het om het landschap gaat.

Samenwerking tussen gemeenten is lastig van de grond te krijgen. Han ziet het dan ook niet zitten om met zoveel betrokken gemeenten een samenwerking ter attentie van het NL te starten.

Volgens Han is de meerwaarde van een NL niet duidelijk. Bij hem in ieder geval niet. Het is toch vooral een papieren uitvinding uit Den Haag.

Als meerwaarde en voordeel van een NL voor de gemeenten duidelijk zouden zijn, dan is er kans de gemeenten mee te krijgen en is mogelijke samenwerking een optie.

Nu nog veel onduidelijk over gevolgen van NL voor gemeenten. Wat moeten wij ermee? Vooral migratiesaldo nul is een onzekere factor. En voor hoelang geldt die beleid ter attentie van NL?

De Overheid zou duidelijk moeten maken waarom een NL-beleid en wat is daarvan de meerwaarde voor de gemeenten en andere betrokken actoren.

De provincie zou hierin zeker wel een initiërende en stimulerende rol kunnen vervullen. Volgens Han zou de provincie een goede partij zijn om deze rol op zich te nemen en verschillende partijen bij elkaar te krijgen.

Blijft echter zitten met de vraag wat NL oplevert en of het allemaal wel nut heeft.

5.4 Ies Bos, provincie Utrecht

Programmanager Landelijk Gebied Oostelijk deel.

11 november

Ronald de Graaff

Algemeen:

Zorgt voor de coördinerende, regie en uitvoerende taken provincie. Provincie heeft hierin vooral een initiërende en stimulerende rol. Er is afstemming met provincie Gelderland: Martin Brons: eerste gesprek heeft kortgeleden plaatsgevonden. In Gelderland is de insteek voor het Nationaal Landschap de streekplannen.

In Utrecht is de insteek breder: integrale gebiedsgerichte aanpak. Gaat het liefst aan de slag met één uitvoeringsorganisatie (voorbeeld Laag Holland wordt genoemd).

De grote vraag is hoe te komen tot samenwerking en hoe deze vorm moet krijgen: nu twee redelijk zelfsturende gebieden. Er is voor het Utrechtse deel nu wel een soort van paraplu/koepel van projecten en organisaties.

Ies Bos pleit sterk voor het opzetten van één uitvoeringsorganisatie zoals Laag Holland maar dan breder: ook met overheden en maatschappelijke organisaties

Kun je iets vertellen hoe het besluit tot NL tot stand is gekomen, dat wil zeggen wie heeft hierin het initiatief gehad:

- provincie;
- NL zelf;
- gemeenten;
- landeigenaren (boeren, recreatie, natuur);
- anderen;
- gezamenlijk.

Is toch vooral een Haagse aangelegenheid geweest. Wel in de ontwerpfase van de Nota Ruimte heeft provincie meegepraat, maar weet niet meer hoeveelste versie dat was en wat daarmee is gedaan.

2. Hoe is het besluit door belanghebbenden in het gebied ontvangen?
 - Gemeenten
 - Waterschappen
 - Landeigenaren (wie?)

Het besluit is behoorlijk onbekend bij de verschillende actoren. Er is te weinig emotie, geen energie. Gemeenten Houten, Bunnik en Wijk bij Duurstede hebben zelfstandig projecten opgestart, los van NL. De focus is op de Kromme Rijn (onderdeel van NL). Noemt NL Eemland, als voorbeeld van een NL waar het vooral een kwestie is van energie kanaliseren. Het begrip NL leeft hier volgens Ies veel meer. Komt vooral ook door enkele enthousiaste mensen in het gebied (Jan Huigen van de Eemlandhoeve). Ies Bos heeft veel projecten lopen in het NL Rivierengebied.

1. Focus Kromme Rijn (KR)
2. Langbroeke Wetering (LBW)
3. 2 landinrichtingsprojecten (onder andere PAK)
4. Nieuwe Hollandse Waterlinie (NHWL): 2 envelope
5. Stuurgroep KR-landschap
6. Stichtse Lustwarande

Voor deze zes projecten is een zogenaamde contactgroep opgericht (contactgroep KR):

- zorgt voor afstemming.
- verantwoordelijk voor belangrijk deel NL Rivierengebied.
- de provincie zorgt voor de coördinatie.

Hij ziet de contactgroep als een soort van voorloper voor een op te richten uitvoeringsorganisatie van het Rivierengebied. Ies hanteert hierin een groeimodel: voorzichtig starten om partijen langzaam bij elkaar te brengen. Ies hanteert hierin twee niveaus: bestuurlijk en ambtelijk niveau. De uitvoeringsorganisatie zit op het ambtelijke niveau.

- Welke plannen met betrekking tot landschap en/of gebiedsgericht beleid zijn er:
- Welke gemeenten hebben een LOP? Welke doen er ook werkelijk iets mee (implementatie)
- Is er een gebiedsprogramma voor 2005-2006? Reconstructie?

- a) Nee geen LOP
Stuurgroep KR-landschap wel aandacht voor het kwaliteit van het landschap. Er is een beeldkwaliteitsplan voor LBG mede in overleg met een Agrarische Natuurvereniging.
- b) Er is geen gebiedsprogramma

Stand van zaken met betrekking tot opstellen uitvoeringscontracten en de Nationale Landschappen. Betrokkenheid provincie: welke acties ten aanzien van de NL reeds ondernomen, welke staan op stapel? (communicatieacties?) Welke zaken moeten worden afgesproken. Wat loopt goed, wat niet (waar krijg je vragen over, door wie)? Wanneer verwacht je realisatie?

Verwacht dat eind 2006 de uitvoeringscontracten er zijn. Het streven is om dan een visie klaar te hebben waarin alle betrokken partijen zich kunnen vinden en een uitvoeringsorganisatie in de startblokken te hebben. Volgens Ies vooral een kwestie van alle plannen die er zijn bij elkaar te brengen.

Noemt weer het voorbeeld van Eemland waar al een visie is, met daarin onder meer iets over recreatiestructuur, toegankelijkheid gebied en landschappelijk beheer van het gebied. Probleem blijft echter het regelen van aanvullende financiering: beheer door boeren is een probleem vanwege de staatssteuntoets. Ten aanzien van de voorgeschiedenis qua interne samenwerking:

- Wat is daarin voor de provincie het belangrijkste geweest?
- Welke actoren (gemeenten, waterschappen, landeigenaren, anderen) hebben meegewerkt? Wie zijn cruciaal?
- Met welk resultaat?

Er zijn wel contacten tussen de verschillende projecten door de oprichting van de contactgroep. Er zijn meer projecten georganiseerd. Vooral in de persoonlijke sfeer zijn er contacten ontstaan. Formele samenwerking binnen gebied moet nog starten. In hoeverre zijn NL ook naar 'buiten' gericht? Welke doelgroepen beoogt men? Welke activiteiten worden daar op ontwikkeld? Welke actoren trekken dit?

Communicatie vindt vooral op projectniveau plaats via: nieuwsbrieven, huis-aan-huis blaadjes. Ies noemt onzekerheid over geld belangrijke factor tot de-motivering.

Aan welke informatie hebben verschillende partijen in het NL, van gemeenten tot landeigenaren) op dit moment behoefte? Hoe zou aan die behoefte het beste kunnen worden voldaan?

Bij gemeenten: volgens Ies is geen sterke informatiebehoefte, het zal per club verschillen. De reacties van gemeenten zijn toch vooral: 1) gebied mag niet op slot (uit landbouwhoek en gemeenten); 2) migratiesaldo nul, wat betekent dat voor ons?; 3) Landbouw moet zich kunnen blijven ontwikkelen.

De begrenzingsdiscussie zal vooral plaatsvinden in de uitwerking van de streekplannen. In Gelderland is NL vooral in de verschillende streekplannen vastgelegd. Wie zijn mogelijk gesprekspartners voor ons?

Nog wat na pratend

Apart fenomeen is de samenvallende NL'en: moeten nog uitvinden hoe hiermee om te gaan.

Wat er eerst moet gebeuren

Iets van warmte creëren voor de NL bij de betrokken actoren. VROM moet goed oppassen met het ter discussie stellen van geplande woningbouwgebieden: de 'preciezen' met migratiesaldo nul is dood in de pot voor NL Voor hoe lang geldt migratie saldo nul: 20 jaar, eeuwig? Risico voor discussie NL is de strategische begrenzing van de NL'en: resultaat kan zijn een soort van uitgekledde NL.

Eemland ziet wel de kansen en de problemen van NL: Melkveehouderij is niet rendabel, dat is een belangrijk probleem. NL is echter kans voor toeristische ontwikkeling. Er zitten volgens Ies veel behoefte bij gemeenten die door NL kunnen worden ingelost:

- toerisme en recreatie;
- loketfunctie;
- landbouw;
- leefbaarheid.

Deze issues passen zeer goed in NL-verhaal. Daarmee zou je de boer opmoeten. Ies noemt als belangrijk thema de betrouwbaarheid van de Rijksoverheid: hoe duurzaam is het NL-beleid. Mensen zijn daar erg sceptisch over. Volgens Ies zou je NL ook zonder Ruimtelijke Ordening zaken moeten kunnen opstarten. Er zijn geen schepen met geld nodig om NL van de grond te tillen.

Belangrijk vraagstuk volgens Ies: hoe de Landbouw als beheerder van Landelijk gebied te transformeren.

5.5 Martin Brons, provincie Gelderland

7 november

Ronald de Graaff

Kun je iets vertellen hoe het besluit tot NL tot stand is gekomen, dat wil zeggen wie heeft hierin het initiatief gehad:

- provincie;
- NL zelf;
- gemeenten;
- landeigenaren (boeren, recreatie, natuur);
- anderen;
- gezamenlijk.

2. *Hoe is het besluit door belanghebbenden in het gebied ontvangen?*

- gemeenten;
- waterschappen;
- landeigenaren (wie?).

Na boodschap van gedeputeerde Peters (provincie Gelderland) richting VROM zien gemeenten het wel zitten. Op initiatief van Apeldoorn is er een bijeenkomst georganiseerd, waarbij Ged. Peters heeft gesproken (29 september). Naar aanleiding van onderzoek uitgevoerd in opdracht van gemeente Apeldoorn naar betekenis NL is Ged. Peters met VROM gaan praten. Uitkomsten gesprek volgens Peters:

- streekplan is het kader voor verdere plannen;
- migratiesaldo nul is van de baan: dat wil zeggen er wordt niet zo rigide naar gekeken;
- er is niets te vrezen;
- je moet niet alleen kijken naar het geld dat naar je toekomt in het kader van NL.

Grenzen zijn nog niet uitgediscussieerd. Grote vraag bij gemeenten is: wat krijgen we ervoor? Er is budget tot 2007 en dan? Krijgen we er alleen maar nog meer restricties voor terug? Kunnen we er meer toerisme door krijgen? Welke plannen met betrekking tot landschap en/of gebiedsgericht beleid zijn er? Welke gemeenten hebben een LOP? Welke doen er ook werkelijk iets mee (implementatie) Is er een gebiedsprogramma voor 2005-2006? Reconstructie?

- a. Rivierengebied is als gebied betrekkelijk nieuw. In Utrecht zijn er wel een aantal projecten gaande, maar in Gelderland is het toch vrij nieuw. Voor Kromme Rijn gebied zijn er ook groen/blauwe diensten. Voor Utrecht weet MB het niet. Er is wel een landschapsbeleidsplan.
- b. Het is geen reconstructiegebied. Voor NL-West is een streekactie actief. Dit is een adviesactie voor plattelandsontwikkeling voor GS. Hierin zitten gemeenten, waterschappen, recreatieschappen, landeigenaren (ongeveer 10/11 mensen). Gevraagd is om deze actie ook voor NL-gebieden actief in te zetten.

Volgens MB wordt er geen aparte club opgericht. Stand van zaken met betrekking tot opstellen uitvoeringscontracten en de Nationale Landschappen. Betrokkenheid provincie: Welke acties ten aanzien van de NL reeds ondernomen, welke staan op stapel? (communicatieacties?) Welke zaken moeten worden afgesproken? Wat loopt goed, wat niet (waar krijg je vragen over, door wie)? Wanneer verwacht je realisatie?

Er moet nog veel worden gedaan. Invulling van mogelijke projecten. Er is nog geen begrenzing vastgesteld en er is ook nog geen invulling gegeven aan kernkwaliteiten. MB wil er pragmatisch mee omgaan. Start begin volgend jaar met. Is sterk afhankelijk van het ambitieniveau waarop je wilt zitten. Gemeenten spelen hierin een belangrijke rol.

Afstemming met Utrecht is nog in pril stadium. Zijn een paar keer bij elkaar geweest. Gelderland is volgens MB verder dan Utrecht. Idee is om parallel op te trekken, maar niet aan elkaar vast. Utrechtse en Gelderse gemeenten en waterschappen hebben niets met elkaar: het is een groeiproces om er een gebied van te maken.

Ten aanzien van de voorgeschiedenis qua interne samenwerking: Wat is daarin voor de provincie het belangrijkste geweest? Welke actoren (gemeenten, waterschappen, landeigenaren, anderen) hebben meegewerkt? Wie zijn cruciaal? Met welk resultaat?

Regio Rivierenland: bestaand samenwerkingsverband van een aantal gemeenten in Rivierengebied: zien NL wel zitten. De begrenzing is voor de provincie van belang, maar alleen in streekplannen is daarover nog dingen vastgesteld.

Overleg geweest met ANV Kromme Rijn: eigenzinnige club in handen van grootgrondbezitters. Hebben gemeentelijke samenwerking erg gestimuleerd. In hoeverre zijn NL ook naar 'buiten' gericht? Welke doelgroepen beoogt men? Welke activiteiten worden daar op ontwikkeld? Welke actoren trekken dit? Dit is voor dit gebied nog helemaal geen issue.

Aan welke informatie hebben verschillende partijen in het NL, van gemeenten tot landeigenaren) op dit moment behoefte? Hoe zou aan die behoefte het beste kunnen worden voldaan?

Gemeenten:

- Wat levert het op aan restricties?
- Wat levert het aan geld op?

Waterschappen:

- Wat voor last hebben we ervan?

Vervolg vragen van actoren kunnen dan zijn:

- Wat bindt ons? (wat zijn de kernkwaliteiten)

Probleem van Rivierengebied is, dat mensen er toevallig zijn gaan wonen: idee van een mooi of bijzonder landschap zit niet tussen de oren van bewoners. Informeren zou ook in kunnen gaan op de vraag wat ons bindt. Hangt mede van ambitieniveau: hier is Rijk onduidelijk over.

Hebben nu geld voor 2006 beschikbaar gesteld, daarna nog niets. Wat kunnen wij als provincie daar nu mee? Regierol: is voor ons nog een vraag hoe we die moeten invullen? Als we geen geld ervoor verkrijgen, dan houden we ons aan de provinciegrens en doen we het minimale en gebruiken we de opgestelde streekplannen als kader. En kijken we hoe we dit kunnen inpassen binnen NL-gedachte. Wie zijn mogelijk gesprekspartners voor ons?

6. Graafschap

6.1 Paul Smit, provincie Gelderland

16 augustus 2005
Hans Leneman

Introductie

Paul is nog niet zo lang op dit terrein (Nationale Landschap de Graafschap) bezig en kan dus niet op alle vragen een goed antwoord geven (disclaimer).

Kun je vertellen hoe het besluit tot NL tot stand is gekomen, dwz wie heeft hierin het voortouw gehad (Provincie, NL zelf, Gemeenten, Landeigenaren (boeren, recreatie, natuur), Anderen, Gezamenlijk).

Het voorstel om Graafschap als NL te bestempelen komt met name uit Den Haag (VROM, Nota Ruimte). Paul ziet het wel als een schets, waarmee de provincie nog mee aan de slag moet. Hij kan er zijn eigen ideeën wel in kwijt. Hij heeft het gebied er nog niet bij betrokken, dat komt later.

Hoe is het besluit door belanghebbenden in het gebied ontvangen door Gemeenten, Waterschappen, Landeigenaren (wie?).

Gemeenten kijken nu de kat uit de boom. Van de waterschappen weet Paul eigenlijk niet wat ze ervan denken, en datzelfde geldt voor de landeigenaren. Heeft wel eens met FPG Gelderland gesproken, maar dit was heel kort.

Welke plannen met betrekking tot landschap en/of gebiedsgericht beleid zijn er? Welke gemeenten hebben een LOP? Welke doen er ook werkelijk iets mee (implementatie) Is er een gebiedsprogramma voor 2005-2006? Reconstructie?

Er is een gemeente waarvoor een deel een LOP bestaat (Bronckhorst, noordelijke deel), Paul heeft geen beeld van de implementatie. Belangrijk in het gebied: Reconstructie en Streekplan, dat pas is aangenomen.

Wat is de stand van zaken met betrekking tot opstellen uitvoeringscontracten en de Nationale Landschappen?

Paul weet niets van de SvZ van de uitvoeringscontracten.

Ten aanzien van de voorgeschiedenis qua interne samenwerking: Wat is daarin voor de provincie het belangrijkste geweest? Welke actoren (gemeenten, waterschappen, landeigenaren, anderen) hebben meegewerkt? Wie zijn cruciaal? Met welk resultaat?

Paul kent gebied hiervoor onvoldoende

Ten aanzien van de betrokkenheid provincie: welke acties ten aanzien van de NL reeds ondernomen, welke staan op stapel? (communicatieacties?) Welke zaken moeten worden afgesproken? Wat loopt goed, wat niet (waar krijg je vragen over, door wie)? Wanneer verwacht je realisatie?

Bij deze vraag schuiven Marianne van der Veen (Projectleider Nationale Landschappen provincie Gelderland) en Suzanne ter Veld (communicatiemedewerkster) aan. Ze organiseren op 29 september een startconferentie voor alle betrokkenen bij de zeven Landschappen in Gelderland.

In hoeverre zijn NL ook naar 'buiten' gericht? Welke doelgroepen beoogt men? Welke activiteiten worden daar op ontwikkeld? Welke actoren trekken dit?

Pauls indruk is dat er wel mogelijkheden bestaan naar buiten gerichte activiteiten op te starten. Onvoldoende zicht op huidige situatie.

Aan welke informatie hebben verschillende partijen in het NL, van gemeenten tot landeigenaren) op dit moment behoefte? Hoe zou aan die behoefte het beste kunnen worden voldaan?

Qua communicatie heeft Gelderland nu met name behoefte aan een soepeler invulling van migratiesaldo 0. Ze hebben hun eigen alternatief geformuleerd en moeten dat nu tot in de puntjes toelichten in opdracht van VROM. Dat wekt wat irritatie. VROM lijkt wel open te staan voor alternatieven maar het is niet duidelijk of het Gelderse voorstel het gaat halen. Op voorhand is er geen garantie voor onderhandelingsruimte.

Verder is er onduidelijkheid over de financiële toekomst van Nationale Landschappen. Het gaat nu niet om veel geld, wat is het lange termijn perspectief? Kan men daar niet eens op ingaan? Wat is het perspectief?

6.2 J. Niewold, Gemeente Bronckhorst (Beleidsmedewerker Ruimtelijke Ordening)

24 augustus 2005

Hans Leneman

Dhr. Niewold houdt zich bezig met bestemmingsplannen voor het buitengebied in de gemeente Bronckhorst. Bronckhorst is een samensmelting van vijf gemeenten: Steenderen, Hengelo (gld), Vorden, Hummelo en Keppel en Zelhem. Het Nationaal Landschap omvat het noorde-lijke deel van Bronckhorst. Globaal gesproken gaat het om zo'n 20-30% van het oppervlak van de nieuwe gemeente.

De gemeente kijkt naar het Nationaal Landschap vanuit haar Ruimtelijke Ordeningstaken. De provincie is hierbij belangrijk, en heeft recentelijk een nieuw streekplan goedgekeurd. Hierin zijn ook de reconstructieopgaven opgenomen. Daarom is dit streekplan voor de gemeente leidend bij haar beleid in het buitengebied.

De provincie heeft aangegeven dat bij de opstelling van het nieuwe streekplan rekening is gehouden met de paragraaf Nationale Landschappen uit de Nota Ruimte. Het streekplan zet de toon. Hiermee kan de gemeente uit de voeten. Het gebied bij Vorden is

sowieso groen: veel natuur en landschap en het is de vraag of daar nog veel ontwikkelingen mogelijk zijn, dat zit al redelijk 'op slot'.

Bronckhorst heeft wel aandacht gevraagd voor 'migratiesaldo 0' bij de provincie, opdat zij hiermee op zich niet gelukkig is maar dhr. Niewold denkt dat - eventueel door toepassing van een variant - de eventuele consequenties van deze eis best mee kunnen vallen.

In de gemeente is aandacht voor landschap en cultuurhistorie. Voor een deel van de gemeente (Zelhem) is recent een Landschapsontwikkelingsplan goedgekeurd. Er lag hiervan al een voorganger. Dhr. Niewold verwacht dat zo'n plan nu voor meerdere delen van zijn gemeente zal worden opgesteld (olievlekwerking, dat is de intentie). Het aangenomen plan is beslist geen 'ladenplan', het gaat vergezeld van een uitvoeringsprogramma. De financiële middelen komen van de gemeente zelf, maar ook anderen (provincie, EU) zouden mee kunnen betalen, dat is althans de bedoeling.

Verder is een deel van de gemeente Belvédèregebied en kent ze een beschermde stadsgezicht en rijks- en gemeentelijke monumenten. Dhr Niewold denkt dat samen met het recreatieschap Achterhoek en Liemers er mogelijkheden zijn om aan routestructuren te werken voor recreanten (historische gebouwen), al hoeft dat geen grootschalig iets te worden.

Er is rond de totstandkoming van het streekplan met de provincie een langdurig debat geweest over het toestaan van functieveranderingen in het buitengebied. Deze hangen vaak samen met nevenfuncties op agrarische bedrijven, of met het verdwijnen van deze bedrijven. De provincie wilde de mogelijkheden voor functieveranderingen te strak inkaderen, terwijl de gemeente van mening was dat er ruimere mogelijkheden moesten komen. Het streekplan biedt de mogelijkheid dat de regio met een alternatieve invulling (uitwerking van het streekplan).

Voor de gemeentelijke herindeling was er een overlegstructuur in de Graafschap van 10 gemeenten. Daarover is Dhr Niewold uitermate positief. Die structuur zal moeten worden voortgezet. In het kader van de uitvoering van de Reconstructie is de draad opgepakt samen met de nieuw gevormde gemeenten Zutphen en Lochem. Voor het National Landschap hoort Berkelland daar eigenlijk ook bij.

Communicatie over de Nationale Landschappen is er wel geweest. De provincie heeft 2 maal ambtelijk overleg gepleegd met de gemeenten. Maar de gemeente zelf heeft verder geen actie ondernomen richting burgers of andere organisaties. De bestuurders weten formeel nog van niets, dat wordt pas op 29 september anders, omdat de provincie dan een startconferentie organiseert.

De heer Niewold suggereert om de communicatie met name te laten verlopen via de bestaande structuren en noemt daarbij de reconstructie als voorbeeld. Zo kunnen ook andere actoren in het Nationaal Landschap (via hun vertegenwoordigers) benaderd en op de hoogte gesteld worden.

Tot nu toe stelt de provincie zich open op. Dat ervaart de heer Niewold als positief. De provincie geeft aan dat het Nationale Landschap voortvloeit uit de Nota Ruimte en verwerkt is in de provinciale plannen.

Het ging ook wel eens anders; rond de ontwikkeling van het streekplan leek het alsof de provincie problemen in het buitengebied, die door de gemeenten werden ervaren, niet zag. Het duurde een hele tijd voordat die problematiek bij de provincie was doorgedrongen.

Over een rol voor het Rijk in de communicatie is de heer Niewold duidelijk. Den Haag is te ver weg. De provincie moet het Nationaal Landschap realiseren en hierbij met de gemeente samenwerken bij de invulling en uitwerking. Dan kan een rol voor het Rijk niet op veel bijval rekenen

De heer Niewold heeft niet veel directe kennis van uitvoeringscontracten in het kader van het ILG. Hij noemt wel dat men denkt dat deze budgetten de 'redder in nood' kunnen zijn, maar dat de gang van zaken rond de Reconstructie laat zien dat dat niet zo is. Bestuurlijk is men het nog niet eens, en de budgetten worden alsmaar kleiner.

Bestuurders ervaren volgens de heer Niewold wel een gebrek aan informatie over het Nationaal Landschap, en zie dit als een handicap. Tot nu toe is alleen in het Reconstructiecircuït het Nationaal Landschap genoemd, maar daarover werden onmiddellijk vragen gesteld. Wat vindt de gemeente Bronckhorst? En dan moesten de bestuurders het antwoord schuldig blijven. Dit was een fout van de provincie en dat hebben ze ook erkend.

De ambities van de gemeente rond het Nationaal Landschap tenslotte zijn het huidige minimaal te bewaren en zonodig te versterken. Ze is zich er daarbij wel van bewust dat hier ook andere belangen spelen. De landbouw zal haar positie veilig willen stellen en daar heeft de gemeente wel oog voor, ook al omdat de reconstructie al het nodig van die sector vergt. De gemeente wil het positief benaderen door onder andere de nadruk op recreatie en toerisme te leggen.

Naast de landbouw zijn in het gebied ook de landgoedeigenaren belangrijk. Het gaat dan met name om oudere vrij grote landgoederen, die verschillende functies combineren (bosbouw, landbouw, met wat recreatie). Deze groep is over het algemeen moeilijk om te turnen voor nieuwe dingen; de heer Niewold wijt dit aan het feit dat ze het sowieso economisch moeilijk hebben, landgoedonderhoud (inclusief de opstallen) kost behoorlijk wat geld. Daarom zullen ze nieuwe dingen vooral op financiële consequenties beoordelen. Als het niets oplevert zullen ze niet genegen zijn mee te doen. Dit hebben ze overigens gemeen met de landbouw.

6.3 Roel Heij, Gemeente Berkelland (afdeling Beleid en Regie)

26 augustus, Eibergen
Hans Leneman

De heer Heij is werkzaam op de. De gemeente heeft in de Programmabegroting vier domeinen (werkgebieden) benoemd, ruimte is er daar een van. De heer Heij is binnen ruimte verantwoordelijk voor groen, natuur en landschap, onderdeel van het doorgaande ruimtelijke beleid. Hij houdt zich binnen het ruimtelijk beleid ook bezig met de procesleiding bij het maken van de structuurvisie voor de gemeente.

Berkelland is een recent gevormde gemeente. Het collegeprogramma kent een drietal zwaartepunten, waarop actief wordt ingezet. Een van deze zwaartepunten is plattelandsvernieuwing. Hiervoor wordt een ontwikkelprogramma gemaakt, en via het beschikbaar stellen van gemeentelijke financiën worden projecten bevorderd. De gemeente Berkelland kampt op dit moment echter met een omvangrijk financieel tekort.

De heer Heij heeft voor het eerst van het Nationaal Landschap 'Graafschap' vernomen via het advies van de Raad voor het Landelijk Gebied.

In overleg met de provincie, dat later plaatsvond, zijn de belangen van Berkelland door de gemeente Lochem in goed overleg ingebracht. Berkelland had andere prioriteiten. De verantwoordelijke wethouder is geïnformeerd over de ontwikkelingen rondom het Nationaal Landschap.

Het Nationaal Landschap 'Graafschap' omvat een deel van de gemeente, en het oppervlak is groter dan dat van het vroegere WCL gebied. De besturen van de dorpsorganisaties van Geesteren en Gelselaar, twee kleine kernen die mogelijk binnen het Nationaal Landschap gaan vallen, zijn door de gemeente op de hoogte gesteld van het feit dat het Nationaal Landschap gaat komen en dat de berenzing moet worden vastgesteld. Dit is gedaan door om te zorgen dat het ze niet overvalt (weer iets nieuws...). Er wordt gewerkt aan een Structuurvisie ter voorbereiding op het bestemmingsplan buitengebied, ook voor deze delen van de gemeente. Al aanwezige initiatieven en beleidsuitgangspunten worden daarvoor in beeld gebracht.

De gemeente kijkt naar het Nationaal Landschap als een nieuw plan, beziet het op de betekenis voor 'Berkelland', kijkt dan naar de opdrachten die er uit voort vloeien, confronteert die met de bestuurlijke wensen in de gemeente zelf en gaat dan daadwerkelijk aan de slag.

Het 'migratiesaldo 0' zou mogelijk een bedreigingen kunnen zijn volgens de heer Heij. Hij denkt dat dit mogelijk in conflict staat met de dorpsvisies voor Geesteren en Gelselaar. Deze dorpsvisies hebben dan wel geen wettelijke status, maar spelen bij de plannen van de gemeente wel mee, ze hebben een zeker gezag.

Borculo, Ruurlo en Eibergen hebben (als vroegere gemeenten) een landschapsbeleidsplan, maar voor zover hem bekend is daaraan geen uitvoeringsprogramma gekoppeld. De gemeenten die zijn opgegaan in de gemeente Berkelland hebben tijdens de voorbereiding van de nieuwe gemeente een toekomstvisie 'Samen fier op Berkelland' opgesteld. Plattelandsvernieuwing is hierin belangrijk, en richt zich op agrarische vernieuwing en mogelijkheden voor natuur, recreatie en toerisme.

Er vinden verder actieve processen plaats in drie landinrichtingen en het Milieuzorggebied Neede - Borculo. Er wordt onder andere door het Waterschap Rijn & IJssel gewerkt aan het realiseren van ecologisch verbindingen en daar maken landschap en cultuurhistorie deel van uit.

Ook zijn er actieve ANVen: Onderholt en Berkel en Slinge, die onder andere via Programma beheer (SAN) aan het onderhoud van landschapselementen werken.

Berkelland heeft een cultuurhistorische gebiedsbeschrijving voor de helft van haar vroegere gebied (voormalige gemeente Eibergen), en ook landschap speelt daarin mee. Er liggen hier veel ideeën op de plank, maar weinig zijn er in uitvoering.

De heer Heij heeft het tot nu toe niet als een handicap ervaren dat er nog weinig informatie over het Nationaal Landschap tot zijn beschikking is. Via de gemeente Lochem is hij geïnformeerd. Het overleg met de Provincie loopt nog.

Kansen ziet de heer Heij zeker; hij wijst op de meerwaarde voor de gemeente: bewaren wat waardevol is, economische ontwikkeling waar mogelijk, bijvoorbeeld via toerisme en recreatie. Het liggen van een gemeente in een Nationaal Landschap kan een belangrijke motor zijn voor economische ontwikkelingen op basis van landschappelijke

kwaliteiten. 'Fine tuning' zal uiteindelijk bepalend blijken voor het succes en hij noemt dan als punten: hoe wordt met migratiesaldo 0 omgegaan, de beschikbaarstelling van subsidiegelden en de gevolgen voor de landbouwsector (niet beperkend).

De Provincie Gelderland werkt aan een Provinciale Landschapsvisie die dit najaar wordt voorzien. Heldere begrenzingen in verschillende plannen die op elkaar aansluiten zijn belangrijk. en de gemeente vraagt zich in dat kader af hoe interactief het proces zal gaan worden.

Ten aanzien van het Rijk wijst de heer Heij op de stankwetgeving. De stankcirkels worden nu erg formeel toegepast en dat laat weinig ruimte over. Initiatieven die een breed draagvlak hebben in het gebied en als een goede bijdrage aan het gebiedsproces worden ervaren moeten niet door landelijke regelgeving onmogelijk gemaakt worden. Dat ontnemt initiatiefnemers de moed om initiatieven te ontplooien.

Nationaal landschap is goed voor het gebied en moet positieve initiatieven ontplooien. De opgaven is om zo'n actief proces met wet- en regelgeving te ondersteunen. Gebiedsprocessen moeten ondersteunend werken.

De provincie moet faciliterend werken en samen optrekken is hierbij nodig. Een plan 'over de schutting gooien' moet worden voorkomen. Dat betekent ook dat de begrenzing zo benaderd moet worden.

Tot nu toe loopt dit goed en straalt de provincie uit dat ze het gebied nadrukkelijk bij het geheel wil betrekken. Wat uiteindelijk nodig is: een goede communicatie over kansen en risico's. Deze dient al heel snel op touw te worden gezet, gezien het tijdschema dat de provincie voor ogen heeft.

Verder geldt ook hier de 80-20 regel: 20% kan je via wetten en regels 'regelen', 80% moet via draagvlak bij burgers en bewoners gaan.

De heer Heij is zijdelings op de hoogte van het ILG, weet wel dat hier afspraken gemaakt worden over de Nationale Landschappen. Collega Roos (bij de afdeling Beleid en Regie verantwoordelijk voor de gebiedsprocessen in de gemeente Berkelland) is volledig op de hoogte van het ILG.

Belangrijkste valkuil voor het beleid: onduidelijkheid. Onduidelijkheid acht de heer Heij dodelijk voor het draagvlak in zijn gemeente. De consequenties van een Nationaal Landschap moeten helder uiteengezet worden. Hierbij moet interactief met de provincie worden gewerkt, de heer Heij vindt dat ze medeverantwoordelijk zijn voor het gebiedsproces.

6.4 Mevrouw de Lange, Waterschap Rijn en IJssel

7 september 2005

Hans Leneman

Algemeen

Een aantal (globale) kenmerken van het Nationaal Landschap (gemeenten, aantal inwoners enzovoort). Wat is de opgave uit de Nota Ruimte voor het Nationale Landschap? Zijn er voor het Nationaal Landschap beleidsplannen, zoals regiovisies, streekplannen, of

andere plannen waarin landschap en cultuurhistorie een plaats heeft? Wat is de stand van zaken met betrekking tot deze plannen?

Mevrouw de Lange is betrokken geweest bij de totstandkoming van het reconstructieplan Achterhoek en Liemers. Ze meent dat in dat proces voor landschap en cultuurhistorie nauwelijks aandacht is geweest. De tijd was er niet rijp voor.

Zijn er in het Nationale Landschap overlegstructuren aanwezig? Commissies en degelijke? Zo ja met welke achtergrond, en met welk doel? Wie zijn de belangrijkste 'stakeholders'; wie spelen er geen rol van betekenis? Is er samenwerking in het Nationale landschap tussen gemeenten onderling, tussen gemeenten en waterschappen, en tussen andere 'stakeholders'?

Het waterschap trekt (in de reconstructie) projecten die vanuit haar kerntaken voor de hand liggen. Er is wel samenwerking en overleg, bijvoorbeeld met het recreatieschap, maar het waterschap heeft niet het voortouw. In het kader van de realisatie van de reconstructie overweegt men wel nu ook 'integrale' plannen te gaan trekken. Dit omdat zo de beste garantie kan worden verkregen dat de waterschapsdoelstellingen worden gerealiseerd. Gemeenten en Waterschappen in het Nationale Landschap:

- beelden¹ (visies op) bij het Nationale Landschap?
- activiteiten op het gebied van landschap en cultuurhistorie?
- ambities met het Nationale Landschap?

Welke beelden leven er bij gemeenten c.q. waterschappen over het Nationale Landschap? Welke opgaven zien zij voor het Nationale Landschap? Wie moeten die opgave realiseren en wat is hun positie bij die realisatie?

Het Waterschap heeft geen beelden of en zien voor zich zelf nu geen opgaven bij het Nationaal Landschap de Graafschap. Ze hebben er wel van gehoord maar dat is het dan ook. Met name voor cultuurhistorie is het Waterschap wel aan het verkennen wat cultuurhistorie op termijn zou kunnen gaan betekenen voor haar beleid. De indruk bestaat dat het nogal een versnipperde situatie is met instanties die kaders voorschrijven en instanties die plannen maken. Maar op bestuurlijk niveau spelen andere beleidsterreinen, met name de EU kaderrichtlijn water en de reconstructie, die vanuit de kerntaken van het waterschap belangrijk zijn. Daar gaat de aandacht naar toe.

¹ Denk hierbij aan items als bestuurlijke vernieuwing (verticaal, dat wil zeggen verschuiving van verantwoordelijkheden tussen rijk, provincies en gemeenten, en horizontaal, dat wil zeggen samenwerking met verschillende actoren met het oog op een doel), ontwikkelen met kwaliteit (het landschap moet positief ontwikkeld worden) en draagvlakontwikkeling.

Is er een Landschapsontwikkelingsplan¹ in de gemeente? In welk stadium bevinden dit plan zich? Wat betekent dit concreet? Idem voor Belvedere projecten in de gemeente. Zijn er andere initiatieven op het gebied van landschap en/of cultuurhistorie? Wat is de plaats van landschap en cultuurhistorie in Waterschapsbeleid en -plannen? Wat houdt concreet dit in?

Landschap en cultuurhistorie hebben nu geen plaats in het beleid van het Waterschap Rijn en IJssel. Sinds een aantal jaren heeft wel ecologie een plaats, met name in de voorwaarde scheppende zin. Het waterschap heeft wel een onderzoek laten uitvoeren naar de mogelijke betekenis van cultuurhistorie voor haar toekomstige beleid. Daaruit komt een versnipperd beeld naar voren: veel instanties die er zich mee bezig houden (voorwaarde stellen, plannen maken). Het is daarom niet meteen duidelijk hoe het waterschap hierop zou moeten inspringen. Het waterschap verwacht in 2007 wel beleid ten aanzien van cultuurhistorie te hebben, maar nog onduidelijk is hoe ver dit beleid zal gaan of op welke onderwerpen het betrekking zal hebben.

Welke activiteiten, samenhangend met het Nationale Landschap, gaat de gemeente c.q. het waterschap ondernemen?

Het waterschap heeft geen activiteiten op stapel staan.

Communicatie over het Nationale Landschap

Welke communicatieacties heeft u reeds zelf ondernomen met betrekking tot het Nationale Landschappen.

- Richting Rijksoverheid, provincie, VNG, UvW.
- Richting uw burgers/inwoners.
- Richting andere organisaties.
- Zowel intern als extern?
- Welke doelstelling(en) heeft u met deze acties nagestreefd? (Bijvoorbeeld...).
- Betreft u hierbij ook burgers/inwoners? Hoe worden deze betrokken?

Er zijn geen acties ondernomen door het waterschap.

Wat verwacht U van de provincie en het rijk met betrekking tot communicatie over de Nationale Landschappen? Wordt er over het uitvoeringscontract gecommuniceerd met gemeenten en waterschappen?

Mevrouw de Lange denkt bij landschapsbeleid eerst aan gemeenten; die hebben landschapsplannen. Tegelijkertijd ligt het voor dat hand dat ook op een gemeenteoerschrijdend niveau er sprake moet zijn van een beleid (zoals provincie), landschap houdt niet bij de grens van de gemeente op. Ze kan zich voorstellen dat gemeenten er ook zo over denken.

In ILG kader wordt wel overlegd, maar Nationale Landschappen is daar niet aan de orde geweest.

¹ Info via Landschapsbeheer Nederland en of het MNP Natuurcompendium.

Indien nog niet aan de orde geweest

Van wie ontvangt u informatie over (het beleid rond) het Nationale Landschappen?

De Provincie, het adviesbureau dat voor het waterschap de analyse verrichtte.

Heeft u behoefte aan (meer/andere) informatie over Nationale Landschappen? Zo ja, op welke terreinen precies? Van wie (de provincie, het rijk of anderen) zou u deze informatie willen ontvangen?

Niet alleen informatie over Nationale Landschappen, maar vooral over de samenhang tussen de verschillende cultuurhistorische onderwerpen/beleid

Heeft u behoefte aan een andere manier van communicatie over Nationale Landschappen? Heeft u suggesties voor verbeteringen ten aanzien van de communicatie en organisatie van het beleid rond Nationale Landschappen?

Meer aandacht voor samenhang tussen de diverse onderwerpen.

6.5 Startconferentie Provincie Gelderland

29 september, Arnhem

Hans Leneman

1. Inleidingen
Theo Peters gedeputeerde Provincie

Boodschappen.

- Kernkwaliteiten Nota Ruimte ook in streekplan.
- Geen wijzigingen in het planologisch beleid ten opzichte van het Gelders Streekplan.
- Afspraken met VROM gemaakt waarbij migratiesaldo 0 is vervangen door eigen Gelderse aanpak met betrekking tot woningbouwopgaven (KWP).
- Nu energie op uitvoeringsprogramma.
- Tussen neus en lippen door: landschapspakketten Programma beheer alleen nog in de NL. vanaf 2007.

Kees de Ruijter LNV

Nadruk op waarde van het landschap

parallel EHS en NL: kwaliteit is sturend

buiten NL ontwikkelen schept weer nieuwe kwaliteiten

Samenhangend plan NL voor markt milieu en mens

Recreatie

De boer centraal voor landschap

Geschiedenis gebied

Identiteit gebied

Cultuur

Hoe kijk je naar gebied

Backcasting

Provincie

Leiderschap, durf, drive, gezicht, temp, inspiratie, middelen, tempo, maatwerk.

- Rijk: Nota Ruimte (lastig: migratiesaldo, kernkwaliteit, uitvoering).
Europese richtlijnen (lastig: VHR, water, nitraat).
Ontwerpateliers (prettig: world entrance, Rijksadviseur, Kasteel Groeneveld).
Middelen (ook eigen middelen, POP, structuurfondsen, Sponsors uit de markt).
- Kennis (LNV denkt mee).

De heer Fokkens Laag Holland. Nationaal Landschapspark lessen. Betreft anderen heel intensief. Niet steeds maar nieuwe ideeën, dat is slecht. Gaat om visie, draagvlak en uitvoerbaarheid.

Provincie kan strak regisseren of juist los, Laag Holland is voorbeeld van los, onafhankelijk (stichting) gelijkwaardigheid van overheid en private partijen. Uitvoering: geen beleid maar instrumenten. Waarneming: grote stad trekt zich terug

Boodschappen: belangtengstellingen bespreekbaar maken. NL is geen museum

2. Forumvragen

- Peters benadrukt dat het samen moet gebeuren (consensus); is een belangrijke verantwoordelijkheid.
- Waar is de energie, zo wordt gevraagd? De provincie trekt zich terug. Wie neemt het voortouw? Peters vindt dat via het ILG de provincie hier een zware verantwoordelijkheid heeft.
- Wethouder van Winterswijk wijst op noodzaak van goede voorlichting en benadrukt draagvlak. Stop met stapelen van plannen, dat ondergraaft het draagvlak.
- Wethouder van Geldermalsen vindt dat kennis over het landschap uit de gebieden zelf moet komen. Peters geeft aan dat de regionale structuren de kernkwaliteiten in het streekplan hebben vastgesteld. Is dus van onderop gebeurd.

Grote gemeenten (Apeldoorn, Arnhem en Nijmegen) zijn er niet. Solidariteit tussen stad en platteland is wel nodig vindt Peters (regionale samenwerking vergt nieuwe bestuurscultuur).

3. Workshop Graafschap

Plm. 10 deelnemers. Weinig tijd, 45 minuten, dient als kennismaking met de projectleider, die echter op vakantie is en wordt waargenomen door een collega (die het vanaf 1 januari gaat overnemen).

- Presentatie van de plannen
- Reactie per persoon met een idee; positief moet is de boodschap, maar dat lukt nog niet zo

Wethouder van gemeente Bronckhorst vraagt zich af wat NL is. Dat heeft hij nu nog niet gehoord. Financiering voor concrete projecten in het NL geconcentreerd, zo wordt

geantwoord. LTO sceptisch. GPG kritisch positief. Negatief gevoel voortkomend uit de reconstructie. Lange planvorming en dan? Draagvlak verdwijnt! Geen extra organisaties optuigen. Platteland instandhouden, aanknopen bij de geschiedenis van het gebied, dat maakt het uniek (adel enzovoort); versterk wat er al is.

Wethouder Bronckhorst is bijzonder kritisch op het einde: zelfde sessie al 4 jaar geleden gehad, maar effect is nul geweest.

4. Vragen op het einde van de middag

Burgemeester Ubbergen: trots op NL; wel hard werken Landschap is langzaam, maar heeft ook tijd; let's get to work! Met name onderhoud/beheer is steeds het punt; langjarige zekerheid nodig.

De Ruiters (LNV): geeft 7 jaar zekerheid (ILG). Landschap c.q. koeien in de wei heeft zijn prijs omdat het de boer ook geld kost.

Keereweer (gedeputeerde Gelderland) geeft aan:

1. er zijn niet veel nieuwe plannen, maar wel nieuwe begrenzing;
2. bezie het niet al een bedreiging maar als een kans!;
3. wijst op combi met rode projecten, die hij graag meer wil zien;
4. kan je agrariërs ondersteunen? Staatssteun? Zou moeten kunnen;
5. organisatie: provincie sluit aan bij streekcommissie en programmabureau;
6. extra accenten leggen in 20 specifieke gebieden: beheren, behouden, versterken.

7. ZuidWest Zeeland

7.1 E. de Koning, Provincie Zeeland (Beleidsmedewerker ruimtelijke ordening)

Hans Leneman

12 september, Middelburg

1. In de Vijfde Nota was heel Zeeland opgenomen als bijzondere regio voor landschapsbeleid (contour). Dit was door het Rijk bedacht. Dat daarna slechts een deel van de provincie in de eerste versie van de Nota Ruimte als Nationaal Landschap werd aangemerkt kwam als een verassing voor de provincie.

In overleg met VROM en LNV is vervolgens gepoogd voorstellen over begrenzing en kernkwaliteiten, die in de ogen van de provincie niet verstandig waren, aan te passen in de definitieve versie. Dit is gedeeltelijk gelukt. Over 'migratiesaldo 0' is dit ook geprobeerd, maar daar moest een Tweede Kamermotie worden ingezet om deze niet op onderdrukgebieden (gebieden waar meer mensen vertrekken dan er bij komen) van toepassing te laten zijn. Dit is voor Zeeland zeer relevant (uitwerking omgevingsplan, en de campagne 'welkom in Zeeland').

2. De reacties verschillen per deelgebied (West Zeeuws Vlaanderen, Walcheren en Zak van Zuid Beveland). In de Zak van Zuid Beveland reageert men positief, vanuit het WCL beeld dat men heeft. Men denkt pragmatisch. In West Zeeuws Vlaanderen en op Walcheren was de eerste reactie: wat is het eigenlijk? Toen men daar iets meer over te weten kwam zag men vooral eventuele negatieve consequenties (op slot). De provincie heeft toen nadere informatie gegeven, met de nadruk op de kansen, die onder andere samenhangen met het beschikbaar komen van geld. Langzaam gaat men nu in die gebieden de voordelen zien.

Gemeenten bekijken het tot nu toe enigszins afwachtend, en met name vanuit het planologische aspect. De Zeeuwse Milieu Federatie is positief, zowel met betrekking tot de beperkingen als de stimulerende maatregelen. De Landbouwsector associeert het met de EHS, en ziet het als een bedreiging. Men is op schaalvergroting gericht. Uitzondering is hierop de opstelling van de ANV in de Zak van Zuid Beveland, en ook in West Zeeuws Vlaanderen is een (kleine) ANV die zich positief opstelt ten opzichte van het Nationaal Landschap.

De recreatiesector op Walcheren reageert terughoudend, maar in Zeeuws Vlaanderen juist actief en meer positief. In de Zak van Zuid-Beveland is deze sector minder van belang, omdat hier kleinschalige recreatie (agrarisch gerelateerd) veruit het belangrijkste is. Hier vindt men het Nationaal Landschap 'niets nieuws'.

De VVV en de KvK reageren zoals te verwachten valt; de VVV ziet goede mogelijkheden, de KvK benadrukt dat er geen beperkingen uit NL mogen volgen.

3. In de Zak van Zuid Beveland is er veel draagvlak voor het Nationale Landschapsbeleid. Er is een actieve gebiedsmakelaar.

4. In Sluis is een landbouwloket; men legt hier duidelijk de koppeling met de recreatie (bloeiend West Zeeuws Vlaanderen), er is hier een visie voor het gebied die daar op in speelt. Op Walcheren is Veere de belangrijkste gemeente. Het krijgt langzaam meer aandacht. Actueel is nu de afronding van het gebiedsplan Walcheren 2000+.

Algemeen punt is dat in het Nationaal Landschap meer nadruk op uitvoering moet komen te liggen. Geen plannen, maar snel een uitvoeringsprogramma inzetten.

5. Een van de plannen in Zeeland die hun invloed kunnen hebben in het Nationaal Landschap is de ontpoldering. Dit is grootschalige natuurontwikkeling, het gevolg van reeds lang bestaande afspraken tussen Nederland en België over het openhouden van de haven van Antwerpen. Maatregelen in dit kader moeten via deze natuurontwikkeling worden gecompenseerd (Europees natuurbeleid). Er ligt een ontwikkelingsschets Schelde 2010.

De provincie wil de regie wel op zich nemen; LNV kijkt kritisch toe maar Provinciale Staten hebben aangegeven eerst een goede onderbouwing voor de natuurontwikkeling van LNV te willen ontvangen om de plannen uit 'Den Haag' geaccepteerd te krijgen.

Een ander beleidsveld is de 'zwakke schakels' (kustverdediging). Hier is een integrale benadering gekozen, waarbij het nog de vraag is wie wat gaat betalen. Dit geeft voor het Nationaal Landschap kansen en problemen tegelijk.

De provincie is nu druk met het nieuwe omgevingsplan, waarin de begrenzingen van het Nationaal Landschap zullen worden opgenomen. Er is nu veel overleg tussen gemeenten en provincie.

De provincie wil de uitvoeringsprogramma's eind 2005 af hebben. In deze programma's moeten de eerste stappen naar projecten worden gezet. Er zijn al lijsten met mogelijke projecten (bijvoorbeeld van Stichting Landschapsbeheer Zeeland.) Een beperking voor de realisatie hier is dat de begroting van gemeenten al vast staat voor het jaar 2005; schuiven met middelen kost moeite. De provincie heeft wel ruimte voor cofinanciering.

Samenwerking in de provincie verschilt. Het WCL in de Zak van Zuid-Beveland wil meer betrokkenheid van de provincie. Op Walcheren werken Middelburg en Vlissingen niet erg goed samen, maar ze zijn niet cruciaal voor het Nationaal Landschap. Veere is dat wel, en stelt zich terughoudend op. In Zeeuws Vlaanderen gaat het met name om Sluis en Terneuzen. Een gebied bij Biervliet is (ook op aandringen van de dorpsraad) uit het Nationaal Landschap gehaald.

In West Zeeuws Vlaanderen speelt ook een wijziging van het bestemmingsplan, ten behoeve van een bedrijventerrein bij Oostburg. De Inspectie van VROM heeft de bezwaar aangetekend tegen deze wijziging en hanteert als extra argument de ligging in het Nationaal Landschap. De beslissing ligt nu bij de provincie.

De voorstellen tot herziening van het streekplan liggen nu bij VROM, en uiteindelijk moet er een bestuurlijke beslissing vallen. Provincie Zeeland is van mening dat het Nationaal Landschap geen argument persé hoeft te zijn in deze zaak.

De provincie is reeds enige tijd afgestapt van de contingentenbenadering (=kwantitatieve woningbouwopgave, migratiesaldo 0). Men gaat nu uit van een kwaliteitsbenadering.

De verschillen tussen de gebieden zijn deels op het verleden terug te voeren. Zeeuws Vlaanderen is in de 80-jarige oorlog reeds in zijn huidige vorm ontstaan, dit is ook terug te zien in de grens van het Rooms Katholieke geloof. Er is wel enige rivaliteit tussen de verschillende dorpen.

De Zak van Zuid Beveland is vooral authentiek van karakter, daar is weinig veranderd in de verkaveling en het landschap. Het is ook een eenheid.

Op Walcheren hebben de Tweede Wereldoorlog (inundaties) en de Watersnoodramp (1953) het landschap gevormd. Het is ook hier soms dorp tegenover dorp, maar ook dorp tegenover stad (Middelburg en Vlissingen).

Zeeuws Vlaanderen (Sluis en Terneuzen) zijn duidelijk naar buiten gericht. Er is aandacht voor promotie, Zeeuws Vlaanderen is er voor de toerist. Bekende affiches zijn het Strand, de attracties, de nabijheid van België en toch de eigen identiteit ten opzichte van de zuiderburen. De gemeente en de VVV-organisatie zijn de stimulerende kracht achter het gebied.

De Zak van Zuid Beveland doet het anders en mikt in haar promotie op fiets- en wandeltoeristen. Rust is belangrijk.

Walcheren moet het hebben van strand en fietsen. Kamperen bij de boer vindt op grote schaal plaats. De VVV op Walcheren zorgt voor de promotie.

De informatievoorziening van de provincie is tot nu toe voornamelijk gericht op gemeenten en hun inbreng in het uitvoeringsprogramma.

In de communicatie speelt het begrip landschap een belangrijke rol. Is dat nu een containerbegrip? In ieder geval omvat het landschap en cultuurhistorie, het gaat om Zeeland en haar speciale positie in Nederland. Samen met andere partijen zou de promotie extern opgepakt moeten worden. De eigen bevolking moet vooral worden geïnformeerd.

Het rijk zou zich met communicatie over De Nationale Landschappen moeten bezig houden; dat kan algemeen van aard zijn (wat is het, dit zijn ze, wat houdt het in). Ook het gezamenlijk onderbrengen van websites zou een actie voor het rijk zijn, of een landelijk uit te geven tijdschrift. Dhr. de Koning ziet geen actieve rol van LNV op communicatiegebied op andere terreinen.

Ten slotte raadt hij aan niet teveel vanuit het Groene Hart te denken, dat ademt de Nota Ruimte teveel uit. Het Nationaal Landschap is geen 'Randstad beleid' alleen, daar moet ook Zeeland mee uit de voeten kunnen.

7.2 J. Minderhoud, Waterschap Zeeuwse Eilanden (Beleidsmedewerker ruimtelijke ordening)

Hans Leneman
Middelburg, 12 september

Het waterschap heeft via het voorontwerp van het provinciaal omgevingsplan kennis van de begrenzing van de gebieden die het Nationaal Landschap gaan vormen. Verder heeft

een medewerker begin juli 2005 in een WCL bijeenkomst in de gemeente Borssele via de provincie meer details vernomen. Het zijn drie verschillende gebieden, samen geven ze mogelijk een beeld van de Delta als geheel.

Het waterschap draagt zorg voor waterkwaliteit en -kwantiteit. Het beheert de waterkeringen (met uitzondering van de Deltadammen) en de plattelandwegen. Voor het beheer van de beplanting langs wegen en op dijken is een groenstructuurplan opgesteld. Daarin speelt de landschaps-component een belangrijke rol. Het gsp is afgestemd op de gemeentelijke landschapsplannen (LOP's). Er wordt bijvoorbeeld rekening gehouden met de structuur van kreekkruggen (verdicht) en poelgronden (open). Bij de uitvoering en de daarmee gepaard gaande kaalslag, ontstond enige maatschappelijke onrust, die geleid heeft tot een heroverweging van het groenstructuurplan.

Verschillende objecten die het waterschap beheert en eigendom heeft zijn aangewezen als monument. Dat kunnen zijn wegen (vanwege de bestrating), randmuurtjes op dijken, oude gemalen, spuikommen enzovoort. Er is binnen het Waterschap geen speciaal beleid voor monumenten. Het onderhoud daarvan betaalt het Waterschap op dit moment in beginsel uit eigen middelen.

'Natuurvriendelijke oevers' is een ander item waar het waterschap aan werkt. Deze vormen deels een onderdeel van de EHS. De nvo's kunnen, zoals ook in de provinciale deelstroom-gebiedsvisie is aangegeven, tevens benut worden voor het realiseren van de in het kader van WB21 te realiseren waterberging.

Bij de uitoefening van de primaire taken houdt het waterschap waar mogelijk ook rekening met de recreatie. Zo worden op de nvo's ook wandelpaden aangelegd, wordt toestemming en soms ook financiële ondersteuning gegeven voor het openstellen van wandelpaden en beheert het schap ook (recreatieve) fietspaden. Ook beheert het waterschap, langs de Noordzeekust en het Veerse Meer, een aantal (toeristische) parkeerterreinen.

In het Veerse Meer gebied heeft het Waterschap (in 1999) taken van het vroegere recreatieschap overgenomen: het onderhoud van recreatieve voorzieningen (paden en terreinen voor dagrecreatie). Ook heeft het waterschap gronden met een recreatieve functie (in erfpacht) overgenomen van Staatsbosbeheer (in 2002). Het waterschap tracht die gronden in ondererfpacht uit te geven aan recreatieondernemers. De revenuen dienen ter bekostiging van het beheer en onderhoud van de recreatieve voorzieningen in het Veerse Meer gebied. Daar is nog weinig van gerealiseerd onder meer vanwege de inpassing en toetsing aan de gebiedsvisie Veerse Meer. Deze visie bevat landschappelijke beperkingen.

Een ontwikkeling die relevant kan zijn voor de Nationale Landschappen is de verdieping van de Westerschelde (ten behoeve van toegang tot de haven van Antwerpen) en de daaraan gekoppelde natuurcompensatie waarvoor ontpolderd zal moeten worden. Deze verdieping is onderdeel van een deal, op rijksniveau, tussen Nederland en België. In die deal is ook de aanleg van de HSL meegenomen. Ontpoldering ligt gevoelig bij (een groot deel van) de Zeeuwse bevolking en dus ook bij het Waterschap. Het gevoel is dat de regio de dupe is van afspraken die op rijksniveau zijn gemaakt en waarop men geen invloed heeft kunnen uitoefenen. Voor de Westerschelde-verdieping is een uitgebreide overlegstructuur opgetuigd (waarvan via-via ook het waterschap deel uitmaakt).

Een ander project op de achtergrond is de natuurcompensatie voor de aanleg van de Westerschelde container terminal. Deze compensatie zou (deels?) in het Nationaal Landschap moeten worden aangelegd.

Het waterschap kijkt naar het landschap als een 'aanverwant' belang, geen core business. Bij de uitoefening van de primaire taken kan dat, afhankelijk van de kosten, worden mee-genomen. Het waterschap zal niet het voortouw nemen in puur landschappelijke projecten. Als er samenhang is met de primaire taken en de daarvoor gestelde doelen, kan dat een basis zijn voor deelname in dergelijke projecten. Zo kan het NL een goede basis voor samenwerking vormen.

Voorlichting inzake NL naar het waterschap is nog zeer beperkt geweest. De tot nu toe enige keer dat het Waterschap in formele zin iets hoorde van de provincie was in een vergadering van de consultatiegroep WCL Borssele. Hier gaf de provincie een presentatie, voorlichting over het Nationaal Landschap.

De heer Minderhoud weet niet precies hoe het nu gaat met betrekking tot het ILG en het Nationaal Landschap daarbinnen. Hij gaat ervan uit dat het uitvoeringsprogramma zal passen in het integraal omgevingsplan voor Zeeland, dat nu in ontwikkeling is.

Volgens de heer Minderhoud zou de provincie best eens een algemene sessie kunnen organiseren gericht op voorlichting. Iedereen weet dat het speelt, maar er is zo weinig bekend. Wat is de relatie met andere plannen? Hoe ziet het proces eruit en wat is het tijdschema. Ook het Rijk kan hierin wel een rol spelen denkt hij, in dit stadium is ook nog algemene informatie welkom.

Welke beleid speelt er allemaal in het NL met invloed op dat Landschap, en hoe wordt daarin samengewerkt? Zwakke schakels (veiligheid kust); de provincie trekt dit, hier is het Waterschap de beheerder, en een projectbureau bedenkt oplossingen. Gebiedsvisie Walcheren 2000+, met stuurgroep en regionale klankbordgroep. Gebiedsvisie voor het Veerse Meer (idem). Landinrichting Walcheren (in uitvoering) met bijbehorende overlegstructuur. Waardevol Cultuurlandschap (Zak van Zuid-Beveland) met Consultatiegroep WCL). Verdieping Westerschelde (natuurcompensatie/ontpoldering); diverse overleg structuren: Bestuurlijk Overleg Westerschelde, Taakgroep Westerschelde (taakgroep van de Vereniging van Nederlandse Riviergemeenten), Proses.

Samenwerking tussen de twee waterschappen in het NL (waterschap Zeeuws-Vlaanderen en waterschap Zeeuwse Eilanden) vindt formeel plaats in de Zeeuwse Waterschapsbond.

7.3 Martin Jonker, Gemeente Veere (Ruimtelijk Ordening en Bestemmingsplannen)

28 september 2005

Hans Leneman

De heer Jonker houdt zich bij de gemeente Veere bezig met Ruimtelijk Ordening en Bestemmingsplannen en is ook betrokken bij de totstandkoming van het nieuwe omgevingsplan van de Provincie Zeeland. Vandaar weet hij ook iets over het Nationale Landschap. Verder heeft de gemeente nog iemand die het Nationaal Landschap vanuit

'groen' benadert; ook een collega die zich met recreatie en toerisme en economische zaken bezighoudt, heeft aandacht voor het Nationaal Landschap.

Er is tot nu toe geen overleg geweest tussen die gemeenten in Zeeland die het Nationaal Landschap vormen. De provincie zorgt nu voor de contacten. Dhr. Jonker geeft aan dat de totstandkoming van het omgevingsplan nu prioriteit heeft. In dat verband overlegt Veere (samen met Middelburg en Vlissingen) met de Provincie. Dit is het Regio overleg.

Veere heeft in de voorfase van de Nota Ruimte aangegeven dat ze niet principieel tegen het Nationaal Landschap is, maar dat ze het belangrijk acht dat het geen nieuwe drempels op gaat werpen met betrekking tot wonen, recreatie en bedrijvigheid.

Het beeld van het Nationaal Landschap is nog vaag. In de Nota Ruimte zijn de kernkwaliteiten globaal beschreven. Kreekruggen en Vliedbergen zijn concreet, maar Openheid is een globaal begrip. Waar moeten deze kwaliteiten komen te liggen? In het Regio overleg heeft Veere voorgesteld om een landschapsvisie voor heel Walcheren op te stellen, die moet concretiseren waar wel en waar geen kernkwaliteiten aanwezig zijn. Dit voorstel is door de partners in het overleg met instemming begroet. Is een actie die dit najaar plaats gaat vinden.

In de uitwerking wil men reeds bestaande plannen gebruiken om het Nationaal Landschap in te vullen. 'Niet het wiel opnieuw uitvinden' is het motto.

Inpassing van activiteiten in het landschap is een hoofdzaak bij verdere invulling van het beleid. Dit geldt voor wonen, en ook voor toeristische infrastructuur. Er ligt een Toeristisch beleidsplan, waar dit ook in staat. Een ander belangrijk punt is het behouden van de waarden die er nu zijn.

Veere heeft veel moeite met het 'migratiesaldo 0'. Een beleid om alleen kernen uit te laten breiden voor natuurlijke aanwas is in de praktijk niet uit te voeren en niet te handhaven. Immers na verloop van tijd zal er toch weer worden verhuisd en komen er weer andere mensen in de uitbreidingswijken.

Hierover is ook met de provincie contact gezocht. Het probleem wordt erkend, men beziet het met name vanuit de woningbouwafspraken met het stadsgewest (Middelburg en Vlissingen).

De gemeente Veere ziet voor zichzelf een duidelijk rol bij het realiseren van de doelen van het Nationaal Landschap. In overleg met de Provincie moet daar goed uit zijn te komen, zo verwacht de heer Jonker. De gemeente wil prioriteiten kunnen stellen bij de uitvoering van het beleid.

De belangrijkste plannen die in de op te stellen landschapsvisie meespelen zijn het bestemmingsplan buitengebied uit 1999 en de regiovisie Walcheren 2000+. Het eerste plan geeft een bevestiging van de bestaande situatie en formuleert beoordelingscriteria waarbij landschapsdeskundigen moet oordelen. Landschap is daarin een item.

Het tweede plan is al bijna uitgevoerd. Vanuit de (hiermee gepaard gaande) landinrichting is bijvoorbeeld aan dorpsbossen gewerkt en aan het Landfront Vlissingen (Atlantikwall). Een vergelijkbaar initiatief zijn de heggen projecten (met het initiatief van de Zeeuwse Milieufederatie).

Een belangrijk Belvédèreproject in de gemeente is de inpassing van de N57 in het landschap, waarvoor een bestemmingsplan is opgesteld, dat binnenkort aan de orde komt bij de Raad van State.

Specifiek voor het Nationaal Landschap zijn nog geen initiatieven ontplooid door de gemeente. De heer Jonker denkt wel dat in zijn gemeente dat soort initiatieven succesvol kunnen worden ontplooid. Het netwerk van verschillende sectoren en de verschillende overheden is goed ontwikkeld en de lijnen zijn kort. Hij noemt hier de VVV's en het ondernemersplatform (onder andere winkeliers, horeca), dat met de betrokken wethouder maandelijks om de tafel zit.

De gemeente heeft met name naar de provincie gecommuniceerd in het kader van het concept omgevingsplan. Daarbij krijgt ze via de landschapsvisie ook ruimte om haar ideeën te ventileren.

Met de provincie is er een voorlichting gehouden voor de dorps- en stadsraden over het omgevingsplan, in combinatie met de Nota Ruimte. Daar is ook het Nationaal Landschap aan de orde geweest. Iedere kern heeft zo'n raad en deze spelen een adviesrol bij het beleid en hebben zo zeker enige invloed.

Deze raden waren met name geïnteresseerd in hetgeen het Nationaal Landschap voor hun dorp gaat betekenen (consequenties). Dit moeten de provincie en de gemeenten samen oppakken, zo vindt de heer Jonker.

Richting maatschappelijke organisaties heeft de gemeente geen acties ondernomen, dat doet de provincie op dit moment.

Over de begrenzing is in de provincie nog wel enige discussie, maar dan met name tussen provincie en stadsgewest (Middelburg en Vlissingen).

De heer Jonker geeft aan dat hij wel behoefte heeft aan informatie (bijvoorbeeld via het IPO of de VNG) over hoe andere Nationale Landschappen het oppakken. Wat zijn de ontwikkelingen in de rest van Nederland? Via de provincie hoort hij wel eens wat, maar een nieuwsbrief of iets dergelijks zou welkom zijn.

Met name informatie over rechten en plichten, mogelijkheden en onmogelijkheden, en ook inzicht in financiële mogelijkheden zou welkom zijn. Met name omdat in het kader van het uitvoeringsprogramma (dat uit de landschapsvisie moet voortvloeien) ook een prioritering moet volgen. Dan is deze info belangrijk.

Het ILG wordt door een andere collega behandeld en de heer Jonker geeft aan dat de provincie dit met betrekking tot het Nationaal Landschap in de gaten houdt.

7.4 Veronique Calus en Gabrielle Naaijer, Gemeente Sluis

Oostburg, 30 september 2005

Hans Leneman

Mevrouw Calus werkt bij het Landbouwkloket in de gemeente; dit is opgericht en in eerste instantie ook meegefinancierd door de ZLTO, met als doel de agrariërs in de gemeente te adviseren, onder meer bij de opzet van projecten, waarmee ze hun bedrijf financieel kunnen versterken.

Ze is formeel beleidsmedewerker plattelandsbeleid en via het werk bij het landbouwkloket kent ze de weg van idee naar project, ook planologisch. Ze kan vragende personen naar de juiste persoon binnen de gemeente verwijzen.

Mevrouw Naaijer is planologe en werkt bij de gemeente onder andere aan bestemmingsplannen. Verder houdt ze zich bezig met een aantal grote projecten, die met Ruimtelijke Ordening samenhangen in Cadzand Bad en Sluis.

Bij de gemeente zijn er 2,5 Fte met RO bezig en dat is veel te weinig. Vandaar dat bij de totstandkoming van het gebiedsplan West Zeeuws Vlaanderen mevr. Calus ook bij is gesprongen. Kwam daarnaast van pas in verband met de nauwe relatie met de landbouwontwikkelingen. Datzelfde bijspringen gebeurt nu bij het Integraal Omgevingsplan (IOP).

De begrenzing van het Nationale Landschap wordt geregeld via dit IOP; eigenlijk is het een herziening van het streekplan. Hierbij moet worden aangetekend dat de begrenzing van de kernen hierbij niet zijn inbegrepen, terwijl die wel in het Nationaal Landschap zijn opgenomen, zo heeft de gemeente begrepen.

Sluis heeft een landschapsplan, dat specifiek voor het opstellen van het gebiedsplan is opgesteld. De gemeente is dan ook actief op dit gebied.

De samenwerking tussen verschillende partijen loopt goed. Gemeente en VVV(recreatie) werken goed samen en de Recron wordt ook genoemd en dit geldt ook voor de samenwerking met de landbouw (zie ook het landbouwloket). Ook de ANV Bloeiend West Zeeuws Vlaanderen wordt genoemd als partner hier. Het Zeeuws Landschap heeft een aantal terrein in beheer, maar is geen grote speler. De lokale natuurbeschermingsvereniging is nogal radicaal in haar standpunten en dat levert nog wel eens fricties op. Tenslotte is ook met het Waterschap de samenwerking goed te noemen. Mevrouw Calus en Mevrouw Naaijer vatten de samenwerking samen onder het motto: gezamenlijk en recht vooruit!

Over het Nationaal Landschap is het breed gedragen gevoel bij de bestuurders: angst, angst dat alles op slot gaat en dat er geen ontwikkelingen meer mogelijk zijn. Beiden omschrijven de oorzaak van deze angst als volgt: de consequenties van het Nationaal Landschap zijn niet bekend.

Deze angst is ingegeven door 'Stampershoek Noord'; al een aantal jaren wordt een mogelijke uitbreiding voorbereid van een regionaal bedrijventerrein. De Inspectie van VROM heeft nu (in 2005) deze voorgestelde uitbreiding afgewezen met als argument dat zoiets in het Nationaal Landschap niet mag. Meer uitleg is er niet over geweest van de kant van de VROM inspectie.

Uiteindelijk moet de provincie de voorgestelde wijziging van het bestemmingplan goedkeuren; Mevrouw Calus en mevrouw Naaijer achten het oordeel van de VROM inspectie hierbij wel belangrijk.

Het oordeel van de Inspectie kwam volslagen uit de lucht vallen. En vervolgens raakte iedereen in de gemeente in paniek. De Provincie probeert nu de scherpe kanten van het geheel te halen. De verantwoordelijke gedeputeerde was eerst voor het plan van de gemeente maar houdt zich nu op de vlakte.

Ander punt van zorg is de enorme haast waarmee de plannen voor het NL gemaakt moeten worden. Dit houdt ook wel verband met het voorgaande (Stampershoek Noord), omdat het 'Inspectie oordeel' niet heeft gezorgd voor meer inzicht over wat nu wel en wat nu niet mag in het Nationaal Landschap.

Een uitleg over waarom West Zeeuws Vlaanderen Nationaal Landschap is zou moeten worden benadrukt. Dan kan ook het verband met mogelijke ontwikkelingen

(gewenst of niet) worden gelegd. Wordt in Sluis nu de recreatie beperkt? Mevrouw Calus en mevrouw Naaijer benadrukken dat het Nationaal Landschap een economische achtergesteld gebied is in ons land.

Daarbij is er wel degelijk een gevoel van trots, dat heeft de verantwoordelijke wethouder recent ook in de raad aangegeven. De gemeente weet echter wel wat ze wil.

West Zeeuws Vlaanderen is een voorbeeldgebied (pilot) op het terrein van de ontwikkelingsplanologie. Dat loopt niet goed, het lijkt procedureel (met inachtneming van de bestaande procedures) heel moeilijk om dit te realiseren. VROM en EZ hebben ook speciale aandacht voor Cadzand Bad (pilot in welk kader?). VROM houdt hierbij vast aan het standpunt: let op het is hier nationaal Landschap!

Er is over het Nationale landschap geen contact met andere gemeenten geweest. Is tot nu toe ook niet zoveel behoefte toe.

De gemeente vindt dat het Nationaal Landschap er alleen kan komen als het aan het recent vastgestelde gebiedsplan voldoet. Je krijgt het niet verkocht bij de inwoners om dat hele traject nogmaals door te gaan. Bovendien is niet duidelijk wat de toegevoegde waarde zal zijn. Waarom Nationaal Landschap? Is de centrale vraag die het rijk uit zou moeten leggen. VROM heeft dat in ieder geval bij Stampershoek Noord niet gedaan. Het uitleggen ziet de gemeente als eerst als een taak voor het rijk, en daarna voor de provincie.

De Provincie zou een workshop kunnen organiseren, waarin de uitgangspunten van het NL waar mogelijk gezamenlijk met de gemeenten kunnen worden besproken.

Contact met de provincie over het ILG is tot nu toe beperkt tot Nationaal Landschap en Landinrichting.

7.5 Mariska van Nieuwenhuijzen, Gemeente Borsele (Gebiedsmakelaar)

Heinkenszand, 30 september 2005

Hans Leneman,

Mevrouw van Nieuwenhuijzen is nu 2 jaar gebiedsmakelaar in de gemeente. Ze brengt hierbij ideeën uit het voormalige WCL gebied Zak van Zuid Beveland in contact met financieringsmogelijkheden en maakt zo projecten mogelijk. De Provincie Zeeland kent een loket Vitaal Platteland en ze maakt ook gebruik van LEADERplus en POP gelden.

Haar functie komt voort uit het WCL-loket van de gemeente. WCL is nu opgeheven (vanuit LNV) en de provincie heeft zich teruggetrokken. De gemeente wil door en de structuur van overleggen is gebleven, onder andere met agrariërs, recreatiebedrijven, het waterschap en de gemeente. WCL kent een 'erfenis' in de zin dat er nog veel projecten lopen. De bewustwording van het nut van samenwerking is gekomen en daardoor is het mogelijk veel geld uit de verschillende potten te halen. Ze noemt als voorbeeld routestructuren. Leaderplus financiert vooral vernieuwende dingen.

Naast genoemde partijen is ook de Stichting Behoud Zak van Zuid Beveland (opgericht via de ZMF, als reactie op de komst van de Westerscheldetunnel) en de ANV/milieucoöperatie actief in WCL kader. Natuurmonumenten is de enige actor in het gebied die niet in het samenwerkingsverband aanwezig is.

De gemeente houdt het samenwerkingsverband in stand omdat het Nationaal landschap er komt.

Mevrouw van Nieuwenhuijzen heeft via de Nota Ruimte gehoord van het Nationaal Landschap. Ze is info gaan zoeken en heeft actief de provincie benaderd om voor de consultatiegroep WCL een toelichting te geven. Ze is daar zelf achteraan gegaan.

Het beeld bij de gemeente over het Nationaal Landschap is dat er nu geld komt voor allerlei projecten. Mevrouw van Nieuwenhuijzen hoopt dat voor bepaalde activiteiten er meer geld zal komen. Ze acht daarbij wel de kernkwaliteiten in het gebied leidend voor het toekennen van geld. Daarom is er ook contact met de provincie geweest over deze kwaliteiten omdat in eerste instantie historische boerderijen daarin ontbraken. De voorgestelde wijzigingen zijn na overleg met de provincie overgenomen.

Over het Nationale Landschap is er geen contact met andere gemeenten geweest. Mevrouw van Nieuwenhuijzen vraagt zich wel af hoe anderen er nu mee omgaan. Verder is ze bezorgd over de naamgeving, met name in relatie tot het WCL. Dat is in haar gemeente een begrip. Ze weet nu niet wat ze naar buiten toe naar de burgers duidelijk moet maken.

In de gemeente bestaat wel een zekere mate van trots; men is nationaal erkend en wil dat wel in de promotie meenemen. Die promotie wil men dan wel in eigen hand houden. Tegelijkertijd was men eerst wat bevreesd dat de andere gebieden in het NL voorgetrokken zouden worden, omdat ze minder ver zijn vergeleken met de Zak van Zuid Beveland. De provincie zou daar meer energie (lees geld) aan willen spenderen. Die vrees is er nu niet meer.

Er ligt een gebiedsperspectief voor het WCL gebied, waarin streefbeelden voor Landbouw, Landschap en Recreatie zijn geschetst. De ontwikkeling van de vitaliteit van het platteland wordt steeds belangrijker.

Ook het bestemmingsplan buitengebied is van belang, omdat daarin de mogelijkheden voor nieuwe economische dragers op het platteland worden bepaald en ook de woningbouw wordt gereguleerd.

Ontpoldering speelt wel een rol in de gemeente. Er is weinig met Belvédèresubsidies gedaan. Een aantal kleine kernen staat als bekend dorpsgezicht onder monumentenzorg.

De positie van de landbouw is moeilijk, en met name de opvolging is een probleem. Opvallend vindt mevrouw Van Nieuwenhuijzen dat op gebied van verbreding er relatief weinig initiatieven uit de landbouw komen. Ze ziet met name import bewoners voor vernieuwende impulsen zorgen, en sommige boeren zijn echt voor verbreding gemotiveerd. Realiseren van cultuurwandelpaden over agrarisch gebied is moeilijk.

Het toerisme heeft aandacht in de promotie van de gemeente. Hier is het dilemma het zoeken van de balans: rust en ruimte wil je behouden, en dus kan de recreatie met name kleinschalig zijn. Fiets- en Wandeltoerisme bieden mogelijkheden.

Opvallend vindt ze de houding van nieuwe bewoners in de dorpskernen, die voor de rust en ruimte Zeeland opzoeken. Met name deze groep beschouwt een toename van activiteiten als storend, terwijl de Zeeuwen hiermee minder problemen lijken te hebben.

Ten aanzien van het migratiesaldo 0 is met de provincie contact gezocht en aangedrongen op helderheid. Dit contact liep via Erik de Koning en leidde tot een overleg tussen gemeente en provincie. Provincie (gedeputeerde en de Koning) hebben vervolgens resultaten daarvan opgenomen in het uitvoeringsprogramma (klopt dit?)

Het deelgebied binnen het Nationaal Landschap moet een visie ontwikkelen die moet leiden tot plannen die in het uitvoeringsprogramma komen te staan. Een extern bureau, dat veel parate kennis heeft en ook voor de gemeente heeft gewerkt, levert deze visie in opdracht van de provincie. De betrokkenheid van de gemeente is niet helemaal duidelijk.

De gemeente heeft richting haar inwoners nog weinig laten weten over het Nationaal Landschap, alleen een keer via de WCL nieuwsbrief. Men wil wel, maar er is nog zo weinig bekend. Dat beschouwt mevrouw Van Nieuwenhuijzen als een serieuze handicap. Moet ze de nieuwsbrief (nu WCL nieuwsbrief) van naam laten veranderen? Ze weet niet waar ze aan toe is. Ze kent geen folder van LNV over Nationale Landschappen.

In principe vindt ze dat het Nationaal Landschap een heldere bestuurlijke structuur heeft, met de provincie als regisseur. Wel is wat haar betreft het verband met het verleden (WCL) onduidelijk.

De provincie gaat met de 3 gebieden gescheiden om en werkt het uitvoeringsprogramma uit. Voor 2005 gaat het in Borsele om projecten met een omvang van plm. 100.000 euro. Mevrouw Van Nieuwenhuijzen heeft nog niets van het ILG vernomen.

Ze zou een LNV nieuwsbrief over Nationale Landschappen op prijs stellen, om te weten hoe het in andere delen van het land gaat.

Naschrift van mevrouw Van Nieuwenhuijzen op 28 november

Ik kan u hierbij al wel melden dat we inmiddels voortvarend aan de slag zijn gegaan met het Nationaal landschap. Morgen vindt er een workshop plaats met organisaties uit de regio om te komen tot goede projecten (ten behoeve van het op te stellen Uitvoeringsprogramma door de provincie) en ook over ILG komen er inmiddels initiatieven vanuit de provincie om andere betrokkenen hierover te informeren.

8. Het Groene Woud

8.1 Ger Duijf, Provincie Noord-Brabant (Projectleider Groene Woud)

Greet Overbeek

Ger werkt bij de provincie N-BR, directie Ecologie met als opdrachtgever Simon Middelkamp, directielid Directie Ecologie. Portefeuillehouder in GS voor het Nationaal Landschap is Annemarie Moons.

Algemeen

Een aantal (globale) kenmerken van het Nationaal Landschap (gemeenten, aantal inwoners enzovoort). Het Groene Woud bevat 10 kleine gemeenten en 3 grote steden (Den Bosch, Eindhoven, Tilburg) die tot Brabant Stad behoren. In totaal heeft het Groene Woud 760 duizend inwoners, waarvan 1/3 in de kleine gemeenten (224 duizend) en 2/3 Brabantstad (536 duizend). Het totale oppervlak bedraagt 85 duizend hectare, waarvan bijna 2/3 in de kleine gemeenten (55 duizend) en ruim 1/3 in Brabantstad (30 duizend). Zie verder bijlage 1.

Wat is de opgave uit de Nota Ruimte voor het Nationale Landschap?

- Onze kernkwaliteiten zijn: kleinschalige openheid, groene karakter en samenhangend complex van beken, essen, kampen, bossen en heides. In het Pva NL Het Groene Woud wordt beoogd de ambities specifiek te maken (Middelkamp & Duijf, juni 2005).
- Wat betreft migratiesaldo 0: dat is bij ons geen discussie meer, omdat een en ander al in het streekplan is vastgelegd. De woningbouwopgave voor Noord-Brabant is geheel binnen de stedelijke regio's geconcentreerd. Alleen de gemeente Oisterwijk heeft ook een woningbouwopgave. Voor alle andere gemeenten in Het Groene Woud geldt migratiesaldo nul.
- Belangrijk is de begrenzing. De vraag is of het NL alleen het Groene Woud moet bevatten (klein) of ook het westelijk gelegen gebied waarin zich het NP de Loonse en Drunense Duinen bevindt (groot). In dat laatste geval kan het grotere NL de Meierij gaan heten. Dit bespreken we in september.
 - a. Met betrekking tot. Ontwikkeling NL: Klein heeft als voordeel meer focus; Groot heeft als voordeel dat je beter bij de historie aansluit + landschappelijk gezien wordt een groter beschermingsgebied ook toegejuicht.
 - b. Met betrekking tot Begrenzing: bij Klein is de begrenzing rond de 3 steden B, E, T. al afgesproken en zal het NL ten oosten van rijksweg N65 blijven. Verder zal een te ontwikkelen nieuwbouw kern bij Oisterwijk buiten het NL blijven. Bij Groot zal de begrenzing eerder richting N261 gaan. Probleempunten zijn dan de kern rond Oisterwijk en de boomkwekerijen bij Haaren. c. met

betrekking tot Brabantstad. Er komt een deelprogramma voor de 3e schil van het NL om de grote steden bij het NL te betrekken.

Het programma voor NL Het Groene Woud loopt in de tijd gelijk op met de reconstructie. Beiden moeten daarom in 2016 klaar zijn (was al eerder afgesproken voor de reconstructie) qua doelen en implementatie.

Zijn er voor het Nationaal Landschap beleidsplannen, zoals regiovisies, streekplannen, of andere plannen waarin landschap en cultuurhistorie een plaats heeft? Wat is de stand van zaken met betrekking tot deze plannen?

Het succes van dit NL is dat we al een aantal jaren bezig zijn.

- a. De start is het met elkaar verbinden van natuurgebieden geweest. De naam 'Groene Woud' is rond 1994 ontstaan voor het landschap globaal gelegen tussen de steden Den Bosch, Tilburg en Eindhoven. Het oorspronkelijke idee was het ontwikkelen van een groot, samenhangend landschappelijk waardevol gebied waarvan de basis grotendeels gevormd wordt door de natuurgebieden de Kampina, de Mortelen, de Scheeken en de Geelders. Het Groene Woud kreeg in 1998 een nieuwe impuls dankzij initiatieven van de terreinbeherende organisaties. Eind 1999 wordt het pva 'Groene Woud' vastgesteld door het college van GS Noord-Brabant. Het ontwikkelingsperspectief van een natuurpark in een landschappelijk en cultuurhistorisch waardevolle omgeving is geschetst in de omgevingsvisie van de provincie NB in 2001. In die tijd liepen er een 43 projecten. Vervolgens is er ook bij de steden weerklank gevonden door bij het rijk ICES-gelden te claimen voor de realisering van het Groene Woud (2002). In 2002 wordt het convenant Uitvoeringsprogramma van het GW ondertekend door de samenwerkende partners: provincie, reconstructieciëes, waterschap, Brabantstad, terreinbeheerders, BMF, ZLTO, gemeenten, regio VVV Meierij. In 2004 groeit het aantal projecten van 43 naar 104. Daarvan zijn er 10 ook gerealiseerd (volledig afgerond). De vaststelling van de Nota Ruimte en de 20 NL heeft een nieuwe impuls gegeven aan het bovengenoemde pva (maar anders waren we ook doorgedaan).
- b. De communicatie loopt tussen vele groepen. Men kent elkaar zowel formeel als informeel langs vele netwerken. Daar zijn ook ambtenaren en bestuurders bij betrokken.
- c. NL bouwt voort op het vastgesteld streekplan en de vast gestelde plannen in reconstructieopgave in de Meierij. Er is een overlap van circa 75% van de projecten/gelden en mensen in het GW en de reconstructie. De formationele capaciteit voor uitvoering voor NL Groene Woud is 1,5 fte, voor Reconstructiegebied De Meierij 3,0 fte De vraag is hoe je met 4,5 mens 400 miljoen kan behappen tot en met 2016?

Zijn er in het Nationale Landschap overlegstructuren aanwezig? Commissies en degelijke? Zo ja met welke achtergrond, en met welk doel? Wie zijn de belangrijkste 'stakeholders'; wie spelen er geen rol van betekenis? Is er samenwerking in het Nationale landschap tussen gemeenten onderling, tussen gemeenten en waterschappen, en tussen andere 'stakeholders'?

Als kartrekker van Het Groene Woud werkt de provincie Noord-Brabant nauw samen met Brabants Landschap, Staatsbosbeheer en Natuurmonumenten. Hier komen steeds meer partijen bij zoals gemeenten en het waterschap. De reconstructiecommissie De Meierij is de bestuurlijke verantwoordelijke organisatie voor het uitvoeringsprogramma van Het Groene Woud. Andere ontwikkelingen zoals de vorming van een Nationaal Landschap, de invulling van de Duurzame Driehoek en BrabantStad worden begeleid door respectievelijk de besturen van de Duurzame Driehoek, BrabantStad en het Bestuurlijk Platform van Het Groene Woud dat fungeert als klankbord en afstemmingsorgaan voor de provincie bij de uitvoering van dergelijke activiteiten. In 2002 wordt het convenant Uitvoeringsprogramma van het GW ondertekend door de samenwerkende partners: provincie, reconstructieciëes, waterschap, BrabantStad, terreinbeheerders, BMF, ZLTO, gemeenten, regio VVV Meierij. Het Bestuurlijk Platform GW adviseert aan GS dat uiteindelijk de beslissingen neemt.

Ieder zit in het Bestuurlijk Platform, omdat hij bestuurslid is van organisatie x en geacht wordt het vertrouwen te genieten bij de achterban van die organisatie. Hij of zij zit er niet in namens organisatie x. We proberen in het Bestuurlijk Platform 2 vertegenwoordigers van het grote bedrijfsleven te krijgen (banken en werkgeversorganisatie).

Gemeenten en Waterschappen in het Nationale Landschap:

- beelden¹ (visies op) bij het Nationale Landschap?
- activiteiten op het gebied van landschap en cultuurhistorie?
- ambities met het Nationale Landschap?

Welke beelden leven er bij gemeenten c.q. waterschappen over het Nationale Landschap? Welke opgaven zien zij voor het Nationale Landschap? Wie moeten die opgave realiseren en wat is hun positie bij die realisatie?

De betrokkenheid van de gemeenten is sterk. Boxtel is een trekker evenals Oisterwijk. Oirschot wil graag, dat wil zeggen wethouder en ambtenaar, maar de achterban is wat gereserveerder. De overige kleinere gemeenten reageren lauwer. Van de grote omringende steden werken Eindhoven en Tilburg wel sterk mee, Den Bosch nog niet zo. Verder zijn ook het Brabants Landschap en Natuurmonumenten sterk betrokken. Het Waterschap is ook een belangrijke speler en heeft als voordeel dat zij zelf middelen heeft om in te zetten.

Over de rol van landeigenaren: zij zijn op zich goed betrokken, maar hun vernuft met betrekking tot streekproducten is nog niet zo groot. Dan kan door de gebiedsmarketing meer impuls krijgen.

¹ Denk hierbij aan items als bestuurlijke vernieuwing (verticaal, dat wil zeggen verschuiving van verantwoordelijkheden tussen rijk, provincies en gemeenten, en horizontaal, dat wil zeggen samenwerking met verschillende actoren met het oog op een doel) ontwikkelen met kwaliteit (het landschap moet positief ontwikkeld worden) en draagvlakontwikkeling.

Is er een Landschapsontwikkelingsplan¹ in de gemeente? In welk stadium bevinden dit plan zich? Wat betekent dit concreet?

Idem voor Belvedere projecten in de gemeente. Zijn er andere initiatieven op het gebied van landschap en/of cultuurhistorie? Wat is de plaats van landschap en cultuurhistorie in Waterschapsbeleid en -plannen? Wat houdt concreet dit in?

8 Welke activiteiten, samenhangend met het Nationale Landschap, gaat de gemeente c.q. het waterschap ondernemen?

Communicatie over het Nationale Landschap

Welke communicatieacties heeft u reeds zelf ondernomen met betrekking tot het NLS?

- Richting Rijksoverheid, provincie, VNG, UvW
- Richting uw burgers/inwoners
- Richting andere organisaties
- Zowel intern als extern?
- Welke doelstelling(en) heeft u met deze acties nagestreefd? (Bijvoorbeeld...:)
- Betreft u hierbij ook burgers in uw gemeente? Hoe worden deze betrokken?

Communicatie heeft een strategie nodig, je moet met een doel en een visie hebben. Belangrijke activiteiten tot nog toe zijn geweest een digitale nieuwsbrief en het opzetten van de website www.hetgroenewoud.com. Onlangs is er een door de lokale ondernemers georganiseerd streekfestival geweest dat 10 tot 15.000 bezoekers heeft getrokken. Met deze activiteiten hebben we vooral de bewoners en ondernemers van het gebied proberen te interesseren. Verder zijn er veel fiets- en wandelroutes ontwikkeld. Er zijn boeken over het GW uitgebracht en we gaan met branding aan de slag. (b). Wij zijn in contact met de rijksoverheid en de provincie, onlangs waren we gastheer voor een uitwisseling over de Nationale landschappen (a). De communicatie betreft veel organisaties binnen het gebied die als partner betrokken zijn (c, d).

De afgelopen 3 jaar hebben we 2 ton/jaar aan communicatie besteed. De communicatie begint nu vruchten af te werpen, want de initiatieven komen nu naar ons toe en zorgen dat de resultaten beginnen uit te kristalliseren.

Als de momenten er zijn, proberen we te communiceren, zoals onlangs het vertonen van een filmpje via omroep Brabant. We hebben echter ook de dagen van het fietsen, van het platteland en van het landschap.

Wij zijn bezig met branding van het gebied en de producten. Van het voorjaar zijn we naar een conferentie hierover in Cork geweest. We willen de ontwikkeling van de streek promoten en de producten. We beginnen met de promotie van het gebied. Je moet eerst het gebied promoten en dan de producten er binnen. Belangrijk is ook meer externe communicatie. Tot nog toe is onze communicatie vooral in het gebied zelf geweest, dat geldt ook voor onze website. Er is dus nog weinig extern gerichte communicatie geweest.

De vraag is welk beeld je in de communicatie gaat promoten. Tot nog toe lag de nadruk sterk op de uniciteit van het natuurgebied. Dat is nu wel goed op orde. Minder

¹ Info via Landschapsbeheer Nederland en of het MNP Natuurcompendium.

aandacht is er geweest voor het toeristisch-recreatief potentieel. Daarnaast ook niet voor de producten van de streek. Dat is nu nog te zwak en kan pas meer worden als de streek meer bekendheid heeft gekregen. De producten van de streek zijn uiteindelijk wel belangrijk. Immers een strategie om een streek in stand te houden kan niet zonder economische dragers. Daarom is het ook belangrijk om private bedrijven uit de steden erbij te betrekken.

We willen meer aandacht besteden aan het toeristisch-recreatief bekend maken van het gebied. Dit we onder andere door poorten naar de steden te maken en routes in de steden te laten starten. Een poort is er al in Oisterwijk. In Boxtel gaat het oertijdmuseum ook als een poort functioneren. In Den Bosch kunnen we een connectie maken met het toerisme, Eindhoven heeft meer zakelijk potentieel. Tilburg heeft van beiden wat.

Wat we willen verbeteren is:

- de communicatie naar buiten en dus meer uitdragen wat we doen en al hebben gedaan.
- meer samenwerken met onze partners die ook tijd en energie aan communicatie met betrekking tot het GW doen. Te denken valt aan de reconstructie Meierij en het innovatieplatform duurzame Meierij.

Op dit moment speelt echter vooral een betere slag maken naar onze doelgroepen, dat wil zeggen. de bewoners van het gebied en van de omringende steden. Zo willen we meer met kinderen en scholen doen. Daarna zal er pas aandacht voor de bezoekers van buiten komen.

Wat verwacht U van de provincie en het rijk met betrekking tot communicatie over de Nationale Landschappen? Wordt er over het uitvoeringscontract gecommuniceerd met gemeenten en waterschappen?

Het Groene Woud wil graag met de rijksoverheid en andere voorlopende NL (Laag Holland, ZW Zeeland, Heuvelland, Drentse Aa) in een werkgroep meedenken over een te volgen communicatiestrategie.

Voor 2005-2006 zullen we in de communicatie vooral de nadruk leggen op projecten die resultaat op gaan leveren. Projecten zullen dus meer naar ontwikkelingsfase worden ingedeeld en van daaruit worden belicht.

In 2006 zullen we ook meer aandacht aan cultuur binnen onze projecten geven. Een leuk voorbeeld zijn de gedichtjes langs de Dommel. www.cubra.nl belicht hierover.

Indien nog niet aan de orde geweest

Van wie ontvangt u informatie over (het beleid rond) het Nationale Landschap Heeft u behoefte aan (meer/andere) informatie over Nationale Landschappen? Zo ja, op welke terreinen precies? Van wie (de provincie, het Rijk of anderen) zou u deze informatie willen ontvangen? Heeft u behoefte aan een andere manier van communicatie over Nationale Landschappen? Heeft u suggesties voor verbeteringen ten aanzien van de communicatie en organisatie van het beleid rond Nationale Landschappen?

Verder

Suggesties voor personen die we zouden moeten spreken:

G. v/d Oetelaar, wethouder Boxtel,
P. van Oers , ambtenaar Boxtel
C. van Dijk, ambtenaar Oirschot
P. Gondrie, wethouder Best en J. den Otter, ambtenaar Best
H. Elemans, waterschap de Dommel, stroomgebiedsmanager
G. Wouters, wethouder Schijndel
J. Biesheuvel, ambtenaar Tilburg
F. van Beerendonk ZLTO
Desire van Laarhoven, communicatieadviseur Het Groene Woud - Imagro BV
project communicatie: vraag de wethouder van Eindhoven (Jacqueline Kuppens).
Betrokken bij poorten en wandelpaden/routes vanuit Eindhoven.
project landeigenaren: vraag ook Ernst Jonkers van camping de Boskant.
Kern ontwikkeling GW (conclusie Greet Overbeek): veel energie besteed aan netwerken;
netwerken vormen goede afspiegeling van bewoners/organisaties in het GW.

Een goed onderhouden landschap trekt meer economie aan. Weet stedelijke omgeving er goed bij te betrekken, door middel van het schillenverhaal met aandacht voor de verschillende potenties tav natuur/landschap/economie een goede relatie aan het opbouwen. Ambitie om samenhang tussen GW en groene projecten stedelijke regio's te brengen ((Middelkamp & Duijf, juni 2005). (ontbreekt bijvoorbeeld in het Groene Hart waar veel meer fragmentatie en tegenstellingen zijn).

8.2 Hein Elemans, Waterschap Den Dommel

8 september 2005
Greet Overbeek

Over het Waterschap

Dit waterschap is waarschijnlijk het groenste waterschap. Van ons budget (75 miljoen), wordt 80% aan natuurprojecten besteed. Wij doen heel veel in natuurprojecten en werken dan samen met het Brabants Landschap. Dat is onze nieuwe manier van werken geworden in plaats van de oude sectoraal sec op water gericht.

Het waterschap is totaal veranderd. Vroeger was het agrarisch gericht, nu maken boeren maar 18% van onze stemmen uit. Ze zijn echter wel goed georganiseerd en weten daarmee hun belangen goed naar voren te brengen.

Over het Groene Woud

Het gebied is overgeorganiseerd. Er zijn 8 gebiedsprogramma's (NL, NP, reconstructie, 2x landinrichting, duurzame Meierij, gebiedscampagne). Als Waterschap worden wij geacht voor elk programma iemand als te leveren. Dat kost veel menskracht. Het waterschapsgebied als geheel bestaat qua oppervlak uit 1/ natuur, 1/3 landbouw en 1/3 bebouwing.

Over de Stichting het Groene Woud

Dit vertegenwoordigt de burgers en maakt kleine initiatieven mogelijk. Hein is hiervan medebestuurder evenals wethouder Ger van den Oetelaar. Geld hiervoor krijgen is niet het probleem, omdat je tot 80% van het gevraagde subsidie kunt krijgen en de resterende 20% op basis van vrijwillige inzet mogelijk maakt. Soms is het wel lastig om het uitgevoerd te krijgen. Projecten die zij honoreren zijn activiteiten met bijvoorbeeld de heemtuin en de terugkeer van de boomarter.¹

1. Welke beelden leven er bij gemeenten c.q. waterschappen over het Nationale Landschap? Welke opgaven zien zij voor het Nationale Landschap? Wie moeten die opgave realiseren en wat is hun positie bij die realisatie?

Als er geen NL was, dan had ik hetzelfde werk gehad. Het NL rondt af wat er al is. Het Waterschap is betrokken bij veel natte natuurprojecten (natuurparels) die zijn afgesproken bij de reconstructie, soms als initiatiefnemer, soms als participant. Wij besteden veel tijd aan besturen. Daarbij lopen er al veel projecten, waarbij er sommigen (te) ver van de bevolking af komen te staan.

Op dit moment is er weinig behoefte aan nieuwe opgaven voor het NL door het Waterschap vervuld. Wij zijn al bezig om de otter terug te halen. Wellicht later wel als het NL Groene Woud gaat draaien. Wel is er een belangrijke opgave voor het NL als geheel, namelijk veel meer contact maken met de 3e schil, dat zijn de omringende steden. De kunst is om alle schillen erbij te betrekken en dus met name het NL voor de steden zichtbaar te maken. Uiteindelijk kan het GW niet alleen gesubsidieerd door het leven gaan en moet er voldoende lokaal draagvlak ontstaan.

Ook de reconstructie was oude wijn in nieuwe vaten. De reconstructie heeft echter wel bijgedragen aan een betere regierol van de provincie. Die is meer naar buiten gaan treden en denkt minder in sectorale hokjes. In feite zie je bij het Waterschap een soortgelijke verandering: naar buiten te treden om aan de stemmende bevolking een en ander duidelijk te maken. Verder werken we veel meer samen met andere functies (natuur) in plaats van op onszelf.

Zijn mening over de keuze tussen het grote gebied en het huidige gebied dat als Groene Woud wordt aangemerkt. Voorkeur gaat naar het grotere gebied, maar graag onder de huidige naam. De naam Meierij is te cultuurhistorisch en dekt de lading te weinig.

Wat is de plaats van landschap en cultuurhistorie in Waterschapsbeleid en -plannen? Wat houdt concreet dit in?

Cultuurhistorie wordt belangrijker, ook om je achterban erbij te betrekken. Dat is lastig voor het Waterschap, die wel graag aan haar achterban een en ander wil laten zien. Wij

¹ *Kansen voor de boomarter in Het Groene Woud*

In de Nota 'Uitvoering soortenbeleid Noord Brabant' is de boomarter in de prioritaire soortenlijst genoemd als één van de soorten die extra aandacht zal krijgen via een habitatplan. Omdat zo'n 40 jaar geleden de boomarter nog in Brabant voorkwam en de omstandigheden geschikt lijken (Midden-Brabant bevat veel, vaak oudere bossen) is de boomarter één van de belangrijkste en aansprekendste doelsoorten voor Het Groene Woud.

Projectpartners

Trekker: Stichting Het Groene Woud in Uitvoering.

hebben op het terrein van waterbeheer geen cultuurhistorische restanten die zichtbaar zijn. Dit in tegenstelling tot Den Bosch, dat bijvoorbeeld zijn vestingwerken heeft. Wij zijn wel betrokken bij het recreatieve waterbeheer. Zo staan wij in de Meierij roeiboten toe en wordt er op de Dommel gekanoed (geen motorboten). Hein heeft zelf ook meegewerkt aan het plaatsen van gedichtjes langs de dommel (heeft er 6 gemaakt). Plan van het waterschap is om langs de oevers 1.000 informatie borden te gaan plaatsen. De provincie heeft wat moeite er mee. Als we het ergens doen, dan doen we het ook graag samen in plaats van vooral ons logo te profileren.

NB. Het projecten boekje moet niet als compleet worden gezien. Er zijn meer EVZ. Over de onderlinge taakverdeling met natuur: het Brabants Landschap beheert alleen, zij heeft niet veel middelen. Doorgaans zorgen provincie en DLG voor de grond verwerving, nu gaan gemeenten en Waterschap dat ook vaker zelf doen. De inrichting is veelal in handen van gemeenten en Waterschap. Zij werken als een organisatie. DLG doet het deels ook, maar dan als een projectbureau.

Overzicht van enkele projecten die het Waterschap trekt en/of in participeert

EVZ Grootte Waterloop (N34)

Het project omvat het inrichten van de beek de Grootte Waterloop voor de functie waternatuur (volgens het streefbeeld beken en kreken) en het aanleggen van een natte ecologische verbindingszone (EVZ). Het is een aanvulling op het onderdeel landschapsplan van de ruilverkaveling Sint-Oedenrode. Aanvullend op het Plan van Toedeling worden gronden aangekocht en oevers ingericht. Het gewenste resultaat zal 3,7 km beekherstel en 3,7 km natte EVZ zijn.

Projectpartners.

Trekker: Waterschap De Dommel.

Overige partijen: Gemeente Boxtel, Brabants Landschap, DLG.

Inrichting Essche Stroom (N35)

Dit project behelst het aanpassen van de Essche Stroom en omgeving voor de functie van viswater, een (deels robuuste) ecologische verbindingszone (EVZ) en het realiseren van waterbergingsgebieden. Het resultaat zal zijn 2.200.000 m³ waterberging, 9 km beek heringericht voor de functie viswater, 3 vispassages en 4 km natte EVZ.

Projectpartners.

Trekker: Waterschap De Dommel.

Overige partijen: Provincie Noord-Brabant, DLG, Brabants Landschap, Gemeente Boxtel, Gemeente Haaren, Gemeente Sint-Michielsgestel, ZLTO.

Realisatie Visie Voorste Stroom (N35)

De Voorste Stroom heeft de functie viswater en is aangewezen als natte ecologische verbindingszone (EVZ). De waterbodem van de Voorste Stroom wordt volledig gesaneerd en de beek heringericht. Het beekprofiel en de oevers worden aangepast en diverse landschapselementen en poelen worden aangelegd (3,5 km. ingerichte natte EVZ). Daarnaast komen er drie vispassages ter hoogte van de stuwen. Tevens wordt bekeken of er ruimte voor waterberging kan worden gecreëerd in de laagste delen van het beekdal.

Projectpartners.

Trekker: Waterschap De Dommel.

Overige partijen: Terreinbeheerder (Brabants Landschap), gemeente Oisterwijk, gemeente Tilburg, ZLTO, provincie Noord-Brabant.

Robuuste EVZ Beerze systeem (N56)

Het project Robuuste Ecologische Verbindingszone (REVZ) Beerze systeem bevindt zich nog in de opstartfase, waarin de exacte aanpak nog bepaald moet worden. Wel is reeds besloten dat de REVZ niet eerst wordt begrensd, maar dat er gewerkt wordt vanuit kansen. De begrenzing vindt pas achteraf plaats.

Om hier in de praktijk mee te kunnen werken is een zoekgebied voor de REVZ op kaart gezet. Binnen dit zoekgebied kunnen gronden aangekocht worden en kan gekeken worden naar de mogelijkheden voor agrarisch natuurbeheer. Deze werkwijze is inmiddels door LNV goedgekeurd.

Projectpartners.

Trekker: Provincie Noord-Brabant.

Overige partijen: ZLTO, Brabants Landschap, Staatsbosbeheer, DLG, Natuurmonumenten, Waterschap De Dommel, gemeenten.

Ontwikkeling Blauwhoefse loop (N9)

Voor het beekdal van de Blauwhoefse loop, gelegen in het gebied ten zuiden van Boxtel, zal een ontwikkelingsvisie met uitvoeringsprogramma worden opgesteld. De ontwikkelingsvisie voor dit extensiverings- en verwevingsgebied richt zich op de ecologische functie van de beek, de mogelijkheden voor fietsen en wandelen, eventuele ruimte voor water- retentie en de extensivering en verbreding van de landbouwkundige functie in het gebied. De ontwikkelingsvisie voor de Blauwhoefse loop maakt onderdeel uit van het landschapsontwikkelingsplan.

Projectpartners.

Trekker: Gemeente Boxtel.

Overige partijen: Waterschap De Dommel, ZLTO, bewoners, gebruikers.

8.3 Ton van den Oord en Carel van Dijck, Gemeente Oirschot (Van den Oord is wethouder, van Dijck ambtenaar)

8 september 2005

Greet Overbeek

Vooraf

De gemeente Oirschot ligt in 2 reconstructiegebieden. Reconstructie de Meierij ligt in het Groene Woud boven de A58. Reconstructie Beerze-Reusel ligt onder de A58 buiten het Groene Woud en behoort tot de Kempen. De gemeente Oirschot heeft besloten bestuurlijk vooral deel te nemen aan reconstructie Beerze-Reusel. Bij de reconstructie Meierij zijn ze wel betrokken, maar minder actief. Twee besturen actief zijn is niet te doen voor een gemeente. De gemeente heeft 2 Landbouw ontwikkelingsgebieden in reconstructie Beerze-

Reusel die dus buiten het GW liggen. Binnen het GW heeft ze tegen de grens van de A58 ook nog een klein Landbouw ontwikkelings gebied.

De gemeente Oirschot is een grote agrarische gemeente, al verandert dit snel. 5 jaar geleden waren er nog 600 bedrijven binnen hun grenzen (11.000 ha), nu is dat gehalveerd. Zij heeft nu wel degelijk grootschalige productiebedrijven binnen het GW-deel van Oirschot liggen. Hun landbouwvisie op het GW is dat je op termijn daar geen toekomst meer is voor de grootschalige productiebedrijven. Over 25 jaar zitten hier geen boeren meer met alleen varkens of melkvee'. In de Landbouw ontwikkelingsgebieden in reconstructie Beerze-Reusel hebben ze meer kans. De visie van de gemeente Oirschot is dat zij een sterke landbouw wil. Daarvoor het je zowel op de oude leest geschoeide grootschalige productiebedrijven (varkens en melkvee) nodig als nieuwe meer op verbreding gerichte bedrijven met biologische landbouw of agrarisch natuurbeheer. Tegelijkertijd wordt de kanttekening gemaakt dat de toekomst voor de biologische landbouw in Ned. vooralsnog somber is. Dit komt door de afzet. De Groene Weg, de keten van de vleesverwerkende biologische bedrijven, haalt zijn vlees liever uit Oostenrijk waar ze gebruik maken van massa's afgemelte koeien. Hier is het aanbod veel meer verspreid, waardoor de keten versnipperder moet werken. Gemeenten en Waterschappen in het Nationale Landschap:

- Beelden¹ (visies op) bij het Nationale Landschap?
- Activiteiten op het gebied van landschap en cultuurhistorie?
- Ambities met het Nationale Landschap?

Welke beelden leven er bij gemeenten c.q. waterschappen over het Nationale Landschap? Welke opgaven zien zij voor het Nationale Landschap? Wie moeten die opgave realiseren en wat is hun positie bij die realisatie?

De gemeente Oirschot is ook een monumenten gemeente. Wij hebben het hoogste aantal monumenten per inwoner. Wij hebben op 11.000 ha 300 monumenten en 11 natuurgebieden (veel beekdal landschappen). Verder zijn we betrokken bij veel EVZ en hebben we op het plein veel activiteiten met kunst.

De gemeente Oirschot is een agrarische gemeente, maar ook een monumenten gemeente. Wij hebben het hoogste aantal monumenten per inwoner. Wij hebben op 11.000 ha 300 monumenten. Verder is het ook een natuurgemeente met 11 natuurgebieden (veel beekdal landschappen). Verder zijn ze betrokken bij veel EVZ. Er zijn ook veel activiteiten met kunst. De gemeente Oirschot wil bezoekers aan het Groene Woud graag in haar dorp ontvangen (daar is horeca en parkeergelegenheid genoeg) en daarvoor het VVV als ontvangstpoort inrichten. Vandaar kunnen bezoekers naar de 11 minipoortjes aan de randen van de gemeente in het GW worden geleid. De centrale poort verwijst dus naar de satellietpoortjes en zorgt ervoor dat de verkeersdrukte op de verschillende plekken beperkt blijft. Men wil dus geen grote poorten in het gebied die juist veel verkeer naar een paar plekken in het GW leiden en tot massa toerisme leiden.

¹ Denk hierbij aan items als bestuurlijke vernieuwing (verticaal, dat wil zeggen verschuiving van verantwoordelijkheden tussen rijk, provincies en gemeenten, en horizontaal, dat wil zeggen samenwerking met verschillende actoren met het oog op een doel), ontwikkelen met kwaliteit (het landschap moet positief ontwikkeld worden) en draagvlakontwikkeling.

2. *Welke activiteiten, samenhangend met het Nationale Landschap, gaat de gemeente c.q. het waterschap ondernemen?*

We willen een gezond Groene Woud. We zien nu dat de huidige bezoekerscentra (Natuurmonumenten bij Oisterwijk, ...Boxtel) moeite hebben om het hoofd boven water te houden. Wij hebben daarom liever 11 kleine poorten gerund door ondernemers. Ondernemers die daarvoor in aanmerking willen komen, moeten aan een 'michelin ster' voldoen. Dat houdt in dat ze voldoende toegevoegde waarde moeten bieden, bijvoorbeeld. Door het organiseren van tentoonstelling, het rondleiden van bezoekers en het hebben van ruimte voor een bezoekerscentrum.

We willen voortvarend aan de slag met de proeftuinen dat gaat over landschapsontwikkeling met water. Dit is van belang voor boeren en het waterschap. De provincie wil hier op in haken door het agrarisch natuurbeheer te versterken. 60% van het gebied voor de proeftuinen ligt in Oirschot.

We hebben al flink geïnvesteerd in de recreatieve infrastructuur. Oirschot heeft een uitgebreid wandelroute netwerk (180km), dat ook thematisch is opgesteld. Verder zijn er diverse ATB-routes.

8.4 Jacqueline Kuppens, Gemeente Eindhoven (Wethouder)

Greet Overbeek

Het Groene Woud, een gebied met verbinding

Het Groene Woud is een landschappelijk interessant gebied met cultuurhistorische rijkdom en ecologische rijkdom. Er is een sterke verwevenheid van landschap en agrarisch gebruik. Het gebied kan gezien worden als gezamenlijk park van de gemeenten Tilburg, Eindhoven en Den Bosch. De inwoners van deze steden zouden een belangrijke economische impuls kunnen geven aan het gebied.

Betalen van andere functies

De landbouw levert naast voeding ook diverse andere functies zoals landschap, rust, binding met de aarde. Als we willen dat de landbouw deze functies op de lange termijn blijft leveren dan zal er een economische waardering tegenover moeten staan.

Mijns inziens moet de economische activiteit in het Groene Woud worden uitgebreid (met name kleinschalige horeca in de kernen en op het platteland/gekoppeld aan specifieke elementen van het groene woud). Door een baatbelasting te heffen op horeca en/of verblijf, zouden ook agrariërs die zich specifiek op landschap gaan richten, betaald moeten worden voor hun aanwezigheid in het parklandschap groene woud.

Binding

De inwoners van Eindhoven, Tilburg en Den Bosch kunnen door de inzet van het groene woud verbinding krijgen met de historie van het gebied waarin ze wonen en met de aarde/natuur in het gebied waarin ze wonen. Die binding is mijns inziens een belangrijke waarde. Bij de ontwikkeling van het Groene Woud zou daar nadrukkelijk aandacht voor moeten bestaan. Dat vraagt om een duidelijke gezamenlijke lijn over het hele gebied.

Ontwikkelingsvisie

Het groene woud moet een ontwikkelingsvisie hebben die sturend is voor het handelen van diverse partijen. Die ontwikkelingsvisie moet natuur, economie, binding/cultuurhistorie samen brengen in een totaal-concept. Delen van het Groene Woud hebben een grote ecologische waarde en publiek moet daar geweerd worden.

Ruimte

Als we willen dat de inwoners van de steden het gebied intrekken, dan zal daar ruimtelijk aan gewerkt moeten worden. Dat betekent dat de bereikbaarheid van het gebied per fiets, auto, trein en bus omhoog moet.

Communicatie

Veel aan te doen. Lastig punt is dat de media in Eindhoven niet gekoppeld zijn met de media in gemeenten aan de westkant van onze stad. Het Eindhovens Dagblad wordt verspreid ten oosten en zuid-oosten en niet in het midden. Ook mid-weekkrantjes houden dezelfde spreiding aan. Een breed medium is Omroep Brabant. De VVV richt zich op Zuid-Oost Brabant en heeft nog geen goede koppeling naar het Groene Woud.

Er zullen informatiepunten moeten ontstaan in de stad die naar het buitengebied verwijzen. Kunst en cultuur kunnen een rol spelen om de stedeling naar het buitengebied te trekken.

8.5 Ger van den Oetelaar, Gemeente Boxtel (wethouder Boxtel, vz Innovatieplatform Duurzame Meierij)

8 september 2005

Greet Overbeek

Zijn er in het Nationale Landschap overlegstructuren aanwezig? Commissies en degelijke? Zo ja met welke achtergrond, en met welk doel? Wie zijn de belangrijkste 'stakeholders'; wie spelen er geen rol van betekenis? Is er samenwerking in het Nationale landschap tussen gemeenten onderling, tussen gemeenten en waterschappen, en tussen andere 'stakeholders'?

De gemeente Boxtel is bij veel overlegstructuren betrokken, waaronder het bestuursplatform Groene Woud. Er is ook veel samenwerking tussen gemeenten binnen het Groene Woud ('we hebben niet zo'n territoriumdwang').

Welke beelden leven er bij gemeenten c.q. waterschappen over het Nationale Landschap? Welke opgaven zien zij voor het Nationale Landschap? Wie moeten die opgave realiseren en wat is hun positie bij die realisatie?

NL is een soort beloning over hoe we met goede activiteiten al veel gedaan hebben. NL bouwt voort op de samenwerkingsstructuur die we al bij het WCL hebben opgezet.

De belangrijkste gedachte is dat je in het gebied moet willen investeren (de kip met gouden eieren blijven voeden).

De streek wil het zelf doen, gemeenten vervullen hier een belangrijke rol in.

Verder ook belangrijk: zorg voor projecten met beleid/kennis dat meer op de lange termijn succes heeft en voor projecten die snel iets zichtbaars opleveren. Zorg voor beleefbare projecten, dan krijg je veel meer draagvlak onder de bevolking.

Opgaven met NL

versterken identiteit van bewoners met gebied. Lukt in de 2e schil op het platteland vrij goed, in de steden minder. Wij willen de steden (Den Bosch, Eindhoven, Tilburg) bij het NL trekken, maar van de rijksoverheid moeten ze erbuiten blijven. We maken nu een vierkant waarin de steden ook liggen met daarbinnen het eigenlijke NL.

Versterken biodiversiteit ook in de 2e schil, dus buiten de EHS gebieden. Voorbeelden zijn meer houtwallen, die werken ook positief op de 1e schil, en veel ontsnipperen (verbindingszones aanleggen). Dat doen wij, maar dat doen ook de andere gemeenten.

De gemeenten in het GW hebben geen moeite met migratiesaldo 0. Ook weet iedereen dat de toekomst van de landbouw in dit gebied minder de oude agrarische productie is. Liempde was een agrarisch dorp met zijn werktuigendagen, alleen is er nauwelijks nog een boer door de natte grond.

De identiteit van het Groene Woud is gebaseerd op de Meierij, daar zijn de bewoners in geïnteresseerd. Er is hier in de afgelopen eeuwen veel trammelant geweest om hier te kunnen boeren. Men moest mineralen van elders halen om hier aan de slag te kunnen gaan. Die geschiedenis kun je terug zien aan de wijze van ontginning van het landschap. Daarin zien bewoners ook hun geschiedenis terug.

Is er een Landschapsontwikkelingsplan in de gemeente? In welk stadium bevinden dit plan zich? Wat betekent dit concreet? Idem voor Belvedere projecten in de gemeente. Zijn er andere initiatieven op het gebied van landschap en/of cultuurhistorie?

Ze waren voorloper bij het opstellen van een landschapsbeleidsplan, hebben het landschapsontwikkelingsplan wel ingediend, maar niet geaccepteerd gekregen. Ze hebben binnen de gemeente wel iets soortgelijks ingevoerd. (landschapsbeleidsplan en structuurvisie met elkaar laten conflicteren). Hiervoor is 2 ton per jaar beschikbaar.

Ze hebben veel Belvedere middelen, maar zetten die vaak in een groter project in. Een belangrijk project is de Biografie van Boxtel. Dit is gekoppeld autochtone bomen, erfgoedbeplanting, ...enzovoort. We hebben nu 5x zoveel te besteden als met alleen de Belvedere middelen die op kennisontwikkeling zijn gericht. We zorgen dat het project beleefbaar wordt. De historicus Jan Koenen heeft 10 verhalen over Boxtel geschreven die volledig zijn gedocumenteerd. Nu zoeken we mensen met een goed project die het verhaal tastbaar kunnen maken in het landschap. Verder is er ook het project ruraal erfgoed.

Welke activiteiten, samenhangend met het Nationale Landschap, gaat de gemeente c.q. het waterschap ondernemen?

Ze doen al heel veel aan gebiedsgericht beleid. 21 september is de afsluiting van een Interreg-project waarin de gemeente Boxtel een belangrijke rol heeft gespeeld. Dit project is goed, omdat het veel samenwerking van gemeenten vroeg en veel beleefbare projecten heeft opgeleverd. Dat is belangrijk om het NL naar bewoners te kunnen communiceren en

om zo je identiteit te versterken. Communicatie/educatie/recreatie op zich zegt te weinig en wordt een zeepbel.

Het innovatieplatform Duurzame Meierij zet veel projecten uit. We kijken bij de ingediende projecten of ze soms met elkaar samen kunnen gaan. Een voorbeeld is dat we een project over het opzetten van een informatiedienst over groenblauwe diensten koppelen aan cultuurhistorie, aardkundigen waarden en natuurwaarden. We hebben ook het 'landwere' project, waarin we aardkundige waarden en cultuurhistorie combineren. Er liggen op dit terrein heel veel kansen, omdat het gebied niet ontgonnen is (in fysieke termen) en dus nog intact is.

Communicatie over het Nationale Landschap

Welke communicatieacties heeft u reeds zelf ondernomen met betrekking tot het NLS?

- Richting Rijksoverheid, provincie, VNG, UvW
We hebben 2x het GW symposium georganiseerd
We hebben 2 excursies georganiseerd, 1 voor RLG en 1 voor LNV
Verder actief in onder andere het Innovatieplatform Duurzame Meierij en Duurzame Driehoek
- Richting uw burgers/inwoners
In veel projecten aandacht voor de beleefbaarheid
We hebben ook een potje van 30 duizend euro per jaar, waarop ieder die een a4 indient ter verbetering van het landschap (aanleg houtwal) of de cultuurhistorie (restauratie bakhuis) de helft vergoed krijgt tot maximaal 2500 euro. De aanvragen worden door lokale vertegenwoordigers van boeren, natuur, cultuur en waterschap beoordeeld. Dit kan elke gemeente doen en het kost hun weinig werk.
- Richting andere organisaties
Zie alles over het GW. Wij worden vaak als trekkende gemeente gezien, maar dat komt ook omdat wij over onze grenzen heen durven kijken.

Wat verwacht U van de provincie en het Rijk met betrekking tot communicatie over de Nationale Landschappen?

Ik heb Ger als mogelijk vb genoemd over hoe gemeenten met hun communicatie om gaan. Ger was voorheen leraar die plattelandsvernieuwing aan ambtenaren heeft gedoceerd. Het IDM is Leaderpg geworden en beoordeelt ingediende projecten.

Indien nog niet aan de orde geweest

Van wie ontvangt u informatie over (het beleid rond) het Nationale Landschap. Heeft u behoefte aan (meer/andere) informatie over Nationale Landschappen? Zo ja, op welke terreinen precies? Van wie (de provincie, het Rijk of anderen) zou u deze informatie willen ontvangen? Heeft u behoefte aan een andere manier van communicatie over Nationale Landschappen? Heeft u suggesties voor verbeteringen ten aanzien van de communicatie en organisatie van het beleid rond Nationale Landschappen?

9. IJsseldelta

9.1 Wim Jansen, ministerie van LNV (Directie Regionale Zaken)

Den Haag, 29 juni 2005

Sandra van der Kroon en Hans Leneman

Wim Jansen is projectleider Kaderrichtlijn Water, projectleider crisisbeheersing (onder andere zorgdragen voor actueel houden van draaiboeken, opleiding van mensen, oefening, enzovoort), beleidsmedewerker NLS (regio Oost). Na de zomer 2005 zal Linie Vossers deze taak van Wim Jansen overnemen.

Algemeen

Ten tijde van WCL was de DRZ indringender bij de gebiedsprocessen betrokken. De DRZ had zitting in project-, werk-, en stuurgroepen. Nu met het beleid rond de NLS is de provincie de regisseur en heeft het rijk afstand genomen. De communicatie over de gebieden doet de provincie bijvoorbeeld zelf. De projecten in het kader van de NLS worden niet meer tot slechts globaal getoetst door het rijk. Er is ook geen sprake meer van zitting in project-, werk-, en stuurgroepen.

De taken van de provincie omschrijft Wim Jansen als volgt

- Zorgdragen voor begrenzing.
- Zorgdragen voor het principe 'migratiesaldo = 0'.
- Zorgen dat geen grootschalige ontwikkeling plaatsvindt (bijvoorbeeld industrie).
- Zorgen voor een integraal uitvoeringsprogramma.
- Tijdens periodieke overleggen tussen rijk en provincie worden bovenstaande punten doorgenomen en bekeken hoe ver het ermee staat. De bemoeienis moet verder niet te groot zijn. Bemoeienis is er in de vorm van ondersteuning en betrokkenheid (LNV als betrokken facilitator) in tegenstelling tot controle en afrekening. Als afspraken niet door rijk en/of de provincies nagekomen worden, dan wordt het een politiek punt en zal de Tweede Kamer zich er tegenaan gaan bemoeien.

In het UC staat opgenomen dat projecten moeten bijdragen aan het behoud van de kernkwaliteiten van de NLS (kan betrekking hebben op natuur, landbouw, recreatie, landschap).

Vragen

Onze vragen hebben betrekking op de landschappen IJsseldelta, Winterswijk, Graafschap. In dit verslag staan de antwoorden voor IJsseldelta opgenomen. Hans Leneman heeft de antwoorden genoteerd voor de NLS Winterswijk en Graafschap.

Kun je iets vertellen hoe het besluit tot NL tot stand is gekomen?

Dit ligt buiten de waarneming van WJ. Volgens WJ is de discussie centraal (lees: vanuit Den Haag) aangestuurd. Er is in de beleving van WJ niet echt met de regio's over de totstandkoming van de NLS gecommuniceerd.

Hoe is het besluit door belanghebbenden in het gebied ontvangen?

Provincies hebben het besluit positief ontvangen. In de gebieden zelf heeft het besluit soms tot hevige discussies geleid (bijvoorbeeld in NO-Twente). Reden: wantrouwen bij agrariërs vanwege potentieel gebrek aan ontwikkelingsmogelijkheden, migratiesaldo = 0. In Overijssel is deze discussie minder tot niet aan de orde geweest. Men verwacht namelijk dat het migratiesaldo toch al nul blijft.

In de Ijsseldelta is het besluit van NLS positief ontvangen bij de bevolking. De agrariërs (melkveehouders) zijn een belangrijke groep in het gebied. De gedeputeerde Rietkerk heeft een belangrijke rol gespeeld. Hij heeft goede contacten met de agrarische sector. Ook de Overijsselse Natuur en Milieu-beweging heeft zich positief over de Ijsseldelta als NLS uitgelaten.

De kansen in het gebied zijn de kernkwaliteiten 'grootschalige openheid' en 'historische verkavelingsstructuur' die behouden kunnen blijven met de financiële middelen die verkregen kunnen worden met het 'NLS-zijn'. Actoren in het gebied zijn trots op het gebied en hebben ideeën over wat ze met het gebied willen. De identiteit is aanwezig!

Op uitnodiging van de provincie Overijssel is op 9 maart 2005 de minister op bezoek geweest in het gebied. Dit naar aanleiding van het pachtbeleid (bijna alle grond is in bezit van de gemeente die het verpacht aan de agrariërs). De DRZ heeft dit bezoek samen met de provincie op touw gezet.

Wat is de houding van gemeenten en waterschappen?

De waterschappen zullen de ontwikkelingen waarschijnlijk op afstand volgen, maar zijn naar idee van WJ redelijk positief. In de Ijsseldelta bevindt zich 140 ha natuurgebied: Jutjesriet. Twintig jaar geleden is dit aangelegd in het kader van de ruilverkaveling. Nu is er sprake van herontginning van het gebied Jutjesriet. Boeren dreigen de medewerking aan het NLS te stoppen als de peilverlaging van het water geen doorgang krijgt.

In hoeverre is Ijsseldelta ook naar 'buiten' gericht?

Actoren in de Ijsseldelta denken wel na over het genereren van bekendheid aan het gebied. Zo worden er fietstochten georganiseerd en zijn kunstenaars - samen met boeren - bezig geweest. Stedelijk Zwolle is geen trekpleister, recreatief niet aantrekkelijk. Mogelijkheden in Ijsseldelta zijn picknicken, wandelen, kanovaren, dagtoerisme.

Sprake van interne samenwerking?

Het Kampereiland is een gebied waar voornamelijk kleine pachtbedrijven gevestigd zijn die minder toekomstperspectief hebben. Het eiland ligt redelijk geïsoleerd en bewoners zijn vooral naar binnen gericht. In het gebied Mastenbroek bevinden zich vooral sterke landbouwbedrijven. Bewoners zijn vooral naar buiten gericht. Van oudsher kunnen bewoners uit beide 'subgebieden' goed met elkaar overweg.

In de polder Mastenbroek bevindt zich een groep jonge ondernemers die WJ omschrijft 'sterke groep', 'naar buiten toe gericht' en 'positief ingesteld'. Het feit dat zij samen met kunstenaars hebben gewerkt is uniek te noemen.

De Mastenbroekpolder ligt dichtbij Zwolle. De bedreiging (uitbreiding) van de stad Zwolle bindt de bewoners in de NLS. Als er bijvoorbeeld een voorlichtingsavond wordt georganiseerd, dan is de opkomst hoog. De sociale controle (in positieve zin) in het gebied is groot.

In de IJsseldelta bevinden zich geen landeigenaren, anders dan de agrariërs en gemeente.

In de IJsseldelta is geen sprake van natuurontwikkeling. Ondanks dit wil de Natuur- en Milieuorganisatie wel de nek uitsteken. Zij hebben namelijk ook belang bij de ontwikkeling van landschapskwaliteiten.

Aan welke informatie hebben verschillende partijen in het NL, van gemeenten tot landeigenaren) op dit moment behoefte? Hoe zou aan die behoefte het beste kunnen worden voldaan?

Voor zover WJ weet is er geen sprake van een bepaalde informatiebehoefte. De mensen waarmee hij contact heeft gehad in het gebied vindt hij stevig in de schoenen staan/zelfstandig/weten wat ze willen!

Wie zijn mogelijk gesprekspartners voor ons?

Gerard van Weerd (projectsecretaris). Via hem zijn ook de namen van de boerenvoorman en bijvoorbeeld een kunstenaar te achterhalen.

9.2 Harke Dijksterhuis en Harry Stoffer, provincie Overijssel (Harke is projectsecretaris Project IJsseldelta)

16 september 2005, Zwolle
Sandra van der Kroon

NB: het gesprek zou in eerste instantie gevoerd worden met Gerard van Weerd die werkzaam is bij de provincie Overijssel als projectleider IJsseldelta. Hij bleek echter niet aanwezig, aangezien zijn vader de avond ervoor overleden was. Daarom is het gesprek met de projectsecretaris en een medewerker van de provincie gevoerd.

Kun je iets vertellen hoe het besluit tot NLS tot stand is gekomen, dwz. wie heeft hierin het voortouw gehad (Provincie, NL zelf, Gemeenten, Landeigenaren (boeren, recreatie, natuur, Anderen, Gezamenlijk)?

Dijksterhuis en Stoffer kunnen deze vraag niet goed beantwoorden. Zij vertellen dat het project 'Polder Mastenbroek' (waarover later in dit verslag meer) het gebied wel op de kaart heeft gezet bij het Rijk. Overigens heeft de gedeputeerde, Theo Rietkerk, hier een belangrijke rol in gespeeld. Hij heeft nogal wat lobbywerk verricht in het Haagse circuit. Overigens is de IJsseldelta ook een voorbeeldproject van de ontwikkelingsplanologie. Gedeputeerde Rietkerk zegt hierover in de eerste nieuwsbrief van het Nationaal Landschap

IJsseldelta (juli 2005): 'Ontwikkelingsplanologie houdt in dat we gezamenlijk tot een plan komen waar ook iedereen zijn schouders onder wil zetten. De overheid speelt hier zeker een rol, maar niet als het aloude Vadertje Staat die de mensen komt vertellen wat er moet gebeuren. Het programma van wat er moet gebeuren wordt door de mensen zelf ontwikkeld, de plannen om één en ander uit te voeren ook. Initiatieven komen van de mensen zelf. En de overheid ondersteunt daarbij, door mee te denken en de dingen te bespoedigen.'

De indruk van Dijksterhuis en Stoffer is dat het Rijk uiteindelijk heeft besloten om het gebied IJsseldelta te benoemen als Nationaal Landschap.

Hoe is het besluit door belanghebbenden in het gebied ontvangen door Gemeenten, Waterschappen, Landeigenaren (wie?)?

In de beginfase, na de bekendmaking van 'IJsseldelta = Nationaal Landschap' hadden de boeren in het gebied er veel vragen bij. Wordt ons gebied een Nationaal Park? Gaat het gebied nu op slot? Er zijn toen nogal wat communicatiemomenten georganiseerd waar door de provincie (onder andere in de persoon van Theo Rietkerk) werd uitgelegd wat de status van Nationaal Landschap eigenlijk betekent. Zo werd het belang van investering in het gebied benadrukt (om het bijvoorbeeld zo mooi en bijzonder te houden) en dat het betekent dat er ook financiële ondersteuning mogelijk is. Naast dat burgers en boeren geïnformeerd werden over het Nationaal Landschap, is ook getracht om hen medeproducent van beleid te maken. Over het algemeen reageren burgers enthousiast op de status NLS, aldus Dijksterhuis en Stoffer.

Welke plannen met betrekking tot. landschap en/of gebiedsgericht beleid zijn er? Welke gemeenten hebben een LOP? Welke doen er ook werkelijk iets mee (implementatie) Is er een gebiedsprogramma voor 2005-2006? Reconstructie?

Op deze vraag reageren Dijksterhuis en Stoffer dat er heel veel verschillende plannen zijn. Zij noemen bijvoorbeeld 'Structuurvisie Zwartewaterland', 'Gebiedsvisie Kampen' en 'Netwerkvisie Zwolle-Kampen'. Op mijn vraag of zij door deze veelheid aan visies nog wel zicht hebben op wat er allemaal zoal speelt, antwoorden zij bevestigend.

In het kader van de Nationale Landschappen is de 'Ontwikkelingsvisie Polder Mastenbroek' die eind 2002 vastgesteld werd (zie ook vraag 1, hiermee is het gebied bij het Rijk op de kaart gezet) vooral waardevol om te vermelden. Waar het op neer komt is dat de provincie, drie gemeenten (Kampen, Zwolle, Zwartewaterland) en het waterschap de uitdaging hebben aanvaard om de landschappelijke weidsheid van polder Mastenbroek te behouden zonder het economisch bestaansrecht uit het oog te verliezen. Het eindresultaat van dit project is een plankaart die in de toekomst als bouwsteen is te gebruiken, als basis voor de ontwikkeling van structuur- en bestemmingsplannen. De vijf genoemde partijen zullen hun beleid aldus afstemmen op de ontwikkelingsvisie. In deze visie staan een aantal uitgangspunten, zoals onder andere:

- de glastuinbouw van de Koekoek mag niet verder dan nu de polder in komen;
- de zones langs de IJssel en het Zwarte Water zijn landschappelijk zeer waardevol;
- windmolens horen niet in de open polder, hooguit aan de rand van de Koekoek;
- de Provincie is momenteel ook druk bezig met het uitvoeringsprogramma, waarover in het antwoord op de volgende vraag meer!

Stand van zaken met betrekking tot opstellen uitvoeringscontracten en de Nationale Landschappen. Betrokkenheid provincie: welke acties ten aanzien van de NL reeds ondernomen, welke staan op stapel? (communicatieacties?), welke zaken moeten worden afgesproken, wat loopt goed, wat niet (waar krijg je vragen over, door wie)? Wanneer verwacht je realisatie?

Het uitvoeringscontract tussen rijk en Provincie Overijssel is in mei 2005 ondertekend. Dijksterhuis denkt dat ze één van de eersten waren (samen met de provincie Utrecht, dacht hij) die het UC ondertekend hebben. Afspraken zijn onder andere:

- de provincie heeft uiterlijk medio 2006 de begrenzing van de NLS voltooid;
- de provincie heeft uiterlijk medio 2006 in uitvoeringsprogramma's de ambities per NLS vastgelegd;
- de provincie heeft uiterlijk medio 2006 per NLS in de uitvoeringsprogramma's specifiek het ambitieniveau aangegeven voor het verbeteren van de toegankelijkheid voor recreatief medegebruik;
- de provincie in 2005 en 2006 maatregelen heeft uitgevoerd die aantoonbaar bijdragen aan en in lijn zijn met de doelen in de Nota Ruimte;
- het rijk 1 miljoen beschikbaar heeft voor 2005 en 1 miljoen voor 2006.

Het ontwikkelingsprogramma voor het Nationaal Landschap IJsseldelta bestaat uit twee delen: een ontwikkelingsvisie en een uitvoeringsprogramma. De ontwikkelingsvisie zal in de herfst van 2005 gereed zijn. Tegelijkertijd wordt het uitvoeringsprogramma opgestart. Dit uitvoeringsprogramma bestaat uit een aantal projecten.

Op dit moment formuleert de projectgroep Nationaal Landschap IJsseldelta de Ontwikkelingsvisie. In oktober 2005 wordt deze voorgelegd aan de raden van de gemeenten Kampen, Zwartewaterland en Zwolle, de staten van de provincie Overijssel en het bestuur van het waterschap Groot Salland. In het najaar van 2005 worden alle bewoners, ondernemers en andere belanghebbenden uitgenodigd op een gebiedsconferentie over de Ontwikkelingsvisie. De meningen, commentaren en toevoegingen van aanwezigen worden meegenomen in de uiteindelijke Ontwikkelingsvisie. De ontwikkelingsvisie moet eind 2005 gereed zijn. Begin 2006 zullen de staten, raden en het bestuur van het waterschap besluiten over de ontwikkelingsvisie en het uitvoeringsprogramma.

Activiteiten die zoal in het uitvoeringsprogramma worden omschreven zijn de volgende:

Versterken van banden tussen stad en platteland, onder andere middels het behouden van de oude historische kernen van dorpen en steden. Het weghalen en voorkomen van landschapselementen in de Polder Mastenbroek ten behoeve van het behoud van de openheid in het gebied.

Aanleg van fietspaden in de randen van het gebied ten behoeve van de recreatie. Uiteindelijk is het de bedoeling dat er een uitvoeringsorganisatie komt die er onder andere voor zorgt dat bovengenoemde activiteiten gerealiseerd zullen gaan worden. Vooralsnog is de vraag welke rol de projectgroep gaat spelen.

Momenteel staat de conceptbegroting van het Uitvoeringsprogramma, zoals aan gewerkt door de projectgroep, vast. De stuurgroep moet hierover gaan beslissen.

De stuurgroep moet ook gaan beslissen over de begrenzing. De vraag is of sommige bedrijventerreinen wel of geen onderdeel uit moeten gaan maken van het NLS.

Ten aanzien van de voorgeschiedenis qua interne samenwerking. Wat is daarin voor de provincie het belangrijkste geweest? Welke actoren (gemeenten, waterschappen, landeigenaren, anderen) hebben meegewerkt? Wie zijn cruciaal? Met welk resultaat?

Reeds tijdens het project 'Ontwikkelingsvisie Polder Mastenbroek' heeft de provincie samengewerkt met de drie gemeenten en het waterschap (zie hiervoor). Ook de Vereniging Polderbelangen Mastenbroek en de GLTO zijn betrokken geweest bij het planproces in het kader van dit project.

Met betrekking tot het Nationaal Landschap vertellen Dijksterhuis en Stoffer dat de gemeente Zwolle in eerste instantie wat afwachtend reageerde, nu zijn ze minder afwachtend. De gemeente Kampen is altijd betrokken geweest en de gemeente Zwartwaterland was in eerste instantie niet enthousiast vanwege de mogelijke bedreiging van de stedelijke ontwikkeling. Maar nu is daar een andere wethouder die meer de kansen van het Nationaal Landschap ziet.

In hoeverre zijn NLS ook naar 'buiten' gericht? Welke doelgroepen beoogt men? Welke activiteiten worden daar op ontwikkeld? Welke actoren trekken dit?

Dijksterhuis en Stoffer zijn van mening dat de status 'Nationaal Landschap' vooral betekent dat je op een andere manier naar het landschap kijkt. Het betekent vooral dat je benadrukt dat dit gebied bijzonder is en dat je daar trots op mag zijn! Vooralsnog wordt deze boodschap vooral gebiedsintern gecommuniceerd. Dat gebeurt middels de nieuwsbrief 'Nationaal Landschap IJsseldelta' (informatiekrant voor de bewoners van het Nationaal Landschap IJsseldelta) die in juli 2005 voor het eerst is verschenen en middels de website www.ijsseldelta.info. Twee communicatiemedewerkers zijn aangesteld om zich bezig te houden met de huisstijl, informatiepanelen, internet en het informeren van de raadcommissies. De communicatie richt zich nogmaals vooralsnog op de bewoners en overige betrokken organisaties. De vraag is namelijk wat je eigenlijk wilt met het Nationale Landschap. Dijksterhuis denkt dat het belangrijk is om de geschiedenis van het gebied te kennen, dan pas gaat het Nationaal Landschap leven. Voorlopig is er nog niet de ambitie om extern te gaan communiceren (bijvoorbeeld middels een Nationaal bezoekerscentrum).

Aan welke informatie hebben verschillende partijen in het NL, van gemeenten tot landeigenaren) op dit moment behoefte? Hoe zou aan die behoefte het beste kunnen worden voldaan?

Dijksterhuis geeft aan dat er geen behoefte bestaat bij de provincie aan meer inzicht in de informatiebehoefte van gemeenten en waterschappen in het Nationale Landschap 'IJsseldelta'. Dijksterhuis geeft aan dat de provincie goed in beeld heeft hoe de gemeenten en waterschappen tegen het NLS aankijken en wat zij precies willen. In eerste instantie geeft Dijksterhuis aan dat hij er niet zo warm van wordt als wij (lees: LEI) medewerkers bij de gemeenten en het waterschap 'gaan lastig vallen' met vragen in het kader van ons onderzoek. De provincie is zelf al met hen in een communicatieproces verwickeld en zij (gemeenten en waterschappen) hebben het al zo druk. Bovendien zouden ze dan 'voor de zoveelste keer benaderd worden'. Stoffer roept Dijksterhuis enigszins terug en geeft aan dat het best interessant zou kunnen zijn als het LEI eens bij deze mensen op bezoek zou gaan.

Uiteindelijk geeft Dijksterhuis namen en contactgegevens van medewerkers bij gemeenten en waterschap (zie hieronder).

Wie zijn mogelijk gesprekspartners voor ons?

Gemeente Kampen: Peter Bos (P.Bos@kampen.nl)

Gemeente Zwartewaterland: Gert Stam (g.stam@zwartewaterland.nl)

Waterschap Groot Salland: Gerrit Vrieling (gvrieling@wgs.nl)

Met betrekking tot de relatie met het rijk vertellen Dijksterhuis en Stoffer

De betrokkenheid van VROM wordt gevoeld. De rol van VROM is om na te gaan of er geen grootschalige ontwikkelingen plaatsvinden met betrekking tot de woningbouw (migratiesaldo = 0). De betrokkenheid van LNV wordt niet gevoeld, terwijl zij zich - volgens Dijksterhuis - juist zouden moeten uitlaten over de (bijdrage van het NLS aan de) kernkwaliteiten. (Overigens is noemenswaardig dat LNV niet als partner van het NLS genoemd staat op de website www.ijsseldelta.info en VROM wel). Dijksterhuis noemt de zogenaamde contactdagen voor de provinciale coördinatoren waar 'nogal wat LN'ers en VROM'ers op afkwamen'. Hier stelde LNV de vraag of de provinciale coördinatoren tekst aan wilden leveren voor de Rijksbrochure over de Nationale Landschappen. Dijksterhuis moet bekennen dat hij de hand in de eigen boezem moet steken want hij heeft dat nooit aangeleverd bij LNV. Overigens waren de beide heren niet op de hoogte dat de brochure inmiddels bestaat. Tenslotte noemen de heren dat er vast bilaterale contacten zullen zijn tussen provincie en Rijk waar zij niet van op de hoogte zijn.

9.3 Gerard van Weerd, provincie Overijssel (Projectleider IJsseldelta)

4 november 2005

Sandra van der Kroon

Hoe is het besluit tot Nationale Landschappen tot stand gekomen?

Het rijk heeft besloten dat de Nationale Landschappen er komen (zie Nota Ruimte). Maar in de aanloop naar het besluit dat IJsseldelta Nationaal Landschap zou worden, heeft het rijk overleg gevoerd met de provincie. Voor de provincie Overijssel geldt dat de gedeputeerde Theo Rietkerk - die overigens ook uit het Haagse circuit afkomstig is en daar zijn contacten heeft - een belangrijke rol heeft gespeeld. Hij heeft IJsseldelta op de kaart gezet bij het rijk.

Hoe is het besluit van de status Nationaal Landschap door belanghebbenden in het gebied ontvangen?

De bewoners in het gebied hebben over het algemeen enthousiast gereageerd. Voor de melkveehouders in het gebied geldt dat er in beginsel meer draagvlak voor het besluit was bij hen die reeds ervaring hadden met gebiedsgericht beleid (Belvédère). Deze mensen kunnen beter inschatten wat de gevolgen zijn van een dergelijk besluit en weten daarmee ook wat potentiële kansen zijn. Dit heeft met name betrekking op ondernemers in de Polder Mastenbroek waar een aantal jaren terug reeds een ontwikkelingsvisie voor

ontwikkeld was. Van Weerd vertelt dat hij een langere aanlooptijd nodig heeft gehad om de ondernemers op het Kampereiland meer vertrouwd te laten raken met het Nationale Landschap. Dit heeft wellicht ook te maken met het de orthodoxe, traditionele achtergrond van de bewoners in dit gebied. Overigens is het zo dat op de gebiedsconferentie nauwelijks tot geen verschil tussen ondernemers uit beide gebieden was te constateren met betrekking tot het draagvlak voor het Nationale Landschap. Van Weerd benadrukt het belang van het voeren van het (face-to-face) gesprek met de mensen zelf over het Nationale Landschap. 'Papier door de brievenbus' is geen oplossing om draagvlak te verkrijgen.

Hoe ziet u de rol van het rijk?

De visie van Van Weerd in deze is dat LNV over te weinig capaciteit beschikt om zich betrokken op te stellen bij de Nationale Landschappen. Mede daardoor kunnen zij - met betrekking tot ontwikkelingen in de Nationale Landschappen - ook het tempo niet bijhouden, met als gevolg dat ze achter de feiten aanlopen. Van Weerd verwijst naar de 20 ontwikkelingsprogramma's en uitvoeringsprojecten die uit de Nationale landschappen zullen voortvloeien. Het financiële vooruitzicht is daarnaast ook niet rooskleurig te noemen: er is nu 30 miljoen euro beschikbaar voor 20 Nationale Landschappen gedurende een periode van twee jaar. Van Weerd vertelt dat mensen in het veld zich afvragen of er eigenlijk wel geld is voor alle plannen. Dit heeft hij opnieuw bespeurd op de gebiedsconferentie in de IJsseldelta die op 20 oktober jl. heeft plaatsgevonden. Van Weerd vertelt deze mensen dat er sowieso geen geld komt als er geen goede plannen zijn, maar ondertussen bezorgt deze financiële situatie ook hem een vervelend gevoel. Van Weerd denkt dat als blijkt dat er maar een zeer beperkt budget vrijgemaakt wordt voor de plannen in de Nationale Landschappen, de animo voor uitvoering van de plannen in het gebied nihil is. Hij is de mening toegedaan dat het gaat om Nationale Landschappen, dus daar hoort ook nationaal geld bij! Zeker gezien het feit dat er geen grootschalige ontwikkeling mag plaatsvinden in de gebieden waardoor de verdiencapaciteit laag is en vereveningsmogelijkheden dus klein. Op mijn vraag of de recreatie- en toerismesector de verdiencapaciteit omhoog kan brengen, antwoordt Van Weerd dat dit nauwelijks het geval zal zijn, gezien de kleinschaligheid ervan in dit Nationale landschap.

9.4 Peter Bos, gemeente Kampen (Beleidsmedewerker Ruimtelijke Ordening)

4 oktober 2005

Sandra van der Kroon

NB: Na validatie van dit gespreksverslag door Peter Bos, leek er niet van over te blijven. De zaken (*cursief gedrukt en tussen haken*) waren door hem doorgestreept, terwijl hij het toch echt heeft gezegd. Hij heeft er een veel korter alternatief voor in de plaats geschreven. Ik wil toch graag zijn oorspronkelijke uitspraken in het gespreksverslag laten staan, aangezien dit in mijn ogen soms waardevolle informatie is (bijvoorbeeld 'Het rijk is voor mij heel ver weg').

Introductie

Peter Bos is lid van de projectgroep IJsseldelta Noord als vertegenwoordiger van de gemeente Kampen. Hij vertelt dat de organisatie rond het Nationale Landschap er één is waar de gemeente Kampen wat aan moet wennen: 'De Provincie is trekker en moet een gebiedsprogramma opstellen en uiteindelijk een besluit nemen over de begrenzing van het nationale landschap. De gemeente participeert in de projectgroep. De situatie is nu zo dat de provincie Overijssel besluiten gaat nemen over het gebied dat in eigendom van de gemeente Kampen is.'

(Bos haalt de volgende metafoor aan: 'Het is toch ook vreemd wanneer mijn burens mee gaan bepalen hoe mijn tuin eruit moet gaan zien?' Bos geeft aan dat de situatie/het beleid rond de nationale landschappen nieuw is (overigens voor iedereen) en waar de gemeente Kampen aan moet wennen).

Zijn er voor het Nationaal Landschap beleidsplannen, zoals regiovisies, streekplannen, of andere plannen waarin landschap en cultuurhistorie een plaats heeft? Wat is de stand van zaken met betrekking tot deze plannen?

Momenteel wordt er gewerkt aan een ontwikkelingsperspectief en het uitvoeringsprogramma waarin het beleid en de concrete projecten rond het Nationale Landschap IJsseldelta nader uiteen worden gezet. De projectgroep heeft invulling gegeven aan beide: de ontwikkelingsvisie geeft vooral de kaders aan en het uitvoeringsprogramma is concreter van aard (bevat concrete voorstellen voor projecten). Het uitvoeringsprogramma maakt onderdeel uit van het ontwikkelingsperspectief. Belang wordt gehecht aan het uitvoeringsprogramma met concrete projectvoorstellen. Dit met het oog op de financiering van deze projecten.

(Adviesbureau Oranjewoud is bezig met het herschrijven van de visie, nadat op eerdere versies commentaar was geleverd door de projectgroep. Bos is van mening dat met deze visie gelijk het uitvoeringsprogramma vastgesteld moet worden. Dit met het oog op de subsidiëring van projecten. 'Het traject om te komen tot de ontwikkelingsvisie is doorlopen met bewoners. Je kunt het niet maken als er vervolgens - als de visie eenmaal vast is gesteld - geen geld beschikbaar is voor concrete uitvoering', aldus Bos).

Het is nog even de vraag in hoeverre het uitvoeringsprogramma aan het einde van het jaar ook gereed is.

Zijn er in het Nationale Landschap overlegstructuren aanwezig? Commissies en degelijke? Zo ja met welke achtergrond, en met welk doel? Wie zijn de belangrijkste 'stakeholders'; wie spelen er geen rol van betekenis?

Er is een projectgroep waar verschillende partijen in vertegenwoordigd zijn (gemeenten, provincie, waterschap, LNV en VROM, LTO, Belangenvereniging Polder Mastenbroek, Natuur en Milieu Overijssel, Het Oversticht). Boven deze projectgroep staat het bestuurlijk kernteam dat projectvoorstellen 'oppikt' (projectvoorstellen hebben betrekking op het Nationale Landschap, Kampen Netwerkstad en Kampen Zuid). Boven het bestuurlijk kernteam staat de stuurgroep die uiteindelijk besluiten neemt over projectvoorstellen.

Is er samenwerking in het Nationale Landschap tussen gemeenten onderling, tussen gemeenten en waterschappen, en tussen andere 'stakeholders'?

Ja, de samenwerking in de overlegstructuren zoals hierboven beschreven verloopt prima.

Welke beelden leven er bij gemeenten c.q. waterschappen over het Nationale Landschap? Welke opgaven zien zij voor het Nationale Landschap?

'Behoud door ontwikkeling' betekent voor Bos dat je moet kijken naar de kansen in het kader van die ontwikkeling. Themagewijs hiernaar kijkend, betekent dat het volgende:

Landbouw: Accent ligt op schaalvergroting en marktwerking. ('Daar ligt reeds een rapport over, geschreven door het LEI. Daar hebben we voor mijn gevoel niet veel grip op'). Natuur: De randen van het gebied maken reeds onderdeel uit van Vogel- en Habitatrichtlijngebieden. ('Daar ligt op zich een kans. Maar er is ook al veel aanwezig in termen van de Vogel- en Habitatrichtlijn'). Recreatie en Toerisme: Uitgaan van reeds aanwezige voorzieningen. Uitbouwen van mogelijkheden met een integrale benadering van het gebied. ('Met dit thema kan de burger echt in aanraking komen, de burger kan het voelen.' Bos denkt bij dit thema meer concreet aan het ontwikkelen van arrangementen tussen de drie steden Kampen, Genemuiden en Zwolle). (Kort gezegd ziet Bos vooral kansen voor recreatie en toerisme).

Wie moeten die opgave realiseren en wat is de rol van gemeenten c.q. waterschappen daarin?

Bos schat in dat er nog veel discussie nodig is om duidelijkheid te krijgen over wie de opgave omtrent het nationaal landschap moet realiseren. Bos: 'Wanneer de ontwikkelingsvisie af is, dan moet er wel een vervolg komen en moeten partijen niet weglopen als er keuzes gemaakt moeten gaan worden over uit te voeren projecten in het kader van het uitvoeringsprogramma.' Bos vertelt dat ongeveer 80% van het gebied IJsseldelta op grondgebied van de gemeente Kampen ligt. Dit moet niet betekenen dat de gemeente Kampen dan ook maar voor alle kosten van de uit te voeren projecten moet opdraven. Bos stelt zich voor dat 'aan het uitvoeringsprogramma een voorstel komt te hangen dat betrekking heeft op de organisatie en kosten van de projecten'. Meer specifiek gaat het dan om het sturen, beheren en betalen van projecten.

Wordt er over het uitvoeringscontract gecommuniceerd met gemeenten en waterschappen?
Nee, op dit moment nog niet aan de orde.

(Nee, de provincie zal afgerekend worden op de afspraken die daarin vermeld staan. De gemeente Kampen is er simpelweg niet verantwoordelijk voor, dus wordt er ook niet met ons over gecommuniceerd).

Is er een Landschapsontwikkelingsplan in de gemeente? In welk stadium bevinden dit plan zich? Wat betekent dit concreet? Idem voor Belvedere projecten in de gemeente. Zijn er andere initiatieven op het gebied van landschap en/of cultuurhistorie?

Bos vertelt dat er een visie uit de jaren '90 ligt die betrekking heeft op het landschap, maar niet up-to-date is. Voor de Polder Mastenbroek is er reeds in het kader van Belvedere een project uitgevoerd (Weidsheid van de toekomst), dit is niet het geval voor het

Kampereiland. Wel vertelt Bos dat er reeds veel geschreven en studie verricht is naar (onder andere ontwikkelingen omtrent de landbouw op) het Kampereiland. (Bos benadrukt dat er vanuit Europa ook veel belangstelling is voor het gebied IJsseldelta. Het heeft een lange voorgeschiedenis).

Welke activiteiten, samenhangend met het Nationale Landschap, gaat de gemeente c.q. het waterschap ondernemen?

Deze ideeën zullen beschreven staan in het uitvoeringsprogramma (waar Bos nog niet alles over kan zeggen in verband met de conceptstatus ervan (eind van het jaar wordt het definitief). Wel kan hij vertellen dat activiteiten betrekking zullen hebben op recreatie en toerisme (bijvoorbeeld 'watersportarrangementen' en 'recreatieve uitloop voor Wilsum') en educatie.) Bos vertelt dat het zes projectideeën zijn waar uiteindelijk nog keuzes over gemaakt moeten worden. Accent zal komen te liggen op recreatie en toerisme.

Welke rol ziet de gemeente voor de Provincie en voor het rijk in het Nationale Landschap?

Zoals eerder in het gesprek aan de orde is geweest, is de provincie de trekker van het hele project nationaal landschap IJsseldelta. Bos is van mening dat de provincie Overijssel haar taak goed uitoefent. Zo wordt er regelmatig iets verteld over het nationale landschap via een nieuwsbrief (juli 2005) en de website (www.ijsseldelta.info). Ook zijn er in de drie verschillende deelgebieden lokale werkgroepen actief. (Het rijk is voor Bos 'heel ver weg'. Bos vraagt zich af hoe het in de toekomst met de financiering van de projecten zal gaan). Vraagtekens worden gezet omtrent de financiering in de toekomst van projecten. 'Er is 30 miljoen beschikbaar voor 20 nationale landschappen. Dat is niet veel. Op de achtergrond hoor je dat het wel goed komt, maar dat is nog maar de vraag. We steken er nu veel tijd in met elkaar, maar het is de vraag of de visie en (project)ideeën later allemaal gerealiseerd kunnen worden. Mocht dit niet het geval zijn, dan is dit teleurstellend, vooral voor de burger!'

(Bos is er huiverig voor dat de gemeente uiteindelijk zelf voor alle/het merendeel van de kosten op moet draaien als blijkt dat er geen geld beschikbaar is voor de uitvoering. Wanneer bijvoorbeeld marktpartijen (het bedrijfsleven) betrokken zou gaan worden (middels het sluiten van convenanten bijvoorbeeld) dan is de vraag in hoeverre je als gemeente nog sturend op kan treden... Overigens heeft Bos dit punt nog niet aan de orde gehad in de projectgroep. Hij wil positief blijven en gaat ervan uit dat er een vervolg komt na het vaststellen van de ontwikkelingsvisie en het uitvoeringscontract. Bos benadrukt het belang van het vaststellen van 'wat we gaan doen' en 'wie daar verantwoordelijk voor wordt').

Aan het einde van het gesprek vertelt Bos dat de projectgroep een bezoek heeft gebracht aan het Nationaal Landschap Middag-Humsterland in Groningen en ervaringen zijn uitgewisseld.

(...over een middag waarin de projectgroep naar nationaal landschap Middag Humsterland is geweest en daar ervaringen heeft uitgewisseld. Bos constateerde dat zij daar verder zijn, maar ze zouden er daar ook al 10 jaar bezig zijn met

landschapsbeleid. Zonder de indruk te willen wekken dat de situatie in Middag Humsterland simpeler is, vertelt Bos: 'Men beschikt over meer ervaring en bovendien is daar geen glastuinbouw en geen rivierenlandschap').

9.5 Gerrit Vrielink, Waterschap Groot Salland (Beleidsmedewerker Waterlijke Ordening op de afdeling Hydrologie en Ruimtelijke Ontwikkeling)

28 september 2005

Sandra van der Kroon

Introductie

Het huidige beheersgebied van het Waterschap Groot Salland ligt in het westelijke deel van de provincie Overijssel. De oppervlakte van het beheersgebied bedraagt circa 120.000 hectare, waarbinnen het waterschap meer dan 4.000 kilometer watergang beheert. Binnen het werkgebied wonen ongeveer 360.000 mensen en er is een groot aantal bedrijven gevestigd. Vrielink geeft aan dat het waterschap zich pro-actief bemoeit met de ruimtelijke ontwikkelingen in het gebied waar zij verantwoordelijk voor is. Het waterschap laat gemeenten en provincies weten dat zij er 'als partij bij wil zijn' wanneer bepaalde ruimtelijke ontwikkelingen gevolgen hebben voor het watersysteem. Gerrit Vrielink is betrokken geraakt bij het (beleid over) Nationale Landschap IJsseldelta, omdat hij verantwoordelijk is voor dit gebied (zijn collega heeft een ander deel van het beheersgebied voor zijn rekening).

Is er samenwerking in het Nationale Landschap tussen gemeenten onderling, tussen gemeenten en waterschappen, en tussen andere 'stakeholders'?

Ja, er was al samenwerking tussen de provincie Overijssel, de drie gemeenten Zwolle, Zwartwaterland en Kampen en het waterschap Groot Salland ten tijde van een Belvédère-project 'Weidsheid voor de toekomst'. Het waterschap heeft hier financieel aan bijgedragen. Naar aanleiding van de Nota Ruimte heeft de provincie dezelfde partners aangezocht om beleid uit te stippelen voor en haar medewerking te verlenen aan het NLS IJsseldelta. Het waterschap was derhalve vroegtijdig bij de planvorming betrokken. Momenteel levert zij gegevens aan over bijvoorbeeld het watersysteem en de waterkwaliteit.

Welke beelden leven er bij het waterschap over het Nationale Landschap? Welke opgaven zien jullie voor het Nationale Landschap?

Voor zover het aspect water een rol speelt: de wijziging van het watersysteem moet (als gevolg van het beleid rondom Nationale Landschappen) zo veel mogelijk beperkt blijven! 'Behoud door ontwikkeling' spreekt het waterschap aan. Vrielink noemt het voorbeeld van de Polder Mastenbroek waar de veenweideproblematiek speelt. Voor optimale landbouw is drooglegging van het gebied nodig. Dit correspondeert echter niet met wat er nodig is om het veenweidegebied te behouden. Het waterschap wijst de stuurgroep 'IJsseldelta' dan ook op de lastige combinatie veenweide en landbouw en dat het maken van een keuze tussen 'bewaren van veenweidegebied' en 'optimale landbouw (waardoor accepteren dat

veenweide verloren gaat)' in de toekomst wellicht niet uitgesloten is. De vraag is of je alles ten dienste wil stellen aan een optimale landbouw. Met de huidige ontwikkelingen rond het Nationale Landschap moet je in ieder geval niet stil blijven staan met je beleid. Het waterschap probeert een signaal- c.q. waarschuwingfunctie te vervullen middels een kritische houding naar provincie en gemeenten.

Wie moeten die opgave realiseren en wat is de rol van gemeenten c.q. waterschappen daarin?

Volgens Vrieling moet vooral de Provincie de opgave voor het NLS realiseren, zij moet immers de besluiten nemen over het streekplan. Gemeenten dienen hun ruimtelijk beleid aan te passen naar aanleiding van mogelijkheden die het Nationale Landschap biedt. Het waterschap moet vervolgens de randvoorwaarden aangeven en de vraag kunnen beantwoorden 'zijn bepaalde ontwikkelingen/activiteiten überhaupt wel mogelijk?'. Vrieling pakt een concreet voorbeeld bij de kop: 'Er wordt in het kader van het NLS IJsseldelta gesproken over een grootschalige zandwinning. Wanneer deze ontwikkeling plaatsvindt, dan kan openheid/weidsheid (één van de kernkwaliteiten) behouden blijven. Maar door deze aanleg zou het unieke van de grondwaterstromingen verstoord kunnen worden wat ernstige gevolgen kan hebben voor bepaalde plantengemeenschappen.' Het andere voorbeeld wat Vrieling noemt heeft betrekking op de frictie tussen het belang voor het natuurgebied en het belang voor de landbouw: het verhogen van het waterpeil komt ten gunste van de natuurgebieden, maar gaat ten koste van de landbouw. Beide functies kunnen dus niet optimaal bediend worden. Wil je één van de functies secundair laten worden? De rol van het waterschap is om de consequenties van bepaald beleid inzichtelijk te maken, maar niet om een voorkeur voor een bepaalde beleids optie aan te geven.

Wordt er over het uitvoeringscontract gecommuniceerd met gemeenten en waterschappen?

Nee. Vrieling heeft de indruk dat de provincie zelf de totale verantwoordelijkheid wil dragen voor de afspraken die zij gemaakt heeft met het Rijk. Hij constateert wel dat er vanuit het Rijk bepaalde zaken worden geboden (zie ook verderop in dit verslag). Zo zit VROM bijvoorbeeld ook in de projectgroep van NLS IJsseldelta.

Wat is de plaats van landschap en cultuurhistorie in waterschapsbeleid en -plannen? Wat houdt dit concreet in?

Vrieling geeft aan dat er geen concreet structureel beleid is vanuit het waterschap dat expliciet betrekking heeft op de cultuurhistorie in het gebied. In ad hoc situaties wordt er wel ingespeeld op cultuurhistorische aspecten. Vrieling noemt 'ruimte voor waterberging': er wordt gesproken over het terugbrengen van een oude schans¹ in het landschap. Het waterschap probeert weilanden aan te kopen en waterpartijen terug te brengen. Maar nogmaals: het is voornamelijk ad hoc beleid. Waar de kans zich voordoet om cultuurhistorische aspecten te behouden, tracht het waterschap deze aan te grijpen. In het beleid voor Nationale Landschappen bestaan opgaven om bepaalde waterlijnen te sparen. Dit is vooral de taak van het waterschap. Het staat niet in het beleidsvoornemen (of

¹ Bij een schans moet men denken aan de oude verdedigingswerken (zeshoekige wallen) van vroeger die door water (grachten) omgeven werden en fungeerden als strategisch punt langs een weg in het moerasgebied (vergelijkbaar met de Hollandse Waterlinie).

doelstellingen) van het waterschap om oude waterwerken te sparen. Het waterschap probeert de afspraken zoals in de nota 'Waterbeleid 21e eeuw' omschreven te realiseren. Dat probeert zij onder andere te doen met behulp van subsidiepotjes die betrekking hebben op 'landschap' of 'waterkwaliteit/systeem'. Vrieling benadrukt nogmaals de doelstelling van het waterschap: 'zorgen voor een gezond en veerkrachtig watersysteem en bescherming tegen hoog water'.

Welke activiteiten, samenhangend met het Nationale Landschap, gaat het waterschap ondernemen?

De activiteiten hebben met name betrekking op 'bescherming': het beschermen van een oude stenen waterkering, uitwateringssluizen en een stoomgemaal (dat overigens geen eigendom is van het waterschap maar waar een eigen stichting voor is opgericht). Zie overigens ook antwoord op vorige vraag.

Welke rol ziet het waterschap voor de Provincie en voor het rijk in het Nationale Landschap?

Vrieling ziet de provincie als trekker voor het ontwikkelen van het Nationale Landschap. Het rijk is de facilitator: zij moet de financiering van projecten mogelijk maken en andere middelen bieden. Het rijk heeft de provincie bijvoorbeeld opdracht gegeven om doelstellingen ter attentie van het landschapsbeleid te realiseren. Daarnaast is er één coördinator/aanspreekpunt vanuit het rijk aangesteld waar de overige overheden terecht kunnen als het om het NLS-beleid gaat (Vrieling doelt op de 'VROMmer' die betrokken was in de projectgroep IJsseldelta). Vrieling vindt dit soort zaken belangrijk. 'Het moet namelijk niet zo zijn dat je eerst met één ministerie praat over iets waarna drie andere ministeries je hierover terugroepen', aldus Vrieling.

Zijn er communicatie-acties die u reeds zelf heeft ondernomen met betrekking tot het NLS?

Vrieling refereert naar de (bestuurlijke) bereidheid van het waterschap tot deelname aan werk- en stuurgroepen. Het waterschap is daarnaast bereid te investeren in projecten, maar ze geeft er zelf geen bekendheid aan (middels bijvoorbeeld communicatie). Vrieling geeft aan dat 'het wel in het verlengde moet liggen van de normale taak!' De maatschappelijke taak wordt door het bestuur als zeer beperkt beschouwd. 'We houden ons bezig met het water en we moeten erop letten dat we zuinig op onze centen zijn!'

Met betrekking tot (het ontvangen van) informatie over (het beleid rond) NLS...

Informatie verkrijgen wij via de gangbare wegen. Van de Nota Ruimte hebben we bijvoorbeeld kennis genomen, zoals we eigenlijk van iedere nota doen. Wij stellen ons pro-actief op en de provincie is zich goed bewust van onze taak en opstelling.

Wat verwacht U van de provincie en het rijk met betrekking tot communicatie over de Nationale Landschappen?

Vrieling: 'Ik denk dat de waterschappen op landelijk niveau (via de Unie van Waterschappen) een meer prominente rol had kunnen spelen. Zij zouden zeker iets kunnen bijdragen in de realisering van de Nationale Landschappen (bijvoorbeeld door hier geld voor aan de kant te schuiven). In zo'n geval voelen de lokale waterschappen zich ook meer gebonden aan dit beleid.' Voor een deel beschouwt Vrieling dit als een gemiste kans van de

nationale overheid. Het rijk had volgens hem in het voortraject meer aandacht moeten besteden aan de waterschappen. 'Hoe meer je je gebonden voelt aan het proces, des te meer ben je bereid om hier middelen voor beschikbaar te stellen. Wij beschouwen het NLS nu niet echt als 'ons project', eerder als 'een project waar wij onze inbreng aan leveren'.

9.6 Gert Stam, gemeente Zwartewaterland (Beleidsmedewerker Ruimtelijke Ordening)

14 oktober 2005

Sandra van der Kroon

Introductie

Gert Stam is lid van de projectgroep Nationaal Landschap IJsseldelta als vertegenwoordiger van de gemeente Zwartewaterland. Hij vertelt dat het Belvédère-gebied (Polder Mastenbroek en de buitenpolders) voorloper is van het Nationale Landschap. De gemeente Zwartewaterland had (overigens samen met de Provincie en bewonersvereniging) ook zitting in overlegstructuren in het kader van Belvédère. Dit overlegstructuur is eigenlijk naadloos overgegaan in de projectgroep IJsseldelta, aldus Stam. Stam is als beleidsmedewerker Ruimtelijke Ordening betrokken geraakt vanwege de raakvlakken die het Nationaal Landschap heeft met ruimtelijke ordening-aspecten.

Wat is de opgave uit de Nota Ruimte voor het Nationale Landschap?

Stam refereert naar de zinsnede 'Uitgangspunt is dat de nationale landschappen zich sociaal-economisch voldoende moeten kunnen ontwikkelen, terwijl de bijzondere kwaliteiten van het gebied worden behouden of worden versterkt' (pagina 118, Nota Ruimte).

Zijn er voor het Nationaal Landschap beleidsplannen, zoals regiovisies, streekplannen, of andere plannen waarin landschap en cultuurhistorie een plaats heeft? Wat is de stand van zaken met betrekking tot deze plannen?

Momenteel wordt er gewerkt aan de ontwikkelingsvisie en het uitvoeringsprogramma waarin het beleid en de concrete projecten rond het Nationale Landschap IJsseldelta nader uiteen worden gezet. De ontwikkelingsvisie bevindt zich op dit moment in de conceptfase. Aan het einde van het jaar wordt de visie definitief gemaakt.

Zijn er in het Nationale Landschap overlegstructuren aanwezig? Commissies en degelijke? Zo ja met welke achtergrond, en met welk doel? Wie zijn de belangrijkste 'stakeholders'; wie spelen er geen rol van betekenis?

Wat de term 'stakeholders' betreft: er is een projectgroep waar verschillende partijen in vertegenwoordigd zijn (gemeenten, provincie, waterschap, het rijk (VROM), LTO, Belangenvereniging Polder Mastenbroek, Natuur en Milieu Overijssel, VNO). Boven deze projectgroep staat het bestuurlijk kernteam.

Stam constateert dat de provincie een belangrijke rol heeft in de projectgroep en dat begrijpt Stam. De provincie is namelijk de opsteller van het streekplan, waarin zaken

rondom het Nationale Landschap formeel en bovengemeentelijk geregeld kunnen worden. Ook de gemeenten hebben een belangrijke rol, volgens Stam, aangezien zij autonomie hebben over het eigen grondgebied. Belangengroeperingen als Natuur en Milieu Overijssel en VNO zijn wel betrokken, maar in de ogen van Stam geen stakeholders.

Is er samenwerking in het Nationale Landschap tussen gemeenten onderling, tussen gemeenten en waterschappen, en tussen andere 'stakeholders'?

Stam antwoordt dat er louter wordt samengewerkt op projectbasis. Daarbuiten is er nauwelijks onderling contact. In eerste instantie vraagt Stam zich af of dit nodig is. In tweede instantie antwoordt hij: 'We proberen met elkaar afspraken te maken die omschreven worden in de ontwikkelingsvisie. De provincie heeft een 'overview' en dat is goed. De afstemming tussen meerdere gemeenten en de provincie die onderdeel uitmaken van het projectteam is belangrijk.' Op mijn vraag of de samenwerking goed verloopt antwoordt Stam: 'We zijn nu bijna een jaar bezig en de ontwikkelingsvisie komt eraan. Je ziet dat er verschillende belangen zijn en dat het soms lastig is om keuzes te maken.' Stam vertelt dat het Nationaal Landschap is ingesteld om bepaalde waarden in het gebied te behouden. Maar in de Nota Ruimte staat ook dat de Nationale Landschappen zich sociaal-economisch moeten kunnen ontwikkelen. Je kunt je vervolgens afvragen wat nu wenselijk is? En hoe moet die sociaal-economische ontwikkeling vormgeven worden? Stam noemt het voorbeeld van de kern Genemuiden. Hier is een hoge eigen aanwas onder de bevolking en deze groei zal naar verwachting nog door blijven gaan. 'Als we met deze kern in het kader van het Nationale Landschap niet mogen groeien, dan is het een zeer lastig vraagstuk', aldus Stam.

Welke beelden leven er bij gemeenten c.q. waterschappen over het Nationale Landschap? Welke opgaven zien zij voor het Nationale Landschap?

De gemeente heeft een structuurvisie opgesteld. In het kader van deze structuurvisie heeft de gemeente geconstateerd dat er binnen haar grondgebied vijf verschillende soorten landschappen zijn. Het polderlandschap is er daar één van. Stam vertelt dat deze vijf verschillende soorten landschappen, mede vanwege haar grote natuurpopulatie, een enorme rijkdom betekenen. Het is iets om trots op te wezen en dat gezien mag worden. Dit geldt dus ook voor het Nationale Landschap IJsseldelta. Maar Stam voegt hieraan toe: 'Je leeft ook in het gebied en ontwikkelingen zijn nodig. Ik ben dan ook benieuwd naar de uitleg van het rijk over wat ontwikkelingsplanologie c.q. 'behoud door ontwikkeling' nu inhoudt. Als 'behoud door ontwikkeling' betekent dat we (met woningbouw) niet verder het landschap meer in mogen, dan kunnen we daar als gemeente niet veel mee. Maar als 'behoud door ontwikkeling' betekent dat je de uitdaging aangaat en probeert ontwikkeling zo mooi mogelijk in te passen in het Nationale Landschap (waarbij de gemeente dus de ruimte krijgt om te ontwikkelen), dan biedt het meer kansen.' Stam licht toe dat er op verschillende manieren uitleg gegeven kan worden aan 'behoud door ontwikkeling' en dat mensen er in de praktijk ook daadwerkelijk hun eigen invulling aan geven. Het is voor hem niet precies duidelijk welke betekenis het rijk eraan geeft. Voor hem staat vast dat de ontwikkelingsopgave aanwezig is. En daar is de provincie het ook mee eens, maar zij kunnen andere gemeenten - die buiten het Nationaal Landschap liggen - aanwijzen waar verdere ontwikkeling mogelijk is. Stam geeft aan dat er veel 'groene' mensen in de

projectgroep zitting hebben en voegt hieraan toe dat hij het gevoel heeft dat hij nogal eens strijd moet voeren (om zijn punt duidelijk te maken). 'In de projectgroep merk je wel een tegenstelling tussen groen en rood. Dat maakt de discussie complex.'

Wie moeten die opgave realiseren en wat is de rol van gemeenten c.q. waterschappen daarin?

Stam is van mening dat betrokken partijen in het projectteam dit samen moeten doen.

Wordt er over het uitvoeringscontract gecommuniceerd met gemeenten en waterschappen?
Stam heeft niet helder voor ogen wat het uitvoeringscontract precies inhoudt, maar geeft aan dat hier wellicht over is gecommuniceerd in de aanvangsfase van het project 'Nationaal Landschap IJsseldelta'.

Is er een Landschapsontwikkelingsplan in de gemeente? In welk stadium bevinden dit plan zich? Wat betekent dit concreet? Idem voor Belvedere projecten in de gemeente. Zijn er andere initiatieven op het gebied van landschap en/of cultuurhistorie?

Er is geen landschapsontwikkelingsplan in de gemeente. In het kader van de aanwijzing van het gebied als Belvédère-gebied zijn er wel projecten op het gebied van landschap en cultuurhistorie uitgevoerd. Stam is zelf niet bij de 'Belvédère-periode' betrokken geweest, maar verwacht dat een project als 'Streekeigen huis en erf' hier uit voort is gevloeid.

Welke activiteiten, samenhangend met het Nationale Landschap, gaat de gemeente c.q. het waterschap ondernemen?

Er zijn verschillende projecten ingediend. Stam haalt bij deze vraag de grootste aan, namelijk het project 'Zwartewaterlint'. Het Zwartewater is één van de grenzen van het Nationale Landschap. (Het Nationale Landschap ligt tussen de IJssel en het Zwartewater in). Er liggen verschillende kernen aan het Zwartewater die niet altijd een positieve uitstraling hebben. De meerwaarde van de locatie van de kernen aan het water is tot nu toe onderbelicht geweest. De projecten richten zich op de vraag: 'Hoe het 'Zwartewaterlint' te versterken in termen van ontwikkeling van bijvoorbeeld landschap en toerisme (en niet louter in termen van ontwikkeling woningbouw)?'

Welke rol ziet de gemeente voor de provincie en voor het rijk in het Nationale Landschap?

Zoals eerder aangegeven heeft de provincie een belangrijke rol, ze is de regisseur en heeft overzicht over de ontwikkelingen met betrekking tot het Nationale Landschap. Het rijk (VROM) heeft deel uitgemaakt van de projectgroep en heeft in die periode belangstelling en inzet getoond dat Stam als positief heeft ervaren. Als gevolg van personele wisseling is de betrokkenheid van het rijk verwaterd. Stam zou het waardevol vinden als het rijk betrokken blijft zoals zij gedaan heeft. 'Het Nationale Landschap is meer dan het boek 'Nota Ruimte' geworden. Het rijk zou zorg moeten dragen dat de visie die zij in de Nota Ruimte heeft opgetekend in de praktijk handen en voeten krijgt. Dit kan zij onder andere doen door ideeën aan te dragen over de implementatie van de visie in de praktijk. Dan loop je ook tegen vragen als 'is het haalbaar?' en 'vergen bepaalde zaken een financiële inspanning?' aan. Ten aanzien van dit soort vragen mogen provincie en gemeenten best op

hun creativiteit aangesproken worden, maar het Rijk zou hier ook (meer dan nu) over mee na kunnen denken.'

Zijn er communicatie-acties die u reeds zelf heeft ondernomen met betrekking tot het Nationale Landschap?

De gemeente Zwartewaterland onderneemt zelf geen initiatieven tot communicatie naar buiten. Stam is van mening dat dit goed geregeld is via de projectgroep. Inwoners van het Nationale Landschap worden geïnformeerd via informatiebijeenkomsten en folders en ook raden en statenleden worden geïnformeerd. Op mijn vraag of het Nationaal Landschap leeft onder de burgers in het gebied, antwoordt Stam dat de gemiddelde inwoner van de kern Genemuiden er waarschijnlijk niet zo veel vanaf weet, mede omdat zij niet direct geraakt worden door het Nationale Landschap (met uitzondering van het geval waarin slechts beperkte uitbreidingsmogelijkheden zijn). In het landelijk gebied (binnen agrarische gemeenschappen) leeft het Nationale Landschap veel meer en ook op een positieve manier.

Wat verwacht u van de provincie en het rijk met betrekking tot communicatie over de Nationale Landschappen?

Stam zou meer toelichting op 'behoud door ontwikkeling' willen. Met betrekking tot 'migratiesaldo=0' zegt Stam: 'Daar komen we wel uit! We vangen zelf de groei op, al vormt Genemuiden daar wel een uitzondering op. De Genemuidenaren willen graag in de eigen kern blijven wonen en verhuizen niet graag naar de kern Zwartsluis waar veel woningen gebouwd kunnen worden. Dit vormt wel een probleem voor ons, wat verergerd wordt door het Nationale Landschap, omdat hier het migratiesaldo = 0 sterker kan gelden.'